

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕНЬ
У ГАЛУЗІ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ І СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ**

**МАТЕРІАЛИ СТУДЕНТСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
24 ТРАВНЯ 2019 РОКУ**

ХАРКІВ – 2019

УДК 37.013.42
ББК 74.60
А 43

За редакцією
доктора педагогічних наук, професора,
завідувача кафедри соціальної педагогіки
Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди
М.П. Васильєвої

Актуальні проблеми досліджень у галузі соціальної педагогіки і соціальної роботи: матеріали студентської науково-практичної конференції 24 травня 2019 року / за ред. М.П. Васильєвої. Харків: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2019. 126 с.

Затверджено редакційно-видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди (протокол №4 від 10.05.2019 р.).

© Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С. Сковороди, 2019
© Кафедра соціальної педагогіки, 2019
© Васильєва М.П., 2019

ЗМІСТ

НАУКОВІ СТАТТІ МАГІСТРАНТІВ

- Арестова А.С.** ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ ПІДЛІТКІВ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....7
- Биков М.Л.** ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ ДО НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ.....12
- Гудевич Т.А.** ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ ГАЛУЗІ ДО СОЦІАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ПІДЛІТКІВ В УМОВАХ САНАТОРНОЇ ШКОЛИ-ІНТЕРНАТУ.....16
- Деділова Т.В.** АНАЛІЗ НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНИХ ПІДХОДІВ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОРІЄНТАЦІЇ.....20
- Довидченкова О.М.** ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО СОЦІАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ З ВИКОРИСТАННЯМ ХРИСТІЯНСЬКИХ МЕТОДІВ.....24
- Каймакова В.А.** ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО ПРОФІЛАКТИКИ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....29
- Коваль О.В.** ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО ПРОФОРІЄНТАЦІЙНОЇ РОБОТИ ЗІ СТАРШОКЛАСНИКАМИ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....34
- Левченко А.А.** ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО СОЦІАЛІЗАЦІЇ ПІДЛІТКІВ В УМОВАХ ТВОРЧИХ ОБ'ЄДНАНЬ.....39
- Любіна-Безкоровайна А.О.** ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО ПРОФІЛАКТИКИ ДЕЛІНКВЕНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ.....42
- Мозгіна Н.І.** ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ ГАЛУЗІ ДО ПРОФІЛАКТИКИ

АДИКТИВНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	48
Пахомова Н.В. ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	53
Письменко Б.О. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ ПІДЛІТКІВ «ГРУПИ РИЗИКУ» ЗАСОБАМИ ТЕЛЕБАЧЕННЯ.....	57
Прокопенко М.В. ПРИНЦИПИ ТА МЕТОДИ ПРОФІЛАКТИКИ НЕГАТИВНИХ СОЦІАЛЬНИХ ЯВИЩ СЕРЕД СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ...	61
Рябець Я.С. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО РОБОТИ З СІМ'ЯМИ, ЯКІ ЗНАХОДЯТЬСЯ У СКЛАДНИХ ЖИТТЄВИХ ОБСТАВИНАХ.....	65
Степанова Ю.О. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО СОЦІАЛІЗАЦІЇ МОЛОДШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ ГРИ У ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	69
Солонінкіна О.В. ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ ГАЛУЗІ ДО ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНОЇ СТІЙКОСТІ У ВАГІТНИХ ЖІНОК МЕТОДАМИ ДЕЛЬФІНОТЕРАПІЇ.....	73
Токар І.І. СУЧАСНІ НАПРЯМИ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З ОРГАНІЗАЦІЇ ДОЗВІЛЛЕВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	77
Троян В.Д. ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ ГАЛУЗІ ДО ПРОФОРІЄНТАЦІЙНОЇ РОБОТИ В УМОВАХ РОЗВИВАЛЬНОГО ЦЕНТРУ.....	81
Цепов І.В. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ МІЖ ЖАНРАМИ КОМП'ЮТЕРНИХ ІГР І ПРИЧИНАМИ ФОРМУВАННЯ КОМП'ЮТЕРНОЇ АДИКЦІЇ ПІДЛІТКІВ.....	87

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ студентів 2-4 курсів

- Авдашкова А.І.** СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ З СОЦІАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ У ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....92
- Артюшенко В.В.** ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ СПОЖИВАННЯ ГАЗОВАНОГО НАПОЮ «СОСА-COLA» НА ПРОЦЕСИ МИСЛЕННЯ ТА УВАГИ СЕРЕД ПІДЛІТКІВ.....93
- Берсеньова А.Ю.** СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ТЕХНОЛОГІЯ З ПРОФІЛАКТИКИ ДЕЛІНКВЕНТНОЇ ПОВЕДІНКИ МОЛОДШИХ ПІДЛІТКІВ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....96
- Буркова М.В.** СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ З ПІДГОТОВКИ ДІТЕЙ-СИРИТ ТА ДІТЕЙ, ПОЗБАВЛЕНИХ БАТЬКІВСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ ДО МАЙБУТНЬОГО СІМЕЙНОГО ЖИТТЯ В СОЦІАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ ІНТЕРНАТНОГО ТИПУ97
- Буряківська А.І.** СОЦІАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З РОЗЛАДАМИ АУТИСТИЧНОГО СПЕКТРУ В СПЕЦІАЛЬНОМУ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ КОМПЛЕКСІ З ВИКОРИСТАННЯМ ІГОР....98
- Голуб Д.Ю.** ТЕХНОЛОГІЯ РОБОТИ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА З ПРОФІЛАКТИКИ КОМП'ЮТЕРНОЇ АДИКЦІЇ СТАРШИХ ПІДЛІТКІВ В ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....100
- Гусон В.А.** ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ ГАЛУЗІ ДО ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ КАЗКИ У СОЦІАЛЬНОМУ ВИХОВАННІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ.....101
- Дерев'янюк Г.О.** СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ З ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ ПІДЛІТКІВ У ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ103
- Довбня О.В.** СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З ПРОФІЛАКТИКИ БУЛІНГУ СЕРЕД МОЛОДШИХ ПІДЛІТКІВ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....104
- Карпцова К.С.** СОЦІАЛІЗАЦІЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ ІНКЛЮЗИВНОМУ ПРОСТОРІ.....106
- Коваль К.С.** ПРОФІЛАКТИКА ДЕЛІНКВЕНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ ЯК СОЦІАЛЬНА ПРОБЛЕМА.....107

Лещенко Є.В. МАЙСТЕР-КЛАС З ОСНОВ ВИКОРИСТАННЯ «КАРТОК-ЖИТТЄВИХ ІСТОРІЙ» В ІНКЛЮЗИВНОМУ СЕРЕДОВИЩІ	109
Літвиненко Ю.С. ДІЯЛЬНІСТЬ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА З ПРОФІЛАКТИКИ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ УЧНІВ 6 КЛАСУ.....	110
Новицька А.О. СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОФІЛАКТИКА НЕГАТИВНОГО ВПЛИВУ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ НА СВІДОМІСТЬ ПІДЛІТКІВ.....	111
Сех М.І. СОЦІАЛЬНА РОБОТА З ЛЮДЬМИ ПОХИЛОГО ВІКУ З ЧИСЛА ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ У ПРОЕКТІ «ДОМАШНЯ ОПКА» БФ «БО «КАРІТАС ХАРКІВ».....	112
Сініченко А.С. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОФІЛАКТИКИ ЖОРСТОКОЇ ПОВЕДІНКИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ.....	114
Тепляк А.М. СОЦІАЛЬНА РОБОТА З ЛЮДЬМИ ЛІТНЬОГО ВІКУ В УМОВАХ КЛУБУ АКТИВНОГО ДОЗВІЛЛЯ «ДРУГА МОЛОДІСТЬ».....	115
Шварц Ю.В. ТЕХНОЛОГІЯ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З ФОРМУВАННЯ ЗГУРТОВАНОГО КОЛЕКТИВУ ПІДЛІТКІВ У ЛІТНЬОМУ ОЗДОРОВЧОМУ ТАБОРІ.....	116
Шевченко М.П. СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОФІЛАКТИКИ СОЦІАЛЬНОГО СИРІТСТВА.....	118
Шерстньова М.С. СУЧАСНІ ФОРМИ ТА МЕТОДИ РОБОТИ З НАРКОЗАЛЕЖНОЮ МОЛОДДЮ.....	119
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ.....	123

НАУКОВІ СТАТТІ МАГІСТРАНТІВ

Арестова А.С.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ ПІДЛІТКІВ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор М.П. Васильєва

Анотація. У статті проаналізовано питання професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів до формування здорового способу життя у підлітків у закладах загальної середньої освіти. Пропонується збагачення змісту дисциплін фундаментального, загальнопрофесійного та професійно-практичного циклу відомостями про психолого-педагогічні механізми та засоби формування у підлітків здорового способу життя в закладах загальної середньої освіти.

Ключові слова: соціальний педагог, підготовка, підлітки, здоровий спосіб життя.

Annotation. The article analyzes the issues of professional training of future social pedagogues for the formation of a healthy lifestyle in adolescents in institutions of general secondary education. It is proposed to enrich the content of disciplines of fundamental, general professional and professional-practical cycle with information about psycho-pedagogical mechanisms and means of formation of healthy lifestyle in adolescents in institutions of general secondary education.

Key words: social pedagogue, preparation, teenagers, healthy lifestyle.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку суспільства гостро постає проблема зміцнення здоров'я здобувачів освіти, оскільки складні соціально-економічні умови, екологічна та духовно-культурна криза спричинили значне зниження рівня здоров'я підростаючого покоління. Зростає чисельність дітей з порушеннями стану здоров'я. У період навчання в школі кількість здорових дітей зменшується в 4 рази. 85 % учнів мають відхилення у здоров'ї, набуває тривожної тенденції рівень зростання раннього алкоголізму, наркоманії, проституції. У зв'язку з цим першочерговим постає завдання формування здорового способу життя як умови збереження української нації, перспективи справжнього духовного оновлення майбутніх поколінь, запоруки якісних перетворень у масштабах держави. Заклад загальної середньої освіти залишається основним соціальним інститутом, який надає дітям базову освіту, вирішує завдання розвитку та виховання підлітків, але школа не в змозі створити всі умови для ефективного формування здорового способу життя, оскільки цей процес має низку специфічних відмінностей порівняно з навчально-виховним процесом.

Аналіз наукових досліджень. У психолого-педагогічній літературі проблему зміцнення та збереження здоров'я, формування здорового способу

життя розглядали у працях Г. Голобородько (формування здорового способу життя в учнів основної школи); С. Свириденко (формування здорового способу життя молодших школярів у позакласній роботі); А. Турчак, В. Оржеховська (запобігання шкідливим звичкам, девіантній поведінці школярів); О. Вакуленко (здоровий спосіб життя як соціально-педагогічна умова становлення особистості у підлітковому віці); Т. Бойченко, Г. Зайцев, М. Гончаренко, Л. Татарникова, С. Юрочкіна (валеолого-педагогічні основи забезпечення здоров'я людини в системі освіти, створення валеологічної освіти в загальноосвітніх закладах,); І. Бех, С. Лапаєнко (виховна робота в школі з формування здорового способу життя і створення сприятливих психолого-педагогічних умов для реалізації особистісно зорієнтованого виховання дітей та учнівської молоді).

Вітчизняні вчені (В. Андрущенко, Л. Дудар, А. Бойко, А. Каплан, А. Капська, В. Луценко, О. Шевнюк та ін.) в основу професійної підготовки здобувачів вищої освіти закладають діяльнісний підхід з урахуванням необхідної орієнтації майбутніх соціальних педагогів на багатоаспектність соціально-педагогічної роботи, різнопрофільність проблем і потреби різних груп клієнтів. У контексті нашого дослідження підготовку будемо розглядати як процес, цільовим призначенням якого є готовність до виконання професійної діяльності, запропонованого В. Гриньовою.

Мета статті: проаналізувати рівень теоретичної професійної підготовки соціального педагога до формування здорового способу життя у підлітків в закладах загальної середньої освіти.

Виклад основного матеріалу. У працях українських дослідників І. Григи, І. Зверевої, Л. Коваль, А. Капської, В. Поліщук, Т. Семигіної, С. Хлебик та ін. проаналізовано систему теоретичної та практичної підготовки соціальних педагогів. Питанням підготовки і професійного становлення соціальних педагогів присвячені праці С. Архипової, Л. Гусякової, Б. Келаєва, Л. Міщик, В. Поліщук, В. Сластьоніна, О. Безпалько, М. Галагузової та ін.

Теоретико-методологічні засади проблеми здорового способу життя підлітків та умови їх оптимізації сформульовано у працях А. Здравомислова, І. Смирнова, Л. Сущенко; питання формування здорового способу життя з позицій медицини розкрито в роботах М. Амосова, Н. Артамонова, А. Леонтєва, Ю. Лісіцина; психолого-педагогічні аспекти формування мотивації до здорового способу життя у підлітків розглянуто в дослідженнях Т. Бойченко, В. Вілюнас, С. Занюк, Т. Кудріної, В. Оржеховської.

Формування здорового способу життя є одним із пріоритетних завдань соціальних педагогів, які сприяють укріпленню та зміцненню здоров'я населення у різних соціокультурних середовищах, у тому числі й здобувачів загальної середньої освіти.

Зазначене висуває нові вимоги до професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів – фахівців, до обов'язків яких входить піклування про прищеплення молодому поколінню здорового способу життя. Формування відповідних знань, умінь та навичок у майбутніх фахівців необхідно забезпечувати під час навчання у закладі вищої освіти задля підвищення їхньої

грамотності в галузі збереження і зміцнення духовно-морального, соціального, фізичного і психічного здоров'я вихованців та здобувачів середньої освіти, пропагуванні здорового способу життя, популяризації фізичного виховання і спорту. Для того, щоб належним чином здійснювати таку діяльність майбутні соціальні педагоги повинні володіти відповідними технологіями і застосовувати їх на практиці [2].

Підготовкою майбутніх соціальних педагогів до роботи з різними віковими групами здобувачів освіти щодо прищеплення їм навичок здорового способу життя, розуміння життя та здоров'я людини як найвищої соціальної цінності, запобігання ризикованої поведінки, безпеки життєдіяльності займалися О. Галагузова, В. Горащук, Н. Зимівець, С. Омельченко, Г. Пономарьова, Н. Тарасенко, О. Шароватова.

Аналіз сучасних наукових досліджень Л. Волкова, Г. Власюк, О. Дубогай, М. Зубалій, І. Петренко, Н. Хоменко показав, що здоров'я людини є складним феноменом, який може розглядатися як філософська, соціальна, психологічна, соціально-педагогічна, економічна, біологічна, медична категорія, а також індивідуальна і суспільна цінність, явище системного характеру, що є динамічним та взаємодіє з навколишнім середовищем, яке постійно змінюється. Узагальнення досліджень залежності здоров'я здобувачів освіти від різних чинників дозволяє стверджувати, що найбільш впливовими є умови і спосіб життя [1].

Можна констатувати, що щодо проблеми формування здорового способу життя підлітків дослідженими є такі аспекти: питання стилю життя підлітків, прищеплення їм навичок та культури здорового способу життя, організації профілактичної роботи у молодіжному середовищі (О. Балакірева, Г. Бевз, О. Безпалько, О. Вакуленко, Ю. Галустян, Л. Жаліло, І. Зверева, Н. Комарова, О. Стойко, А. Царенко, О. Яременко та інші); питання діагностування проблем та специфіки формування здорового способу життя у молодіжному середовищі (О. Белишев, Н. Романова, Т. Семигіна тощо). Однак проблема підготовки майбутніх соціальних працівників до формування здорового способу життя у підлітків в закладах загальної середньої освіти ще не є дослідженою в повному обсязі й потребує детального розгляду.

Серед важливих завдань сучасного соціального педагога є виховання у здобувачів освіти поваги до свого здоров'я, формування ціннісного ставлення до нього. Саме такий важливий аспект майбутньої професійної діяльності має виступати орієнтиром для збагачення змісту професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів. Тож важливою умовою підготовки майбутніх соціальних педагогів до формування здорового способу життя підлітків у ЗЗСО є збагачення змісту їх професійного навчання проблематикою щодо здорового способу життя, формування в них технологічного підходу до організації соціально-педагогічної діяльності у цьому напрямі [4].

Вважаємо, що для забезпечення теоретичних аспектів підготовки соціальних педагогів до формування здорового способу життя підлітків у ЗЗСО зміст дисциплін циклу фундаментальної, загально-професійної та практичної підготовки, необхідно наситити проблематикою здорового способу життя,

питаннями, що забезпечують розуміння майбутніми соціальними педагогами його аксіологічного сенсу, проблемами розвитку ціннісного ставлення до свого життя і життя оточуючих, відомостями щодо дієвих шляхів та засобів залучення підлітків до здорового способу життя [3].

З метою дослідження процесу підготовки майбутніх соціальних педагогів до здійснення діяльності з формування здорового способу життя у підлітків в закладах загальної середньої освіти на базі ХНПУ імені Г.С.Сковороди проведено аналіз навчально-методичного забезпечення, що розглянуто як сукупність документів, наукових, навчальних, методичних матеріалів, програм, які описують зміст, встановлюють структуру, визначають результат та регламентують перебіг навчального процесу.

Аналіз навчальних планів та програм підготовки майбутніх соціальних педагогів показує, що зміст циклу професійної та практичної підготовки розкривається через цілу низку дисциплін, які, за умови перегляду та вдосконалення робочих програм їх викладання, можуть досить повно забезпечити підготовку соціального педагога до формування здорового способу життя у підлітків в закладах загальної середньої освіти.

У змісті таких дисциплін, як «Педагогіка», «Психологія», «Безпека існування людини в навколишньому середовищі», «Соціально-педагогічна діяльність в закладах освіти», «Вступ до спеціальності», «Технології соціально-педагогічної діяльності», «Соціально-педагогічна діяльність у сфері дозвілля», «Соціально-педагогічна робота в закладах освіти», «Соціально-педагогічна робота з дитячими та молодіжними організаціями», «Основи соціально-правового захисту неповнолітніх», «Педагогіка інтелектуально-дозвілєвої діяльності», «Соціальні інституції» є питання, які розкривають обрану проблему. Проте, до їх змісту було б доречно внести теми, які сприяють цілісному розумінню майбутніми соціальними педагогами виховання як одного з головних чинників, що забезпечують формування у підлітків здорового способу життя. Зміст дисциплін фундаментального, загально-професійного та професійно-практичного циклу має бути збагаченим відомостями про психолого-педагогічні механізми формування у підлітків ціннісного ставлення до життя і здоров'я; про шляхи та засоби формування та зміцнення здоров'я.

На нашу думку, найбільші можливості у напрямі посилення підготовки соціального педагога до формування здорового способу життя у підлітків в закладах загальної середньої освіти містить зміст професійно-практичних дисциплін, оскільки є значним за обсягом й забезпечує набуття базових та спеціальних знань, умінь та навичок, що безпосередньо пов'язані з майбутньою професійною діяльністю фахівців щодо формування здорового способу життя у підлітків в закладах загальної середньої освіти. Так, до змісту дисципліни «Безпека існування людини в навколишньому середовищі» необхідно включити питання: «Ціннісний зміст поняття «здоровий спосіб життя», що забезпечить розкриття відповідного аспекту розуміння сутності поняття «ЗСЖ», його характеристик і показників;

При вивченні дисципліни «Соціально-педагогічна діяльність у сфері дозвілля» особливу увагу слід приділити висвітленню сутності, особливостей,

складових та методичних основ соціального виховання підлітків у дозвіллі, розкривши зміст такого виховання як формування у підлітків розуміння цінності ЗСЖ через засвоєння тем «Настільні ігри і ЗСЖ», «Організація і проведення спортивно-оздоровчих заходів», «Кінематограф як сучасний засіб формування ЗСЖ», «Інноваційні методики соціального виховання підлітків».

Зазначимо, що при збагаченні змісту професійно-педагогічної підготовки майбутніх соціальних педагогів необхідно встановлювати вертикальні та горизонтальні міжпредметні зв'язки, дотримуючись принципу наступності у засвоєнні необхідних знань.

Висновки. Внесення до змісту підготовки майбутніх соціальних педагогів тем, пов'язаних із формуванням здорового способу життя підлітків у ЗЗСО, сприятиме:

- усвідомленню, що здоров'я - це особлива цінність в умовах інформаційно-технічного суспільства, у професійній діяльності, у загальнолюдській та особистій системі цінностей;

- розумінню, що ЗСЖ - це основа формування у підлітків поваги до власного здоров'я та здоров'я оточуючих, прищеплення екологічної свідомості та самозбережувальної поведінки;

- засвоєнню набуття досвіду використання соціально-педагогічних вмінь щодо формування у підлітків базових навичок з основ здоров'я, умінь щодо здорового способу життя.

Список використаних джерел:

1. Безпалько О. В. Соціальна педагогіка: схеми, таблиці, коментарі : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.]. К.: Центр учбової літератури, 2009. С.79.

2. Капська А. Й. Актуальні проблеми соціально-педагогічної роботи : модульний курс дистанційного навчання: [навч. посіб.] / Капська А. Й., Безпалько О. В., Вайнола Р. Х. ; заг. ред. А. Й. Капської. К.: ДЦССМ, 2002. С.23–24.

3. Омельченко С. О. Куратор академічної групи — домінуюча фігура у процесі формування здорового способу життя студентської молоді. *Гуманізація навчально-виховного процесу*: зб. наук. пр. Вип. XXXIV Слов'янськ: Вид. центр СДПУ, 2007. С. 40–45.

4. Рассказова О. І. Програма соціально-педагогічної підтримки сімей, що виховують дітей з проблемами здоров'я як засіб розбудови інклюзивного суспільства. *Наукові записки кафедри педагогіки*: збірник наукових праць / за заг. ред. Л. С. Нечепоренко. Харків, 2012. Випуск XXIX. С. 126-138.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ ДО НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, доцент Н.Д. Кабусь

Анотація. У статті обґрунтовано суть та систему роботи з національно-патріотичного виховання дітей та молоді в закладах освіти. Розкрито сутність системного підходу до національно-патріотичного виховання, його мету, завдання, принципи, засоби, форми та методи роботи, методологічні підходи, що забезпечують її ефективність. Вказано на необхідність цілеспрямованої підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери до роботи у цьому напрямі.

Ключові слова: національно-патріотичне виховання, система роботи, фахівці соціальної сфери, заклади освіти, професійна підготовка.

Annotation. The article substantiates the essence and the system of work on national-patriotic education of children and youth in educational institutions. The essence of the system approach to national-patriotic education, its purpose, tasks, principles, means, forms and methods of work, as well as methodological approaches that ensure its effectiveness are revealed. The necessity of purposeful training of future specialists of social sphere for work in this direction is indicated.

Key words: national-patriotic education, system of work, specialists of social sphere, educational establishments, vocational training.

Постановка проблеми. Становлення кожної людини як особистості, що здатна діяти для власного благополуччя, а також для блага і процвітання своєї країни, усвідомлює себе відповідальним представником сім'ї, громади, нації, людської цивілізації загалом, можливе за умови її гармонійного особистісно-соціального розвитку. Провідну роль у соціальному становленні особистості відіграють заклади освіти всіх рівнів, стратегічним завданням яких є виховання громадянина-патріота своєї держави, здатного працювати для її позитивного розвитку.

Відповідно до Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді [1] його пріоритетними завданнями є розвиток громадянина як високоморальної особистості, що має високу національно-патріотичну свідомість, почуття відданості своїй державі, плекає українські традиції, духовні цінності, володіє відповідними знаннями та вміннями, здатна реалізувати свій потенціал в умовах сучасного суспільства. Реалізація національно-патріотичного виховання має забезпечити різнобічний розвиток, соціальну активність і цілісність особистості, здатної до самостійного мислення, суспільної діяльності, збереження та розвитку інтелектуальних і духовних надбань українського народу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проведений науковий пошук свідчить, що вагомий внесок у висвітлення проблеми розвитку патріотизму, національної свідомості особистості, формування національних і загальнолюдських цінностей в учнівської та студентської молоді в процесі освіти зробили роботи І. Беха, М. Грушевського, В. Іванчук, Н. Косарева, М. Красовицького, О. Кузьменко, І. Підласого, О. Попової, Г. Сковороди, Г. Сороки, В. Сухомлинського, О. Сухомлинської, М. Таланчук та інших учених. Разом з тим, питання підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери до розробки й реалізації системи національно-патріотичного виховання дітей та молоді у закладах освіти вивчено недостатньо, що потребує відповідного дослідження.

Формулювання мети статті. Метою статті є висвітлення теоретичних аспектів підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери до національно-патріотичного виховання учнівської молоді у закладах освіти.

Виклад основного матеріалу. Аналіз наукових джерел [1; 2; 3] свідчить, що під патріотизмом розуміють базову якість особистості й громадське почуття, змістом якого є любов до батьківщини, відданість своєму народові, гордість за надбання національної культури, особливе емоційне переживання своєї належності до країни і свого громадянства, мови, історії, традицій, готовність діяти в інтересах держави. Національно-патріотичне виховання дітей та молоді являє собою комплексну системну діяльність органів державної влади, освітніх закладів, громадських організацій, сім'ї та інших соціальних інститутів щодо формування у молодого покоління високої патріотичної свідомості, почуття вірності, любові до Батьківщини, турботи про благо свого народу, готовності до сприяння становленню України як правової, демократичної, соціальної держави. Національно-патріотичне виховання є системною і цілеспрямованою діяльністю органів державної влади, місцевого самоврядування, навчальних закладів, інститутів громадянського суспільства, громадян з формування у людини і громадянина високої національно-патріотичної свідомості, почуття відданості своїй державі. Найважливішим пріоритетом національно-патріотичного виховання є формування ціннісного ставлення особистості до українського народу, Батьківщини, держави, нації. Серед найважливіших завдань національно-патріотичного виховання виокремлюють розвиток та формування у дітей та молоді: 1) любові до батьківщини, родини, народу, національної свідомості й людської гідності; 2) шанобливого ставлення до рідної мови, культури, історії, природи, потреби у збереженні і продовженні традицій українського народу; 3) правової культури: поваги до Конституції, законодавства України, державної символіки, знання та дотримання законів; 4) потреби до праці як життєвої необхідності, високої цінності й головного способу досягнення життєвого успіху, прагнення здійснити власний внесок у долю батьківщини, бажання працювати на благо рідної країни, готовності її захищати; 5) духовної культури особистості на основі ствердження принципів загальнолюдської моралі, правди, справедливості, милосердя, доброти та інших добродійностей; 6) активної громадянської позиції, здатності протидіяти проявам аморальності,

правопорушенням, бездуховності, антигромадській діяльності [1]. Зрозуміло, що соціальні педагоги як фахівці в галузі соціального виховання мають бути важливими суб'єктами реалізації системи національно-патріотичного виховання у закладах освіти, здатними як самостійно здійснювати, так і організувати і координувати систему виховної роботи, використовуючи весь потенціал соціального партнерства для роботи в цьому напрямі.

Основними принципами, на яких ґрунтується система національно-патріотичного виховання, є принципи національної спрямованості виховання, культуровідповідності, гуманізації виховного процесу, суб'єкт-суб'єктної взаємодії, цілісності, толерантності, свободи вибору та життєвої творчої самодіяльності. До форм та методів національно-патріотичного виховання можна віднести весь спектр відомих індивідуальних, групових та масових, активних та інтерактивних методів та форм спільної діяльності, зокрема, організацію свят, конкурсів, змагань, тематичних вечорів, тижнів та фестивалів «Червона калина», «Моя Батьківщина – моя гордість», «Від діда-прадіда», «А я просто українка, україночка» та ін., відзначення знаменних і пам'ятних дат тощо.

До важливих засобів національно-патріотичного виховання належить створення силами викладацько-учнівського колективу шкільних історико-краєзнавчих музеїв; залучення дітей та молоді до діяльності дитячих та юнацьких громадських об'єднань, волонтерства; створення дитячих громадських організацій на базі навчального закладу. Прикладами таких організацій є «Берегиня», «Вітрила», «Козачата», «Країна Добра», «Юнландія» та інші дитячі співтовариства, що діють у закладах освіти України, які, реалізуючи програму «Я – Родина – Україна», якнайкраще сприяють духовно-творчому розвитку дітей та молоді, в тому числі їх національно-патріотичному вихованню.

Вагомий внесок у виховання патріотизму, почуття гордості за свою країну й народ, відповідальності за долю нації, держави здійснює залучення до виховної роботи ветеранів, учасників бойових дій, волонтерів, активістів, талановитих народних умільців, батьків, керівників та представників громадських організацій, національної еліти з науки, культури та мистецтва. Розвитку національної самосвідомості приє ознайомлення дітей та молоді з відомими в усьому світі українцями, видатними вітчизняними ученими, винахідниками, педагогами, спортсменами, провідними діячами культури і мистецтва, а також духовними провідниками Українського народу.

Безперечне значення для виховання свідомого громадянина має: 1) ознайомлення учнівської молоді з прикладами мужності й звитяги захисників Вітчизни як з історичного минулого, так і сучасних воїв-героїв; 2) прищеплення шанобливого ставлення до ветеранів, до пам'яті про тих, хто загинув, захищаючи Вітчизну, поваги до воїнів-захисників кордонів Батьківщини; 3) відкриття у закладах освіти Меморіальних дошок та Дошок Пам'яті, присвячених пам'яті загиблих воїнів – випускників навчального закладу, присвоєння навчальному закладу почесного ім'я воїна-героя. В цьому контексті важливим є широке залучення до виховної діяльності в закладах

освіти представників громадськості. Так, зокрема, автор статті, котрий є керівником громадської організації «Союз ветеранів Афганістану (воїнів-інтернаціоналістів) Шевченківського району міста Харкова», постійно здійснює відповідну роботу в закладах освіти, проводить зустрічі з учнями та студентами, є ініціатором і керівником соціального проекту «Воїни-інтернаціоналісти виховують патріотів».

Методологічними засадами системи роботи з національно-патріотичного виховання є культурологічний, особистісно-соціальний та суб'єктно-діяльнісний підходи, застосування яких забезпечує ціннісну спрямованість, орієнтацію на розвиток індивідуальності й соціальної суб'єктності особистості, а також діяльнісну природу системи національно-патріотичного виховання, котра ґрунтується на цілеспрямованому послідовному формуванні ціннісного ставлення особистості до свого роду, народу, країни; почуття гордості за досягнення її людей; здатності брати на себе відповідальність за подальшу долю нації й країни.

Висновки та прогнози подальшого дослідження. Вважаємо, що система роботи з національно-патріотичного виховання сприятиме розвитку духовного-творчого, особистісно-соціального, діяльнісного потенціалу дітей та молоді; попередженню негативних відхилень у поведінці, зміцненню фізичного, психічного, соціального та духовного здоров'я підростаючого покоління, розвитку соціальної та громадянської активності особистості, яка усвідомлює себе відповідальним соціальним суб'єктом, представником родини, громади, нації, цивілізації і здатна діяти для їх прогресивного розвитку. Формування у майбутніх фахівців соціальної сфери системи знань та умінь проектувати і здійснювати систему роботи з національно-патріотичного виховання дітей та молоді відбувається в межах таких навчальних дисциплін, як «Етнопедагогіка», «Прикладні методики», «Теорія та історія соціального виховання», «Основи соціалізації особистості», «Соціально-педагогічне проектування», «Соціально-педагогічна діяльність в закладах освіти», «Інновації у соціальній роботі». Перспективою подальших досліджень у цьому напрямі вважаємо розробку й експериментальну перевірку комплексу засобів з підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери до національно-патріотичного виховання учнівської молоді в закладах освіти.

Список використаних джерел:

1. Концепція національно-патріотичного виховання молоді [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://osvita.ua/legislation/other/5397/>.
2. Наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 31.10.2011 № 1243 «Про Основні орієнтири виховання учнів 1–11 класів загальноосвітніх навчальних закладів України» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://govuadocs.com.ua/docs/index-19246059.html>.
3. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ ГАЛУЗІ ДО СОЦІАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ПІДЛІТКІВ В УМОВАХ САНАТОРНОЇ ШКОЛИ-ІНТЕРНАТУ

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, доцент Н.Д. Кабусь

Анотація. У статті розглядаються теоретичні аспекти підготовки майбутніх соціальних педагогів до соціального виховання учнів підліткового віку в умовах санаторної школи-інтернату. Визначено суть та наведено технологію соціального виховання підлітків у санаторній школі-інтернаті, що сприяє створенню розвивального соціально-виховного середовища у закладі, взаємодія з яким сприяє позитивному особистісно-соціальному розвитку вихованців. Вказано на необхідність підвищення рівня готовності майбутніх соціальних педагогів до роботи в досліджуваному напрямі.

Ключові слова: соціальний педагог, соціальне виховання, соціально-виховне середовище, технологія, підготовка, готовність.

Gudevich T.A. Theoretical aspects of preparing future social workers for social education of elementary school students in conditions of a sanatorium boarding school

Annotation. The article deals with the theoretical aspects of future social teachers training to the social education of adolescents in the conditions of the sanatorium boarding school. The essence and the technology of social education of adolescents in the sanatorium boarding school have been presented. Implementation of this technology promotes the creation of a developing social and educational environment in the institution, interaction with which contributes to the positive personality and social development of pupils. The necessity of increasing the level of readiness of future social educators to work in the studied direction has been emphasized.

Key words: social pedagogue, social education, social and educational environment, technology, preparation, readiness.

Актуальність дослідження. Необхідність створення умов для гармонійного розвитку, збереження і відновлення здоров'я підростаючого покоління в умовах його постійного погіршення внаслідок дії соціальних, економічних, екологічних факторів, актуалізує питання підвищення якості навчально-виховного й корекційно-реабілітаційного процесів у навчальних закладах, що забезпечують навчання й оздоровлення дітей. Погіршення стану здоров'я дітей, що спостерігається останнім часом, зумовлює збільшення кількості дітей, які потребують навчання у загальноосвітніх школах інтернатах, в тому числі санаторного типу, персонал яких має створювати додаткові сприятливі умови для позитивного розвитку дітей та молоді. Водночас, ускладнення, що виникають у дітей різного віку, в тому числі у підлітків при переході з сім'ї у державний заклад, й виявляються порушенням адаптації,

патологічними проявами поведінки, депресивними чи агресивними станами, потребують реалізації системи соціально-педагогічної діяльності для їх корекції та ефективного соціального виховання учнів.

Аналіз досліджень і публікацій. Здійснений науковий пошук свідчить, що основні аспекти організації діяльності інтернатних закладів санаторного типу для дітей з різними захворюваннями розглянуто у працях З. Бобровникової, А. Бондаря, Н. Вайзмана, М. Грищенко, О. Мукаєвої, М. Плоткіна, Є. Постовойтова, В. Слюсаренка; С. Харченка, Ю. Чернецької та інших дослідників. Водночас, проблема підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери, зокрема, соціальних педагогів до розробки й реалізації системи соціального виховання у санаторній школі-інтернаті з урахуванням специфіки закладу та контингенту учнів потребує спеціального дослідження.

Метою статті є висвітлення теоретичних аспектів підготовки майбутніх соціальних педагогів до соціального виховання учнів підліткового віку в умовах санаторної школи-інтернату.

Виклад основного матеріалу. Аналіз наукових джерел [1; 5] та досвід роботи автора у загальноосвітній санаторній школі-інтернаті свідчить, що основними особливостями функціонування санаторної школи-інтернату є: 1) організаційно-педагогічні: особливий розпорядок дня, цілодобовий охоронно-захисний режим, спрямовані на відновлення здоров'я дітей; 2) дидактичні: необхідність використання особистісно-орієнтованого підходу до учнів, вибору форм і методів навчання в залежності від стану їхнього здоров'я; 3) соціально-педагогічні: депривація виховного впливу батьків, постійне перебування підлітка у середовищі закладу, регламентація проведення часу, відсутність власного простору, обмежений вибір видів діяльності.

Як відзначають дослідники [3; 4; 5], означені особливості середовища школи-інтернату породжують обмеженість соціалізуючих впливів сім'ї та соціуму; перебування у закритому закладі й наявність у підлітків соматичних захворювань впливає на їхнє самосприйняття; наявність у закладі дітей-інвалідів, дітей-сиріт, дітей з неблагополучних сімей формує у підлітків із заниженою самооцінкою відчуття неповноцінності та відторгнення; розмежування середовища санаторної школи-інтернату на внутрішнє і зовнішнє змінює характер життєдіяльності підлітків й порушує звичний механізм адаптації, стаючи причиною нервово-емоційної напруженості, непевності в собі, небажання вчитися, спалахів неконтрольованої поведінки, депресивних чи агресивних, невротичних станів, психогенних розладів серед підлітків. Серед причин соціально-педагогічних проблем дітей – необхідність адаптації та самоствердження у новому замкненому колективі, обмеженість контактів з батьками та звичним оточенням, необхідність дотримання режиму і розпорядку закладу, які поряд з особливостями психо-фізіологічного розвитку підлітків та станом їхнього здоров'я стають причиною тривалої дезадаптації.

Все це потребує реалізації системи соціально-виховної роботи, яка б сприяла зміцненню фізичного, психічного, соціального і духовного здоров'я учнів, їхньому позитивному особистісно-соціальному розвитку. Проведений науковий пошук свідчить, що під соціальним вихованням розуміють розвиток

людини в спеціально створених виховних організаціях у процесі планомірного створення умов для її відносно цілеспрямованого позитивного розвитку та духовно-ціннісного орієнтування, як багаторівневий процес засвоєння знань, норм поведінки, відносин у суспільстві, у результаті якого особистість стає повноправним членом суспільства.

Уважаємо, що соціальне виховання підлітків у загальноосвітній школі-інтернаті є спеціально організованим цілеспрямованим процесом, який припускає використання всього наявного арсеналу педагогічних засобів і можливостей з метою створення соціально-виховного розвивального середовища у закладі, взаємодія з яким сприяє позитивному особистісно-соціальному розвитку учнів, зміцненню їхнього фізичного, психічного, соціального і духовного здоров'я, корекції негативних проявів, формуванню позитивних установок, прагнення до самореалізації у творчій діяльності. Аналіз наукових досліджень свідчить, що під середовищем зазвичай розуміють сукупність умов, що впливають на свідомість і поведінку з метою формування певних якостей, переконань, духовно-ціннісних орієнтацій та потреб [2]. Створення відповідного середовища й досягнення визначених цілей потребує розробки технології соціально-педагогічної діяльності з соціального виховання підлітків як сукупності етапів (емоційно-ціннісного, розвивального та діяльнісно-творчого) і відповідних цим етапам засобів, які б сприяли гармонійному розвитку духовно-ціннісної, когнітивної та діяльнісно-вольової сфери учнів санаторної школи-інтернату.

Метою емоційно-ціннісного етапу є розвиток у підлітків позитивного самосприйняття, ціннісного ставлення до себе та інших людей, що потребує проведення творчих занять «У колі друзів», «Кожна людина – унікальна особистість», «Винаходи, що змінили світ», «Відомі люди, їх шлях до успіху», «Діти- винахідники», «Моє призначення», «Мої досягнення в майбутньому», «Немає нічого неможливого», «Наші таланти» та інших заходів, що сприяють розкриттю потенційних можливостей людини, формуванню позитивних установок і прагнень, розумінню того, що від самої особистості, її поведінки й діяльності багато в чому залежить результат її життєдіяльності.

Розвивальний етап технології спрямовано на корекцію негативних проявів, розвиток позитивних особистісних якостей учнів, їхньої гуманістичної спрямованості, здатності до самоконтролю власної поведінки, позитивної взаємодії, розвиток пізнавально-творчої активності вихованців. Це потребує проведення вправ на релаксацію, зняття негативного настрою, організацію тренінгових та творчих занять на теми: «Конфлікти, способи їх попередження та вирішення», «Стрес та способи його подолання», «Шляхи подолання агресії», «Правила проти образи та гніву», «Як ставишся до людей, так і вони до тебе», «Секрети спілкування», «Доброта. Що значить бути гуманним», «Я і мої друзі», «Яка людина заслуговує на повагу і визнання», «Єдність і взаємодопомога – основа успіху». На цьому етапі важливим є застосування комплексу методів арт-терапії, залучення підлітків до різних видів творчої діяльності – малювання, виготовлення виробів з паперу, солоного тіста, ляльок-

мотанок, оберегів, подарунків батькам та близьким, підготовки свята-концерту для батьків.

Метою діяльнісно-творчого етапу є залучення дітей до різних видів соціально-значущої діяльності, розвиток прагнення до самоствердження через позитивні вчинки й подальшої самореалізації в творчій діяльності. Доцільними є організація днів добрих справ, тижнів здоров'я, походів до притулку тварин «Оберегай друзів наших менших», акцій «Подаруй посмішку», «Врятуємо птахів», «Посади дерево», трудових десантів «Земля потребує нашої турботи», створення колажів «Життя нашого класу», конкурсів талантів, спільна постановка вистави чи казки, організація спільно в вихователями заходу «Ми пишаємося своєю країною» та ін.

Підтвердженням ефективності системи роботи й розробленої технології з соціального виховання учнів у санаторній школі-інтернаті є позитивні зрушення в емоційно-мотиваційній, когнітивній, та діяльнісно-вольовій сферах особистості, зокрема, стабільність емоційної сфери, сформованість у підлітків позитивної системи цінностей і установок, здатність до позитивної взаємодії з однолітками та персоналом закладу, підвищення рівня їхньої пізнавальної та творчої активності, наявність позитивних життєвих планів тощо.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, розглянувши різні аспекти роботи з дітьми, які навчаються в умовах санаторної школи-інтернату та мають психологічні та соціальні проблеми, необхідно відмітити, що вихованці санаторної школи-інтернату потребують підтримки та розуміння їх проблем з боку фахівців. Таким чином, ефективність роботи фахівця соціальної сфери з соціального виховання учнів визначається рівнем його готовності до діяльності в цілому, яка потребує цілеспрямованої підготовки майбутніх фахівців, зокрема ознайомлення з особливістю контингенту дітей, з основними проблемами їх соціалізації. Проведене дослідження дозволяє зробити висновок, що ефективність соціально-виховної діяльності у санаторній школі-інтернаті визначається створенням соціально-виховного розвивального середовища у закладі через реалізацію технології соціального виховання, що здійснює цілісний вплив на емоційно-ціннісну, когнітивну й діяльнісно-вольову сфери вихованців, сприяючи їхньому позитивному особистісно-соціальному розвитку. Уважаємо, що набуття майбутніми фахівцями соціальної сфери умінь розробляти й реалізовувати систему соціального виховання учнів, зокрема, підліткового віку у загальноосвітній школі-інтернаті має відбуватися в процесі вивчення фахових дисциплін «Основи соціалізації особистості», «Соціально-педагогічна діяльність в закладах освіти», «Технології соціальної роботи», «Прикладні методики» та інших. Перспективою подальшого дослідження є розробка і перевірка комплексу засобів підготовки майбутніх соціальних педагогів до соціального виховання учнів підліткового віку в умовах санаторної школи-інтернату.

Список використаних джерел:

1. Гармаш Л., Коцур Н., Товкун Л. Психічне здоров'я учнів початкової школи та шляхи його поліпшення. *Освіта регіону. Політологія, психологія, комунікації*. 2011. № 2. С. 323-327.

2. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери. Київ, Сімферополь: Універсум, 2012. 536 с.
3. Ковальчук І.А. Соціально-педагогічна діяльність в закладах освіти. *Вісник ЛНУ ім. Т.Шевченка*, № 23(282), Ч.І, 2013. С. 57-64.
4. Харченко С.Я., Краснова Н.П. Робота соціального педагога з дітьми девіантної поведінки, 2012, Х.: Вид. група «Основа», 143 с.
5. Чернецька Ю.І. Соціально-педагогічні умови адаптації старших підлітків у загальноосвітніх санаторних школах-інтернатах. автореф. дис. ... канд. пед. н. Луганськ, 2008, 22 с.

Деділова Т.В.

АНАЛІЗ НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНИХ ПІДХОДІВ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОРІЄНТАЦІЇ

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, доцент І.А. Романова

Анотація. У роботі розглянуто питання теоретичного дослідження наукових підходів щодо розкриття сутності поняття «професійна орієнтація». Проаналізовано її авторські визначення. Розглянуто психологічний, педагогічний, економічний та соціологічний підходи. Акцентовано увагу на тому, що теорія та практика соціально-педагогічної роботи щодо здійснення профорієнтації серед учнів закладів загальної середньої освіти є похідною від педагогічного та психологічного підходів. Окремо виділено завдання профорієнтаційної роботи у закладах загальної середньої освіти з позиції їх широкого та вузького тлумачення. Зазначено, що професійна орієнтація в закладах загальної середньої освіти – це складова частина всієї системи навчально-виховної роботи.

Ключові слова: професійна орієнтація, підходи, сутність, завдання, заклади загальної середньої освіти.

Annotation. The article is devoted to the consideration of scientific approaches to the disclosure of the essence of the concept of "professional orientation". Its author's definitions were analyzed. The psychological, pedagogical, economic and sociological approaches were considered. The attention has focused on the fact that the theory and practice of socio-pedagogical work on the implementation of career guidance among students of secondary education has derived from the pedagogical and psychological approaches. Separately were highlighted the tasks of professional orientation in institutions of general secondary education from the standpoint of their broad and narrow interpretation. It was noted that professional orientation in institutions of general secondary education is an integral part of the whole system of educational work.

Key words: professional orientation, approaches, essence, tasks, establishments of general secondary education.

Постановка проблеми. Сучасний розвиток науки і технологій останнім часом зумовлює необхідність активізації змін у підготовці фахівців для вітчизняного й міжнародного ринку праці. Українська учнівська молодь все частіше зустрічається з проблемою професійної орієнтації та професійного самовизначення. Водночас, традиційна система вітчизняної освіти на усіх її рівнях має низку недоліків, що ускладнюють вибір учнями закладів загальної середньої освіти для себе закладів вищої освіти для подальшого навчання.

Суспільні зміни, що виникають в Україні як об'єктивна закономірність розвитку держави, зумовлюють необхідність підготовки висококваліфікованих фахівців серед майбутніх випускників закладів освіти. Однак, аналіз сучасного стану ринку праці зазначив нерівномірність розподілу вакансій між робітниками технічних, економічних та соціально-гуманітарних спеціальностей. Це яскраво свідчить про те, що в більшості випадків інтереси сучасної української молоді не відповідають суспільним потребам країни. Таким чином, виникає соціально-педагогічна проблема щодо професійного самовизначення молоді, підґрунтям якої є відсутність правильно сформованої системи профорієнтаційної роботи в структурі вітчизняних закладів загальної середньої освіти.

Аналіз остатніх досліджень і публікацій. Питання профорієнтації, особистісного розвитку, психолого-педагогічних основ професійного самовизначення та підготовки учнів до професійної діяльності в свої роботах досліджували багато вітчизняних та зарубіжних вчених, зокрема, В. Андрущенко, І. Бех, Н. Бібік, І. Волощук, Н. Калініченко, Є. Климова, О. Мельник, В. Сидоренко, Б. Федоришин та інші.

Невирішені складові загальної проблеми. Питання підготовки майбутніх фахівців соціальної галузі до організації профорієнтаційної роботи з учнями закладів загальної середньої освіти в контексті визначення таких організаційно-педагогічних засад, як впровадження інформаційно-комунікаційних технологій, дослідження впливу профільного навчання на професійну орієнтацію учнів, урахування гендерних особливостей у системі профорієнтаційної роботи, залишаються ще недостатньо вивченими.

Узагальнений теоретичний аналіз робіт означених вчених з позиції соціальної педагогіки дозволив зробити висновок, щодо необхідності подальшого розвитку дослідження проблематики профорієнтаційної роботи з учнями закладів загальної середньої освіти за сучасних динамічних умов оточуючого середовища та з позиції компетентнісного й діяльнісного підходу в освіті.

Формулювання цілей статті. Мета дослідження полягає у розгляді, узагальненні й систематизації науково-теоретичних підходів щодо розкриття сутності поняття «професійна орієнтація» та визначені на цій основі її головних завдань.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сьогодні є декілька визначень поняття «професійна орієнтація», тому що зі збільшенням на ринку праці нових професій, виникають і нові погляди щодо проведення належної роботи з профорієнтації.

Американська дослідниця Е. Гінзберг визначила профорієнтацію як процес структурного втручання, що має на меті допомогти індивідуумам використати можливості, які вони мають, у галузі освіти, професійної підготовки та виборі роду занять [1].

На думку Ж. Лютрингера, французького експерта з проблем молоді, професійна орієнтація є допомогою, яка надається індивідууму з метою вирішення проблем, які стосуються вибору занять, професії або професійного росту з урахуванням характеристик зацікавленої особи [2].

З цим підходом корелюється думка російської дослідниці С. Чистякової [3], яка зазначає, що професійна орієнтація є науково-практичною діяльністю соціальних інститутів (школи, сім'ї, базових установ, середніх спеціальних і вищих навчальних закладів, позашкільних установ), що спрямована на формування у старшокласників професійного самовизначення з урахуванням індивідуальних особливостей особистості учня та потреб народного господарства у кваліфікованих кадрах.

На думку російського вченого Н. Пряжникова, профорієнтація включає не тільки психологічні й педагогічні аспекти, але й комплекс заходів для надання допомоги у виборі професії [4].

Комплексний підхід до тлумачення професійної орієнтації застосовує Організація економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР) – у виданні «Професійна орієнтація і державна політика» її трактують, як таку, що охоплює послуги і діяльність, спрямовані на надання допомоги індивідам будь-якого віку протягом їхнього життя в освітньому та професійному виборі й побудові кар'єри. Ця діяльність може проходити в індивідуальному чи груповому форматі, візаві чи дистанційно (включно з лініями «допомоги» та он-лайн ресурсами) [2].

Б. Федоришин визначає професійну орієнтацію як науково-практичну систему підготовки особистості до вільного і свідомого вибору професії [5].

В Українському педагогічному словнику С. Гончаренка профорієнтація трактується як комплекс психолого-педагогічних і методичних заходів, спрямованих на оптимізацію процесу працевлаштування молоді згідно з бажаннями, нахилами і сформованими здібностями та з урахуванням потреби в спеціалістах народного господарства й суспільства в цілому [6].

В Енциклопедії професійної освіти за редакцією С. Батишева професійна орієнтація визначається як система взаємодії особистості та суспільства, спрямована на задоволення потреб особистості в професійному самовизначенні та потреби суспільства у забезпеченні соціально-професійної структури [7]. При цьому існують різні підходи до трактування складових системи профорієнтаційної роботи. Зокрема, її структурні елементи, у більшості випадків, зводяться до таких: професійна інформація, професійна консультація, професійна психодіагностика, початковий профвідбір, професійна адаптація.

Підсумком узагальнення теоретико-методичних підходів до соціально-педагогічної діяльності в сфері профорієнтаційної роботи є констатація того факту, що на теперішній час не існує єдиного визначення поняття «профорієнтаційна орієнтація».

Аналіз стану проблеми профорієнтації молоді дав можливість виділити такі найбільш поширені підходи до її вивчення.

Було встановлено, що основними підходами до трактування сутності та змісту професійної орієнтації є педагогічний, психологічний, економічний та соціологічний підходи.

Аналіз психологічного підходу до профорієнтації дозволяє спрямовувати соціально-педагогічну діяльність педагога на формування, діагностику та моніторинг психологічної готовності учнів до життєвого самовизначення в цілому та праці зокрема. Також ключовими при цьому мають бути такі прояви особистості, як покликання, психологічні бар'єри, процес прийняття рішення, потреби, індивідуально-типологічні особливості індивіда.

У свою чергу, аналіз педагогічного підходу визначає соціально-педагогічну роботу в сфері профорієнтації як навчально-виховну роботу, що спрямована на отримання й засвоєння учнями закладів загальної середньої освіти знань про соціально-економічні умови праці фахівців різних спеціальностей, а також на забезпечення умов правильного вибору професії відповідно до власних життєвих пріоритетів молоді.

Економічний передбачає урахування матеріальних витрат, заощадження часу та сил у процесі професійного становлення. Правильний вибір професії сприяє цілеспрямованому розвитку особистості, її здібностей, зростанню професіоналізму, працездатності, збереженню здоров'я, стимулює до професійного вдосконалення.

Соціологічний передбачає урахування в профорієнтаційній роботі змін і перетворень у суспільстві, його потреб на ринку праці в кваліфікованих працівниках, зокрема відмирання старих професій та виникнення нових, актуальних і необхідних у країні.

Крім того, у роботі [8] автор окремо виділяє наступні науково-теоретичні підходи: діагностичний, виховний, когнітивний, глибинний, активізуючий та особистісно зорієнтований.

Розгляд зазначених теоретичних аспектів профорієнтаційної орієнтації учнів закладів загальної середньої освіти дозволив розглянути наступні її завдання: у вузькому розумінні – визначення професійної спрямованості учня; у широкому розумінні – наукову і практичну діяльність, що проводиться закладом освіти (соціальним педагогом тощо) систематично та на регулярній основі з урахуванням динамізму змін економічного середовища і суспільних потреб.

Висновки з проведеного дослідження. Таким чином, поняття «професійна орієнтація» є багатоаспектним та таким, що спрямоване на досягнення збалансованості між професійними інтересами та можливостями людини і потребами суспільства в конкретних видах трудової діяльності, вона покликана сприяти цілеспрямованому розвитку особистості, здібностей людини, зростанню її професіоналізму, працездатності, збереженню здоров'я. Відповідно до цього теорія та практика соціально-педагогічної роботи щодо здійснення профорієнтації серед учнів закладів загальної середньої освіти є похідною від педагогічного та психологічного підходів, оскільки розглядає

профорієнтацію у двох площинах. Професійну орієнтацію в закладах загальної середньої освіти слід розглядати як органічну складову частину всієї системи навчально-виховної роботи.

Список використаних джерел:

1. Ginsberg E. Occupational choice: an approach to general theory / Ginsberg E., Axelrad S., Herma J. New York: Columbia University Press, 1960. 189 p.
2. Career Guidance and Public Policy: Bridging the Gap. France: Organisation for economic cooperation and development, 2004. 173 p.
3. Чистякова С.Н., Савина М.С. Теоретические проблемы взаимодействия школы, семьи и общественности в подготовке учащихся к выбору профессии. *Профессиональная ориентация школьников*. – М.: Педагогика, 1983. С. 3–7.
4. Пряжников Н.С. Профессиональное и личностное самоопределение. М.: Изд-во «Институт практической психологии», 1996. 256 с.
5. Ткаченко А.В. Професійний розвиток особистості в контексті макаренківської педагогічної спадщини. *Витоки педагогічної майстерності*: зб. наук. пр. Полтав. нац. пед. ун-т імені В.Г. Короленка. Полтава, 2010. Вип. 7. С. 209-215.
6. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 339 с.
7. Энциклопедия профессионального образования: в 3 т. / под ред. С.Я. Батышева. М.: АПО, 1998. Т. 2. 568 с.
8. Шапран О.І. Науково-теоретичні підходи до професійної орієнтації сучасної молоді [Електронний ресурс] / О.І. Шапран, О.В. Симоненко. Режим доступу: http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/8471/1/Shapran_Symonenko.pdf

Довидченкова О.М.

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО СОЦІАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ З ВИКОРИСТАННЯМ ХРИСТІЯНСЬКИХ МЕТОДІВ

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент О.М. Василенко

Анотація. У статті розкрито суть поняття підготовки майбутніх соціальних працівників до соціального виховання дітей молодшого шкільного віку з використанням християнських методів. Розкрито зміст і особливості цієї підготовки (системність, комплексність, відповідність вимогам світового освітнього простору; адаптація змісту до запитів потреб суспільства, науковість, спрямованість на моральні цінності християнства; комплексність).

Ключові слова: професійна підготовка, дитина, молодший шкільний вік, особливість, компонент підготовки.

Annotation: In the article the essence of the concept of preparing future social workers for the social upbringing of children of elementary school age with the use of Christian methods is disclosed. The content and peculiarities of this preparation (systematic, complex, conformity to the requirements of the world educational space, adaptation of content to the needs of the society, scientific, orientation to the moral values of Christianity, complexity).

Key words: professional training, child, junior school age, feature, component of training.

Постанова проблеми. Суспільство зацікавлене в збереженні, культивуванні і передачі з покоління в покоління християнських цінностей, які спрямовані на злагоду, мир. Ці духовні цінності активно закладаються у молодшому шкільному віці, коли формується особистість. Суб'єктами духовного виховання виступають, у першу чергу, родина, Церква, як соціальний інститут, заклади духовної освіти, недільні школи, заклади освіти. У закладах загальної середньої освіти безпосередньо провідним суб'єктом виступає соціальний педагог, на якого покладено функцію соціального виховання підростаючого покоління. Соціальний педагог має бути підготовлений до виконання саме такої функції.

Проблема впливу християнських методів на соціальне виховання дитини аспектно розглядалася в працях В. Зеньковського, М. Маслова, В. Петровича, Л. Сурової, Є. Шестуна. Особливості соціального виховання дітей на основі духовно-моральних орієнтирів висвітлено у працях О. Вишневського (методи християнського виховання дітей в сучасній Україні), Т. Щур (патріотичне виховання молодших школярів), І. Чарікової (використання потенціалу християнського віровчення у роботі з дітьми в громаді), В. Марка (методи формування християнських цінностей дітей молодшого шкільного віку). Автори виокремлюють методи соціального виховання спрямовані на формування: свідомості; емоційних почуттів і прагнень; самовиховання особистості; соціально-прийнятної поведінки і діяльності особистості, звичок, відносини з оточуючими.

Аналіз наукових досліджень з проблеми підготовки майбутніх соціальних педагогів дозволив встановити, що дана проблема розкрита у дослідженнях Р. Вайноли, М. Васильєвої, О. Карпенко, А. Капської, Ю. Кахіані, В. Костіної, Л. Міщик, А. Рижанової, І. Романової, С. Харченка, І. Шеплякової та ін. Використання основ християнства у підготовці майбутніх учителів представлено у роботах Н. Сейко (конфесійна складова підготовки), О. Крюкова (модель професійної підготовки, яка спрямована на зміст православно-християнських цінностей) [2]. Проте, проблема професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів до соціального виховання дітей молодшого шкільного віку з використанням християнських методів є недостатньо розробленою та потребує розгляду особливостей цієї підготовки.

Аналіз наукових праць з підготовки майбутніх соціальних педагогів дав можливість виявити низку **суперечностей**: між зацікавленістю суспільства у збереженні християнських цінностей і культивуванні їх у підростаючого

покоління; між потенціалом християнських цінностей у соціальному вихованні дітей молодшого шкільного віку і їх недостатнім використанням в закладах освіти; між можливостями суб'єктів закладів загальної середньої освіти у соціальному вихованні і невикористанням соціальними педагогами цих християнських цінностей через його неготовність.

Усунення значних суперечностей, практичне значення проблеми та недостатня розробленість її зумовили вибір проблеми дослідження: особливості підготовки майбутніх соціальних педагогів до соціального виховання дітей молодшого шкільного віку з використанням християнських методів.

Мета статті. На основі аналізу наукової літератури розкрити особливості та охарактеризувати компоненти підготовки майбутнього соціального педагога до соціального виховання дітей молодшого шкільного віку з використанням християнських методів.

Основний виклад матеріалу. Підготовка соціальних педагогів як окремих напрямків професійної освіти і професійної діяльності почала формувати на початку 1990-х років. У квітні 1991 року Постановою Держкомпраці СРСР кваліфікаційний довідник посад керівників, спеціалістів і службовців був поповнений кваліфікаційними характеристиками “соціальний педагог”, “спеціаліст з соціальної роботи” та “соціальний працівник” [3].

Теоретичний аналіз категорій «підготовка», «професійна підготовка» дозволив розглядати професійну підготовку соціальних педагогів як сукупність соціального, професійного та особистісно-морального розвитку майбутнього фахівця у сприятливих умовах технологічного та науково-методичного забезпечення підготовки майбутнього соціального педагога в освітньому середовищі закладів вищої освіти [1]. М. Васильєва, А. Капська, А. Товщик, С. Харченко наголошують на тому, що підготовка соціальних педагогів залежить від змісту освіти та наукових досліджень, передбачає вивчення студентами основних понять та категорій при вивченні соціально-педагогічних дисциплін та організації практичної діяльності (соціально-педагогічної практики).

Особистісно соціальний підхід у професійній підготовці майбутнього соціального педагога дозволив Р. Вайноли підкреслити, що формування професійно можливих якостей, усвідомлення індивідуально значущої діяльності особистості та включення її в систему соціальних зв'язків, набуття досвіду персоніфікованих ставлень (мікрорівень) та взаємодії в соціумі (мезорівень) є основою ефективного професійного і особистісного розвитку майбутнього соціального педагога в освітньому середовищі [1].

У наукових дослідженнях з підготовки майбутніх соціальних педагогів представлено різні компоненти цієї підготовки: технологічно-процесуальний, змістовий, середовищний (Р. Вайнола) [1]; навчальна мета, зміст освіти, організаційні форми та методи навчання (С. Харченко) [4, с. 17]; змістові (когнітивний, ціннісно-емоційний, поведінковий) та процесуальні (педагогічна рефлексія, професійний самоконтроль) компоненти (О. Юринiecь) [5]; когнітивний, діяльнісний, мотиваційний (М. Васильєва) [6].

Отже, особливістю підготовки соціального педагога до соціального виховання дітей молодшого шкільного віку з використанням християнських методів є комплексність та системність цього процесу з урахуванням основних складових: когнітивний компонент (формування системи соціально-педагогічних знань шляхів, засобів і методів соціального виховання християнськими методами); діяльнісний компонент (система фахових умінь щодо підготовки соціального педагога до соціального виховання дітей молодшого шкільного віку з використанням християнських методів); мотиваційний компонент (забезпечення професійно спрямованого формування здібностей та якостей, які дають можливість спеціалісту вільно і впевнено діяти щодо роботи з дітьми молодшого шкільного віку з використанням християнських методів).

З метою дослідження процесу підготовки майбутніх соціальних педагогів до роботи з дітьми молодшого шкільного віку з використанням християнських методів було здійснено аналіз навчальних планів і програм підготовки здобувачів вищої освіти. Встановлено, що в ХНПУ імені Г.С. Сковороди (м. Харків) вивчення основ соціального виховання відбувається у комплексі при вивченні навчальних дисципліни «Історія педагогіки», «Історія соціального виховання». Християнські методи, їх використання у вихованні дітей аспектно розглядаються на дисципліні «Соціальна робота в закладах освіти». У Житомирському державному педагогічному університеті ім. Івана Франка на дисципліні «Соціальна педагогіка» при вивченні теми «Конфесійна складова соціальної адаптації» піднімають такі питання: конфесії і соціальне виховання; феноменологія християнської виховної моделі; християнська мораль у контексті навчально-виховного процесу; поняття „християнської педагогіки”; роль християнської моралі у формуванні позитивної “Я-концепції” підлітків. У Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича форми і методи соціального виховання розглядають в дисципліні «Соціальна педагогіка» у роботі з дітьми із сімей, які опинилися в складних життєвих обставинах. У Бердянському державному педагогічному університеті вивчають питання формування патріотичних почуттів молодших школярів у позаурочний час; використання методів формування культури поведінки молодших школярів. У Християнському Свято-Тихоновському гуманітарному університеті відкрито факультет соціальних наук, де активно розглядають питання виховання дітей і молоді, в яких інтегруються моральні цінності християнства.

Аналіз змісту інших навчальних програм вишів показав, що методи соціального виховання представлено в усіх програмах підготовки майбутніх снувальних педагогів і соціальних працівників на рівні бакалавра, але відсутні теми, що відображають особливості соціального виховання дітей молодшого шкільного віку з використанням християнських методів. Також виявлено особливості підготовки майбутнього соціального педагога до соціального виховання дітей молодшого шкільного віку з використанням християнських методів є комплексність та системність цього процесу з врахуванням основних

складових: когнітивний компонент, діяльнісний компонент, мотиваційний компонент.

Висновки. Таким чином, на основі аналізу сучасних наукових досліджень процесу підготовки майбутніх соціальних педагогів до соціального виховання дітей молодшого шкільного віку з використанням християнських методів, було визначено такі її особливості: відповідність системи підготовки вимогам світового освітнього простору; адаптація змісту фахової підготовки до запитів потреб суспільства у формуванні християнських цінностей в громаді; сучасність та актуальність запропонованих програм підготовки в яких інтегруються моральні цінності християнства; комплексність і системність цього процесу; наявність основних складових (мотиваційний, когнітивний, діяльнісний компоненти); використання іноваційних технологій і методик організації навчально-виховного процесу; забезпечення формування ціннісного ставлення студентів до соціального виховання дітей молодшого шкільного віку з використанням християнських методів.

Подальшого дослідження потребують проблеми мотивації всіх суб'єктів, які беруть участь у соціальному вихованні дітей молодшого шкільного віку з використанням християнських методів.

Список використаних джерел:

1. Вайнола Р. Х. Педагогічні засади особистісного розвитку майбутнього соціального педагога в процесі професійної підготовки : автореф. дис. доктора пед. наук, спец : 13.00.04 / Вайнола Ренате Хейкіївна. Київ, 2009.
2. Крюкова О. І. Християнсько-православні цінності у психологопедагогічній підготовці майбутнього вчителя початкових класів: Збірник наукових праць. Педагогічні науки. Випуск 44. Херсон: Видавництво ХДУ, 2007. 260 с.
3. Матвійчук Т. В.: Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна», №1(9)/2014. 82 с.
4. Харченко С. Я. Дидактические основы подготовки студентов к социально-педагогической деятельности. Луганск: Альма-матер, 1999. 138 с.
5. Юринець О. О. Формування педагогічної відповідальності у студентів педколеджу : автореф. дис. ... канд. пед. наук, спец : 13.00.04. Запоріжжя, 2010. 24 с.
6. Васильєва М.П. Деонтологічні засади підготовки студентів до організації навчально-дослідницької діяльності старшокласників *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету ім.К.Д.Ушинського*. № 11-12. 2014. С. 103-109

**ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО ПРОФІЛАКТИКИ
ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ
У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ**

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, доцент І.А. Романова

Анотація. У статті проаналізовано поняття «підготовка майбутніх соціальних педагогів до профілактики девіантної поведінки молодших школярів»; визначено авторське трактування поняття «підготовка майбутніх соціальних педагогів до профілактики девіантної поведінки молодших школярів»; виявлено особливості здійснення соціальним педагогом профілактики девіантної поведінки молодших школярів; розроблено структуру готовності соціального педагога до профілактики девіантної поведінки молодших школярів.

Ключові слова: підготовка майбутніх соціальних педагогів, готовність, профілактика, молодший школяр.

Annotation. The article analyzes the concept of "preparing future social pedagogue for the prevention of deviant behavior of junior pupils"; the author's interpretation of the concept of "preparing future social pedagogue for the prevention of deviant behavior of junior pupils" is determined; the peculiarities of the implementation of a social pedagogue for the prevention of deviant behavior among junior pupils are revealed; a structure of the readiness of a social pedagogue for the prevention of deviant behavior of junior schoolchildren was developed.

Key words: preparation of future social educators, readiness, prevention, junior schoolboy.

Постановка проблеми. Ефективність функціонування державних і суспільних структур безпосередньо пов'язана з рівнем професійної підготовки спеціалістів, зокрема й фахівців соціальної галузі. Професія вимагає від соціального працівника не тільки різнобічних знань, умінь творчо мислити, творчо організовувати складні процеси виховання, але й на високому рівні забезпечувати розвиток особистості. У нашому суспільстві зростає бездоглядність дітей, поширюється алкоголізм, наркоманія, тютюнопаління, злочинність, суїцид, не вміння дітей спілкуватися з однолітками та дорослими. Важливу роль у вихованні дитини відіграють батьки, але у більшості випадків вони не мають часу через постійну роботу. У дитини не має перед очима прикладу та авторитету. Тоді дуже важливу роль мають відігравати інші суб'єкти соціально-педагогічної діяльності, зокрема соціальний педагог, який проводить постійно профілактичну роботу з дітьми для запобігання відхилень від соціальних норм.

У Концепції превентивного виховання дітей і молоді наголошується, що профілактична робота має проводитися з усіма дітьми з метою попередження

відхилень у поведінці, а особливо з тими, хто перебуває в несприятливих умовах виховання й уже характеризується негативною поведінкою, а також із тими, хто став на шлях неправомірної поведінки. У системі традиційної моделі професійної підготовки соціальних педагогів у закладах вищої освіти, типовою є проблема, коли студенти добре оволодіваючи набором теоретичних знань, мають значні труднощі в процесі вирішення конкретних професійних завдань, зокрема щодо здійснення профілактичної роботи з дітьми. Якісна професійна підготовка соціального педагога в умовах університетської освіти є предметом підвищеної уваги великої кількості дослідників, оскільки від рівня майстерності, знань і вмій майбутніх соціальних педагогів, залежить ефективність профілактичної роботи загалом.

Аналіз наукових досліджень. Протягом останніх років напрацьована значна кількість досліджень, які розкривають систему теоретичної та практичної підготовки соціальних педагогів та соціальних працівників (праці М. Васильєвої, М. Галагузової, І. Григи, І. Зверєвої, А. Капської, Л. Коваль, В. Костіної, Л. Міщик, В. Поліщук, А. Рижанової, Т. Семигіної, С. Хлебик та ін.), зокрема, формування готовності майбутніх соціальних працівників до професійної діяльності розкрито в дослідженнях І. Боднарук, В. Савіцької, С. Сургової та ін.; окремі аспекти підготовки майбутніх соціальних педагогів до здійснення профілактичної діяльності розглядаються в працях С. Архипової, О. Безпалько, А. Капської, М. Лукашевича та ін.; М. Волошенко, М. Малькова, Н. Пихтіна, М. Ярошко та ін. досліджують особливості підготовки майбутніх соціальних педагогів і вчителів до роботи з підлітками з девіантною поведінкою.

Незважаючи на постійне зростання кількості молодших школярів із девіантною поведінкою, посиленням соціально-педагогічної діяльності щодо профілактики такої поведінки в закладах загальної середньої освіти, ця проблема потребує наукової розробки, про що свідчать суперечності між: об'єктивною потребою здійснювати профілактичну роботу з попередження девіантної поведінки молодших школярів і реальним станом професійної підготовки соціальних педагогів до цього; системністю й багатоаспектністю профілактичної роботи та її фрагментарним відображенням у змісті професійної підготовки фахівців соціальної галузі у закладах вищої освіти.

Мета статті: проаналізувати наукову літературу й розкрити поняття «підготовка майбутніх соціальних педагогів до профілактики девіантної поведінки молодших школярів», розкрити якими знаннями й навичками повинен володіти соціальний педагог для здійснення цього напряму соціально-педагогічної діяльності у закладах загальної середньої освіти.

Виклад основного матеріалу. Аналіз соціально-педагогічної літератури дозволив визначити, що підготовка майбутнього фахівця визначається науковцями, як цілеспрямований процес формування готовності до успішного вирішення професійних завдань. Так, М. Волошенко розглядає професійну підготовку майбутніх соціальних працівників до профілактично-корекційної роботи з підлітками девіантної поведінки як цілеспрямований процес формування в них знань, умінь, навичок, якостей і практичного досвіду,

необхідного для успішного вирішення завдань професійної соціальної роботи з означеною категорією клієнтів [2, с.56]. З. Фалинська професійну підготовку соціальних педагогів тлумачить як процес формування фахівця нового типу, здатного швидко й адекватно реагувати на зміни, що відбуваються в суспільстві, компетентно вирішувати соціально-педагогічні проблеми в усіх видах навчально-виховних установ і закладів соціальної роботи, на всіх рівнях управління [7, с.16].

Результатом професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів діяти у визначеному напрямі є сформована готовність.

Готовність майбутнього фахівця до профілактично-корекційної роботи з педагогічно занедбаними підлітками М. Ярошко вважає інтегрованим поняттям, що «відтворює морально-психологічні, теоретичні, практичні компоненти підготовленості та наявності особистісних професійних якостей, необхідних для ефективної роботи з такою категорією неповнолітніх [9, с.9]. На думку дослідника, означена готовність передбачає володіння студентами теоретичними знаннями щодо роботи з педагогічно занедбаними підлітками; мотивацію до цього виду професійної діяльності; активність; сформованість відповідних умінь та навичок; прояв особистісних якостей: доброзичливості, поваги та любові до дітей, співчуття, відповідальності, комунікабельності, толерантності, тактовності, високого рівня культури тощо.

Для визначення змісту готовності майбутніх соціальних педагогів до профілактики девіантної поведінки молодших школярів необхідно розглянути особливості здійснення профілактичної роботи у визначеному напрямі у початкових класах.

Г. Орел довів, що профілактика девіантної поведінки молодших школярів можлива за умови такої організації педагогічного процесу, що забезпечить формування культури, адекватних соціальних норм поведінки, здорового способу життя [6]. Автор стверджує, що необхідно переходити до соціально-педагогічних технологій формування активного психологічного захисту, ціннісного відношення до здоров'я, індивідуальної стійкості до відхилень у поведінці.

М. Галагузова виділяє такі напрями профілактичної роботи з учнями: 1) медична – орієнтована на надання інформації про негативний вплив психоактивних речовин на фізичне та психічне здоров'я; 2) освітня – максимальне забезпечення інформацією про проблеми вживання алкоголю, наркотиків та ін.; 3) психосоціальна – розвиток психологічних навичок протистояння груповому тиску, вирішення конфліктних ситуацій, правильний вибір у складних ситуаціях [3, с. 326]. За В. Орджеховською профілактичні заходи визначаються наявністю таких умов [5]: спрямованість на викорінення джерел дискомфорту як в самій дитині, так і в соціальному й природному середовищі та одночасно на створення умов для набуття неповнолітньою дитиною необхідного досвіду для розв'язання проблем, які постійно виникають; озброєння дитини новими навичками, які допомагають досягти поставлених цілей чи зберегти здоров'я; розв'язання проблем, котрі ще не виникли та запобігання їх виникненню.

Теоретичний аналіз соціально-педагогічної літератури [1; 4; 8] і практики здійснення соціально-педагогічної діяльності з профілактики девіантної поведінки молодших школярів свідчить, що діяльність соціального педагога у зазначеному напрямі має здійснюватися у трьох напрямках: 1) формування здорового способу життя учнів (режим дня, особистої гігієни, загартування організму, проведення корисного дозвілля, механізм виникнення шкідливих звичок, їх негативного впливу на стан здоров'я, способи відмови від пропозицій вжити психоактивну речовину); 2) формування соціальності учнів (моральні норми; види основних правопорушень серед дітей, їх причини, юридичну відповідальність за них; стосунки в колективі, з батьками, з учителями); 3) формування прийомів саморегуляції учнів.

Враховуючи соціально-психологічні особливості учнів початкових класів, в арсеналі соціального педагога мають бути такі методи роботи з профілактики девіантної поведінки молодших школярів: організація спостереження за учнями, аналіз життєвих ситуацій, рольові ігри, вправлення в ситуаціях морального вибору, години спілкування, інсценізації за допомогою лялькового театру, конкурси, залучення учнів до учнівського самоврядування, дидактичні ігри з руховим навантаженням (рухливі перерви, фізкультурні свята), пропагування діяльності місцевих позашкільних закладів щодо розвитку талантів учнів, використання малюнків, відкриті та інтегровані уроки, різні форми роботи з книгою, написання творів на превентивну тематику, розгадування кросвордів, добір прислів'їв та приказок, пісенні конкурси, ігри, розваги та ін.

Отже, *підготовка майбутніх соціальних працівників до профілактики девіантної поведінки молодших школярів* визначаємо як цілеспрямований процес формування готовності студентів до надання молодшим школярам інформації про наслідки асоціальних дій, вживання різних видів алкогольних, наркотичних та токсичних речовин; роз'яснення правових норм стосовно різних аспектів асоціальної поведінки; популяризація переваг здорового способу життя; формування навичок культурного проведення дозвілля; створення умов для самореалізації особистості в різних видах творчої, інтелектуальної, громадської діяльності тощо.

У структурі готовності майбутніх соціальних педагогів до профілактики девіантної поведінки молодших школярів виділяємо мотиваційний, когнітивний, операційний і особистісний компоненти. *Мотиваційний* компонент характеризує професійна спрямованість на профілактичну роботу з попередження девіантної поведінки молодших школярів, потреба у професійному саморозвитку й удосконаленні щодо здійснення цього напрямку професійної діяльності.

Когнітивний компонент складають знання сутності, особливостей, форм і причин виникнення девіантної поведінки молодших школярів; знання вікових і психологічних особливостей девіантних молодших школярів; знання основних принципів, методів, форм і засобів профілактики девіантної поведінки молодших школярів; знання нормативно-правових документів щодо соціально-правового захисту прав дитини.

До *операційного* компоненту входять уміння застосовувати відповідні форми й методи для проведення виховної роботи з профілактики девіантної поведінки молодших школярів; уміння спостерігати та інтерпретувати вербальну та невербальну поведінку, застосовувати знання по теорії особистості та діагностичні методи; уміння зацікавити молодших школярів альтернативними видами соціально-позитивної діяльності шляхом організації емоційно привабливого та соціально значущого для них дозвілля; уміння обговорювати гострі теми в позитивному емоційному настрої та без вираження загроз; уміння улагоджувати відносини між конфліктними індивідами та групами; уміння залучати родину, колектив класу, учнівське самоврядування до профілактичної роботи; вміння проводити бесіди з батьками тощо.

Особистісний компонент складають такі якості: любов до дітей, доброта, толерантність, комунікабельність, тобто доброзичливість, товариськість щодо оточуючих людей; емпатія; педагогічна інтуїція, спостережливість, зіркість, уміння розуміти мотиви вчинків; оптимістичне прогнозування; конфіденційність – означає не розголошування інформації інтимного характеру, що може мати місце тільки з дозволу клієнта або людей, які мають відношення до тієї або іншої проблеми, відповідальність за результати своєї діяльності.

Висновки. Проведене дослідження дозволило визначити, що підготовка майбутнього соціального педагога до профілактики девіантної поведінки молодших школярів це цілеспрямований процес формування готвності здійснювати професійну діяльність у цьому напрямі. У структурі готвності виділено мотиваційний, когнітивний, операційний і особистісний компоненти.

Визначення поняття «підготовка майбутніх соціальних педагогів до профілактики девіантної поведінки молодших школярів» і структури готвності до здійснення цього напрямку професійної діяльності дозволяють розробити діагностичний інструментарій щодо її визначення.

Список використаних джерел:

1. Безпалько О.В. Соціальна педагогіка. К.: Академвидав, 2013. 312 с.
2. Волошенко М.О. Професійна підготовка майбутніх соціальних працівників до профілактико-корекційної роботи з підлітками девіантної поведінки [Текст]: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Одеса, 2016. 267 с.
3. Галагузова М.А. Социальная педагогика: Курс лекций. М., 2000. С. 212-227.
4. Зверева І.Д. Теорія і практика соціально-педагогічної роботи з дітьми та молоддю в Україні [Текст] : дис... д-ра пед. наук: 13.00.05; Ін-т педагогіки АПН України. К., 1999. 451 с.
5. Оржеховська В.М. Про концепцію превентивного виховання. *Практична психологія і соціальна робота*. 1999. № 5.
6. Орел Г.О. Організація роботи з профілактики девіантної поведінки серед підлітків. *Соціальний працівник*. 2007. № 9 (травень). С. 24–31.
7. Фалинська З.З. Практична підготовка майбутніх соціальних педагогів у вищих навчальних закладах: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Вінниця, 2006. 21 с.

8. Федорченко Т.Є. Рання профілактика негативних проявів у поведінці дітей : навч.-метод. посіб. К.: ТОВ «ХІК», 2003. 128 с.
9. Ярошко М.М. Професійна підготовка майбутніх соціальних педагогів до профілактико-корекційної роботи з педагогічно занедбаними підлітками: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Хмельницький, 2011. 21 с.

Коваль О.В.

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО ПРОФОРІЄНТАЦІЙНОЇ РОБОТИ ЗІ СТАРШОКЛАСНИКАМИ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент О.М. Василенко

Анотація. У статті розкрито суть понять «підготовка», «професійна підготовка». Охарактеризовано компоненти підготовки майбутнього соціального працівника до профорієнтаційної роботи в закладах загальної середньої освіти. На основі контент-аналізу наведено порівняльну характеристику підготовки майбутніх соціальних працівників до профорієнтації в різних закладах вищої освіти.

Ключові слова: професійна підготовка, компонент підготовки, навчальний план, соціальний працівник, старшокласник.

Annotation: in this article the essence of concepts “training”, “professional training” is revealed. Components of training of the future social worker for career guidance work in institutions of secondary education are characterized. The comparative characteristics of training of future social workers for career guidance in different institution of higher education is given based on content-analysis.

Key words: professional training, curriculum, social worker, high school student.

Постанова проблеми. Сучасні темпи розвитку науки, інформаційних технологій у різних професійних сферах України гостро потребують професійно мобільних людей, які здатні успішно й ефективно знаходити й реалізувати себе у суспільстві. Необхідність підготовки підростаючого покоління до соціально-професійного самовизначення задекларована в Законах України «Про освіту» (05.09.2017), «Про вищу освіту» (01.07.2014), «Про зайнятість населення» (31.08.2018), в Наказі МОН «Про затвердження Положення про психологічну службу у системі освіти України» (22.05.2018). У Концепції Профільного навчання в старшій школі зазначається, що саме соціальний педагог сприяє професійному самовизначенню учнів. Отже, саме такий фахівець сьогодні повинен відігравати значну роль у профорієнтаційній діяльності закладу загальної середньої освіти. З огляду на це основною ідеєю професійної підготовки майбутнього соціального педагога, її важливими

завданнями є змістовне збагачення компонентів цієї підготовки системою знань щодо основ профорієнтаційної діяльності з дітьми в умовах появи нових професій.

Аналіз психолого-педагогічних літератури свідчить, що проблему профорієнтаційної роботи зі старшокласниками в різних аспектах розглядали як вітчизняні так і зарубіжні науковці та дослідники, зокрема: соціально-педагогічні передумови професійного самовизначення підростаючого покоління представлено у роботах В. Романчик, В. Савченка, М. Тітма, З. Шубкіна; психолого-педагогічні основи підготовки молоді до вибору майбутньої професії аналізували О. Голомшток, Є. Павлютенков, І. Уличний, М. Захаров, Є. Климов, Г. Костюк, В. Кравецький, В. Моляко, С. Чистякова; професійну орієнтацію школярів на певні види професійної діяльності досліджували Л. Куліненко, А. Ходорчук, С. Загребельний.

Вивчення наукових досліджень з проблеми підготовки майбутніх соціальних педагогів дозволив встановити, що дана проблема була предметом дослідження О. Безпалько, І. Зверевої, Р. Вайноли, М. Васильєвої, О. Карпенко А. Капської, Ю. Кахіані, В. Костіної, Л. Міщик, С. Харченка, І. Шеплякової та ін. Проте, проблема професійної підготовки майбутніх соціальних працівників до професійної орієнтації учнів підліткового віку є недостатньо розробленою та потребує розгляду змісту компонентів цієї підготовки.

Аналіз наукових праць з підготовки майбутніх соціальних працівників дав можливість виявити низку **суперечностей**:

– між прагненням молоді до вміння обґрунтовано прийняти рішення щодо вибору професії та недостатнім рівнем професійної компетентності соціальних педагогів у вирішенні цієї проблеми в мінливому світі професій;

– між об'єктивною потребою суспільства в підвищенні рівня професійної компетентності майбутнього соціального працівника до організації профорієнтаційної роботи з підлітками та реальним станом кваліфікаційних вимог до підготовки студентів, що не враховують можливості здобуття дітьми шкільного віку конкурентоспроможних професій на ринку праці;

– між вимогою сформуванню у майбутніх соціальних працівників високий рівень готовності до профорієнтації дітей підліткового віку в закладах загальної середньої освіти та недостатньою розробленістю змісту компонентів цієї підготовки майбутніх соціальних працівників.

Усунення значних суперечностей, практичне значення проблеми та недостатня розробленість її зумовили вибір проблеми дослідження: підготовка майбутніх соціальних працівників до профорієнтації дітей старшого підліткового віку в закладах загальної середньої освіти.

Мета статті. На основі аналізу наукової літератури визначити особливості та охарактеризувати компоненти підготовки майбутнього соціального педагога/працівника до профорієнтаційної роботи в закладах загальної середньої освіти.

Основний виклад матеріалу. М. Кадемія, розглядаючи професійну підготовку фахівця зауважує: «роботодавцю потрібні фахівці, які здатні

розв'язувати конкретні виробничі проблеми і те, що буде використовувати фахівець під час цього (знання, вміння, досвід та ін.). З точки зору досягнення конкурентного результату важлива не здатність використовувати знання, уміння і досвід, а рівень готовності до виконання посадових обов'язків (основних функцій). Рівень готовності визначається системою знань, умінь, досвіду, відповідальності, самостійності, наполегливості, сукупності професійних і особистісних якостей фахівця» [2, с.34]. Т. Ткаченко наголошує на тому, що «формування основного блоку знань, умінь і навичок здійснюється в процесі вивчення дисциплін циклу професійної та практичної підготовки на основі моделювання майбутньої професійної діяльності випускника вишів. Змістовним аспектом вивчення дисциплін цього циклу є системно-діяльнісний підхід як єдина методологічна основа викладання всіх без винятку дисциплін. Це реалізовується методологією навчання, переходом від репродуктивного характеру засвоєння знань, умінь та навичок, націленого на запам'ятовування й відтворення знань курсантами, на продуктивно-творчий характер навчання, в основі якого лежить діяльність самого курсанта із засвоєння, здобування та застосування знань» [5, с.10]. Аналіз теоретико-методичних питань професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів (Р. Вайнола, М. Васильєва, Ю. Галагузова, Н. Кабусь, А. Капська, Л. Коробка, Л. Міщик, М. Подберезський, І. Романова, С. Харченкота та інші), підготовка до профорієнтаційної роботи з учнями (О. Василенко, М. Гончарової, Н. Отрощенко, О. Протас та інші) дозволив розглядати підготовку майбутніх соціальних працівників до профорієнтаційної роботи зі старшокласниками як процес професійного розвитку майбутнього соціального працівника, що забезпечує набуття базових знань, умінь, навичок і якостей, практичного досвіду і норм поведінки щодо успішної профорієнтаційної роботи з дітьми в закладах загальної середньої освіти.

С. Харченко виділяє необхідні ознаки педагогічної системи підготовки майбутніх соціальних працівників: наявність системної якості підготовки, компонентів цієї підготовки, її мети, яка відповідає соціальному замовленню суспільства. Автор визначає в структурній системі підготовки майбутніх соціальних педагогів такі компоненти: навчальна мета, зміст освіти, організаційні форми та методи навчання [4, с. 17]. О. Юринцем визначено й охарактеризовано змістові (когнітивний, ціннісно-емотивний, поведінковий) та процесуальні (педагогічна рефлексія, професійний самоконтроль) компоненти професійної підготовки майбутніх фахівців [6]. М. Васильєва обґрунтовує такі компоненти професійної підготовки майбутніх фахівців, як: когнітивний, діяльнісний, мотиваційний [1].

Отже, особливістю підготовки соціального педагога до профорієнтаційної роботи зі старшокласниками є комплексність та системність цього процесу з урахуванням основних складових: когнітивний компонент (включає формування системи соціально-педагогічних знань з проблеми профорієнтації старшокласників); діяльнісний компонент (система фахових умінь, які застосовуються у практичній діяльності з профорієнтації старшокласників); мотиваційний компонент (забезпечення професійно спрямованого формування

здібностей та якостей, які дають можливість спеціалісту вільно і впевнено діяти щодо роботи з старшокласниками з метою профорієнтації).

З метою дослідження процесу підготовки майбутніх соціальних педагогів до профорієнтаційної роботи було здійснено контент-аналіз навчальних планів і програм підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня третього року навчання вишів. Встановлено, що в ХНПУ імені Г.С. Сковороди підготовка майбутніх працівників до профорієнтаційної роботи відбувається у межах вивчення навчальних дисципліни «Вступ до спеціальності» (90 годин), «Соціальна робота в закладах освіти» (90 годин), «Технологія роботи соціального педагога в зарубіжних країнах» (60 год), «Організація профорієнтації» (30 годин).

У Глухівському національному педагогічному університеті імені Олександра Довженка теми з профорієнтації учнів містить навчальна дисципліна «Організація соціально-педагогічної роботи в закладах освіти» (120 годин), в Українському католицькому університеті (м. Львів) – «Соціально-педагогічна робота в закладах освіти» (120 годин), у Київському університеті імені Бориса Грінченка – «Організація соціально-педагогічної роботи з дітьми та молоддю у зарубіжних країнах» (60 годин), у Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка теми з профорієнтації учнів містять такі навчальні дисципліни «Технології соціальної роботи закордоном» (90 годин), «Вступ до спеціальності» (150 годин). Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна при підготовці майбутніх соціальних робітників містить зміст, компоненти, функції профорієнтації вивчають в навчальних дисциплінах «Соціальна робота в зарубіжних країнах» (105 один), «Вступ до спеціальності» (60 годин), в Ізмаїльському державному гуманітарному університеті – «Технології соціальної роботи закордоном» (120 годин), в Національному авіаційному університеті «Навчально-науковий Гуманітарний інститут» – «Соціально-педагогічна діяльність в загальноосвітніх закладах» (120 годин).

Отже, навчальні дисципліни охоплюють основний зміст, функції і компоненти профорієнтації учнів, її характеристики, але теми навчальних курсів не передбачають формування у студентів навичок організації профорієнтації з урахуванням сучасних вимог до майбутнього фахівця. На жаль, соціальні педагоги з ряду причин при здійсненні профорієнтаційної роботи не в повній мірі враховують сучасні тенденції ринку праці, не достатньо орієнтуються у сучасних вимогах до майбутнього фахівця. Тому вони потребують нових методів роботи, яка може бути достатньо ефективно реалізована у процесі вирішення завдань соціально-педагогічної роботи в загальноосвітніх навчальних закладах.

Ефективність процесу підготовки майбутнього соціального педагога з профорієнтації зі старшокласниками суттєво залежить від організаційних форм навчальної роботи у вишах. Встановлено, що до основних форм та методів проведення занять профорієнтаційного характеру зі студентами є лекції, семінарські заняття. Однак, зміст тем не містить особливостей позакласної роботи з професійної орієнтації старшокласників, незважаючи на те, що в

зкладах загальної середньої освіти вона активно здійснюється в наступних напрямках: формування позитивної професійної установки, розвиток стійких професійних інтересів і нахилів, вибір спеціальності, професії та шляхів її засвоєння.

На жаль, при вивченні навчальних дисциплін з професійної підготовки до профорієнтації учнів, студентів не готують до сучасної профдіагностики учнів. А в закладах загальної середньої освіти соціальні педагоги будують профорієнтаційну діяльність на результатах діагностики учнів за такими методиками: тест Дж. Голланда на визначення професійного спрямування особистості, «Диференційовано-діагностичний опитувальник», опитувальник професійних схильностей Л. Йовайші, активізуюча профорієнтаційна методика М. Пряжникова, методика «Карта інтересів», тест «Структура інтересів», опитувальник професійної готовності, методика Є. Клімова «Визначення типу майбутньої професії» [3].

Висновки. Таким чином, до особливостей підготовки майбутніх соціальних працівників до профорієнтаційної роботи зі старшокласниками відносимо: комплексність, системність цього процесу; наявність основних складових (мотиваційний, когнітивний, діяльнісний компоненти); забезпечення формування ціннісного ставлення студентів до профорієнтаційної роботи зі старшокласниками.

Перспективним вважаємо розроблення засобів науково-методичного забезпечення підготовки майбутніх соціальних педагогів з профорієнтаційної роботи зі старшокласниками.

Список використаних джерел:

1. Васильєва М.П. Деонтологічні засади підготовки студентів до організації навчально-дослідницької діяльності старшокласників *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету ім.К.Д.Ушинського*. № 11-12. 2014. С. 103-109
2. Кадемія М. Ю. Формування професійної компетенції майбутнього фахівця. Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти : зб. наук. пр. Харків : НТУ "ХП", 2012. Вип. 32-33 (36-37). С. 39.
3. Поліщук В. А. Теорія і методика професійної підготовки соціальних педагогів в умовах неперервної освіти: Монографія / За ред. Н. Г. Ничкало. Тернопіль: ТНПУ, 2006. 424 с.
4. Харченко С. Я. Дидактические основы подготовки студентов к социально-педагогической деятельности. Луганск : Альма-матер, 1999. 138 с.
5. Хуторской А.В. Ключевые компетенции как компонент личностно ориентированной парадигмы образования. *Народное образование*. 2003. № 2. С. 58–64.
6. Юринець О. О. Формування педагогічної відповідальності у студентів педколеджу : автореф. дис. ... канд. пед. наук, спец : 13.00.04 / Олександр Олексійович Юринець. Запоріжжя, 2010. 24 с.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО СОЦІАЛІЗАЦІЇ ПІДЛІТКІВ В УМОВАХ ТВОРЧИХ ОБ'ЄДНАНЬ

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор М. П. Васильєва

Анотація. У статті представлено аналіз процесу підготовки майбутніх соціальних педагогів до соціалізації підлітків в умовах творчих об'єднань. Охарактеризовано систему підготовки майбутніх соціальних педагогів до соціалізації підлітків в умовах творчих об'єднань; запропоновано комплекс засобів навчально – методичного забезпечення.

Ключові слова: підготовка, майбутній соціальний педагог, соціалізація, підлітки, творчі об'єднання.

Levchenko A. A. Training of Future Social Workers for Socialization of Teens in Conditions of Creative Associations.

Annotation: The author analyzes the essence of preparing future social workers for the socialization of teens in conditions of creative associations. The system of preparation of future social workers for the socialization of teens in conditions of creative associations; a complex of means of enrichment educational and methodological support is offered.

Keywords: training, future social workers, socialization, teens, creative associations.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку української держави актуальності набуває увага до підростаючого покоління, зокрема, до проблем його соціалізації. Саме тому питанню обґрунтування основних складників професійної діяльності соціального педагога, визначення напрямків його роботи та обсягу знань, умінь, навичок, якими має оперувати фахівець для успішної роботи з підлітками у процесі їхньої соціалізації, приділяється багато уваги. Так, в освітньо-професійній програмі та освітньо-кваліфікаційній характеристиці соціального педагога закладено ідею виконання фахівцем функцій організатора дитячих та молодіжних об'єднань. Але, як показує наявний досвід, роботу з дитячими творчими об'єднаннями не завжди розглядають як один із напрямів діяльності соціального педагога.

Аналіз наукових досліджень. У кожній країні і в Україні, зокрема, навчання повинно базуватися на власній концептуальній моделі. У процесі підготовки соціальних педагогів необхідно враховувати і опиратися на економічні та соціальні реформи; саме вони впливають на суть соціальної та соціально-педагогічної діяльності й на систему вимог, що висуватимуться до професійних працівників соціальної галузі. Даною проблематикою займалися

такі вчені, як А. Капська, Л. Міщик, С. Сисоєва, Ю. Галагузова, О. Карпенко та ін.

Вивченням проблеми соціалізації підростаючого покоління у творчих об'єднаннях займалися Л. Балясна, О. Киричук, Б. Кобзар, М. Коваль, Л. Ковбасенко, В. Мачуський, Г. Пустовіт, А. Сиротенко. Автори аналізують педагогічні умови соціалізації особистості у позашкільній діяльності, модернізують традиційні форми та методи позаурочного навчально-виховного процесу, розробляють та апробують нові виховні технології позашкільної освіти.

Особливості професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів розглянуто в наукових працях О. Безпалько, Ю. Галагузової, Н. Гарашкіної, І. Зверєвої, А. Капської, І. Ковчиної, М. Малькової, Ю. Мацкевич, Ж. Петрочко, С. Харченка та ін. Процес формування готовності соціальних педагогів до діяльності в громадських та творчих організаціях досліджували О. Балдинюк, В. Виговський, В. Коляда, О. Лісовець, Л. Романовська, О. Сорочинська, М. Шакурова та ін..

Мета статті: проаналізувати наукову літературу, розкрити особливості професійної підготовки соціального педагога до соціалізації підлітків у творчих об'єднаннях.

Виклад основного матеріалу. У працях українських дослідників Л. Коваль, А. Капської, В. Поліщук, Т. Семигіної, І. Григи, І. Зверєвої, С. Хлебик та ін. проаналізовано систему теоретичної та практичної підготовки соціальних педагогів та соціальних працівників в Україні та за кордоном. Питанням підготовки і професійного становлення соціальних педагогів та соціальних працівників присвячені праці учених-педагогів С. Архипової, Л. Гусякової, Б. Келасєва, Л. Міщик, В. Поліщук, В. Сластьоніна, О. Безпалько, М. Галагузової та ін..

Соціалізація є процесом, що включає в себе засвоєння індивідом соціального досвіду, соціальних ролей, норм, цінностей шляхом входження в соціальне середовище, систему соціальних зв'язків. Соціальний педагог у своїй професійній діяльності має справу з підлітками у процесі їхнього розвитку, соціального становлення в позаурочний час, у неформальному спілкуванні чи під час спеціально організованих форм роботи, які властиві діяльності творчих об'єднань. Взаємодія, співпраця з ними, налагодження діяльності даних об'єднань соціальним педагогом є об'єктивною необхідністю. Підтверджується це і змістом кваліфікаційної характеристики соціального педагога. Тому робота соціального педагога з підлітками має особливу спрямованість і характер. Він повинен враховувати не тільки вікові та фізіологічні особливості дитини у даному віці, а й особливості її психічного та індивідуального розвитку.

Аналіз досліджуваної проблеми дозволив виявити також проблему професійної компетентності соціальних педагогів, пов'язану з відсутністю уявлень про сучасний стан, тенденції розвитку дитячих, підліткових спілок, організацій, варіативний та масштабний характер їхньої діяльності, усвідомлення власної ролі та виховного потенціалу дитячих громадських об'єднань й недостатній досвід роботи у взаємодії з ними. Тому, постає питання

підготовки відповідних висококваліфікованих спеціалістів, здатних підтримати дитячу соціально та особистісно значущу ініціативу й самодіяльність, спрямувати вплив мікросередовища творчих об'єднань на формування соціальної активності молодого покоління. Важливу роль у цьому відіграють професійно значущі якості соціального педагога, якими, на думку Р. Литвак, є любов до дітей, інтерес до їхнього життя, виховання й розвитку, організаторські здібності, ініціативність, відповідальність, творчий підхід до праці, комунікабельність, оптимізм, загальна культура.

З метою дослідження процесу підготовки майбутніх соціальних педагогів до здійснення діяльності з соціалізації підлітків в умовах творчих об'єднань на базі ХНПУ імені Г.С.Сковороди проаналізовано навчальний план освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр», спеціальності 231 «Соціальна робота», напряму підготовки 23 «Соціальна робота». Зокрема було визначено дисципліни, які безпосередньо торкаються нашого наукового дослідження: «Основи соціалізації особистості», «Прикладні методики», «Соціально – педагогічна робота в закладах освіти», «Практикум зі спеціалізації», «Вступ до спеціальності», «Технологія соціально – педагогічної діяльності», «Соціально – педагогічна діяльність у сфері дозвілля». Зміст навчально-методичного забезпечення з визначеної проблеми у вищій школі має відтворювати логіку, системність та поєднувати теоретичну, практичну підготовку майбутнього фахівця.

Ефективність процесу підготовки майбутніх соціальних педагогів до соціалізації підлітків в умовах творчих об'єднань суттєво залежить від організації форми навчальної роботи у вищій школі, серед яких: лекції, семінари, практичні заняття, спецкурси, соціально-педагогічні практики, консультації, курсові та магістерські роботи. На основі науково-педагогічної літератури, комплекс засобів з підготовки майбутніх соціальних педагогів до соціалізації підлітків в умовах творчих об'єднань визначено як сукупність матеріальних об'єктів, предметів, різноманітних видів діяльності, які використовуються у навчальному процесі як інструменти набуття та засвоєння необхідних знань, умінь, навичок, майбутнього фахівця.

Задля збагачення навчально-методичного забезпечення з професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів до соціалізації підлітків у творчих об'єднаннях виокремлено ефективні форми роботи: проведення лекційних та семінарських занять, а саме: «Суть та особливості роботи творчих об'єднань в Україні», «Види творчих об'єднань у системі освіти», «Особливості соціалізації підлітків у закладах позашкільної освіти»; «Особливості роботи соціального педагога з підлітками», «Досвід роботи зарубіжних країн з соціалізації підлітків у творчих об'єднаннях»; організація позааудиторної діяльності студентів, проведення практичних занять, на яких студенти матимуть змогу удосконалити свої навички та застосувати теоретичні знання на практиці, а також залучення до наукових конференцій, олімпіад, організація науково-творчих заходів.

Розроблений комплекс навчально-методичних засобів потребує експериментального дослідження та перевірки його ефективності.

Висновки. Отже, організація різноманітної та ефективної роботи з дітьми в творчих об'єднаннях потребує від соціального педагога знань про предмет своєї праці – дітей, підлітків і колективи, у які вони об'єднані, – клуби, секції, об'єднання за інтересами, організації, а також знань загальних основ виховання, спеціальних знань, загальної ерудиції. Саме професійна підготовка соціальних педагогів сприятиме застосуванню власного потенціалу, отриманих знань та навичок на використання виховного потенціалу дитячих громадських об'єднань, як невід'ємного складника сучасного соціально-виховного простору з пріоритетністю соціально значущої й суспільно корисної діяльності, оптимальним поєднанням особистісних і колективних інтересів дітей, активною взаємодією цієї системи з навколишнім соціумом, що надалі сприятиме ефективному процесу соціалізації підлітків у даних об'єднаннях.

Перспективи подальших досліджень. Перспективним напрямом наукового досліджень є подальше вивчення теоретичних та практичних аспектів, розробка та експериментальна перевірка засобів підготовки майбутніх соціальних педагогів до соціалізації підлітків в умовах творчих об'єднань та їх ефективність.

Список використаних джерел:

1. Виговський В. І. Шляхи взаємодії соціального педагога з дитячими та молодіжними громадськими організаціями. *Вісн. Житомирськ. держ. ун-ту ім. І. Франка*. 2005. № 24. С. 151 – 153.
2. Гуменникова Т. Р. Теорія і методика роботи з дитячими та молодіжними організаціями: особистісно орієнтоване виховання : навч.-метод. посіб. К. – Ізмаїл, 2009. 177 с
3. Лісовець О. В. Формування готовності майбутніх соціальних педагогів до роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.05. К., 2008. 25 с
4. Литвак Р. А. Педагогические основы деятельности детских общественных объединений в современных условиях: автореф. дис. на соиск. учен. степ. д-ра пед. наук : спец. 13.00.06. Екатеринбург, 1997. 45 с.
5. Романовська Л. Співпраця майбутніх соціальних педагогів з дитячими громадськими об'єднаннями як чинник їхнього професійного становлення. *Наук. записки. Серія : Педагогіка*. 2009. № 1. С. 170 – 175.

Любіна-Безкоровайна А.О.

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА ДО ПРОФІЛАКТИКИ ДЕЛІНКВЕНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, доцент І.А. Романова

Анотація. У статті визначено напрями співпраці соціального педагога зі шкільним офіцером поліції, підрозділом ювенальної превенції й службою ювенальної пробації з метою профілактики делінквентної поведінки підлітків.

Визначено вміння майбутнього соціального педагога щодо здійснення цього напрямку роботи.

Ключові слова: профілактика, делінквентна поведінка, соціальний педагог, ювенальна юстиція.

Annotation. The article defines the directions of cooperation of the social pedagogue with the school police officer, the juvenile preventive unit and juvenile probation service in order to prevent delinquent behavior of adolescents. The ability of the future social pedagogue to implement this area of work is determined.

Key words: prevention, delinquent behavior, social pedagogue, juvenile justice.

Постановка проблеми. В умовах реформування системи ювенальної юстиції в Україні з'явилися нові соціальні інституції: підрозділ ювенальної превенції, служба ювенальної пробації, шкільний офіцер поліції. Серед напрямів діяльності цих інституцій, зокрема, виділяють здійснення роботи з профілактики правопорушень серед учнів; протидія шкільному булінгу; робота з сім'ями, в яких діти зазнали жорстокого поводження тощо.

Аналіз наукової літератури свідчить, що проблеми реалізації ювенальної політики ґрунтовно розробляють Т. Варфоломеева, Н. Крестовська, О. Максименко, Н. Лесько, М. Прокопенко, Р. Опацький тощо. Проте роль і місце соціального педагога у цій системі залишається ще й досі невизначеною. Як ці нововведення позначились на роботі соціального педагога закладу загальносередньої освіти? Як він має співпрацювати з представниками підрозділу ювенальної превенції, служби ювенальної пробації й шкільним офіцером поліції ще й досі не знайшло достатнього висвітлення в соціально-педагогічній літературі.

Мета статті: визначити напрями взаємодії соціального педагога з органами, які працюють з підлітками з метою профілактики делінквентної поведінки.

Результати дослідження. Аналіз сучасної соціально-педагогічної ситуації дозволяє зробити висновок, що робота з профілактики делінквентної поведінки підлітків у закладах загальної середньої освіти потребує оновлення мети, змісту, пошуку ефективних способів попередження правопорушень. Вирішенню цих проблем має сприяти співпраця психологічної служби із шкільним офіцером поліції. У 2016 році з метою створення моделі співпраці поліції та школи у напрямі профілактики правопорушень серед дітей та підлітків, організації безпечного та сприятливого середовища було запроваджено проект «Школа і поліція». Відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» до профілактики правопорушень серед дітей та підлітків мають залучатись працівники поліції та співпрацювати з шкільною громадою на засадах партнерства [4]. Проект реалізується у взаємодії Національної поліції України з Міністерством освіти і науки України, Представництвом Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) в Україні, Проектом «Реформування системи кримінальної юстиції щодо неповнолітніх в Україні», Міжнародним жіночим правозахисним центром «Ла Страда». Реалізація програми просвітньо-

профілактичних занять «Школа і поліція» серед учнів спрямована, у першу чергу, на налагодження відкритого продуктивного діалогу учнів з працівниками поліції при обговоренні важливих правових проблем, протидії булінгу.

Модель «Шкільний офіцер поліції» є одним із прикладів ефективної співпраці поліції та суспільства, розроблена з метою вирішення проблеми підліткової та дитячої злочинності. Ця модель поєднує зусилля двох організацій у зв'язку з їх унікальними повноваженнями – поліції, яка відповідає за профілактику злочинності, і шкіл, які відповідають за навчання дітей в місці, де вони проводять найбільше часу. За кожним закладом освіти закріплено офіцера поліції.

Створення гармонійного та безпечного середовища у школі – це одне із завдань програми «Шкільний офіцер поліції». Її запровадження сприяє підвищенню ефективності навчального процесу, розв'язанню конфліктів серед учнів, профілактиці булінгу. Шкільні офіцери поліції не замінюють ані психологів, ані соціальних педагогів, ані шкільну охорону. Саме їм – поки що у рамках експериментальної роботи – відводиться не менш відповідальна місія.

Аналіз дозвіду роботи психологічної служби закладів освіти і соціально-педагогічної літератури [5-6] дозволяє визначити напрями співпраці соціального педагога зі шкільним офіцером поліції щодо профілактики булінгу: 1) ознайомлення учасників освітнього процесу з особливостями поширення масових негативних явищ серед здобувачів освіти (висвітлення матеріалів на педагогічних нарадах, засіданнях методичних об'єднань класних керівників, батьківських зборах); 2) просвітницька робота серед здобувачів освіти щодо попередження насильства з використанням основних форм просвітницької роботи, а саме: лекційної роботи, круглих столів, бесід, диспутів, годин відкритих думок, усних журналів, кінолекторіїв, організації конкурсів, фестивалів, акцій, організації на базі закладу освіти консультативних пунктів, де всі учасники освітнього процесу можуть отримати консультації; 3) формування у педагогів та батьків навичок ідентифікації насильства як у своїй поведінці, так і в поведінці здобувачів освіти з метою формування умінь виокремлювати існуючу проблему; 4) створення в освітньому середовищі умов недопущення булінгу, профілактики та боротьби з негативними соціально-педагогічними наслідками цього явища (створення інформаційних куточків для учнів із переліком організацій, до яких можна звернутися у ситуації насилля та правопорушень; створення на базі школи алгоритму реагування на випадки булінгу, проведення зустрічей із залученням представників правоохоронних органів, служб соціального захисту, медичних установ та інших зацікавлених організацій; запровадження програми правових знань у формі гурткової, факультативної роботи; організація та проведення в школі спортивних змагань командного типу; зосередження уваги на психосексуальному вихованні дітей, організація шкільної служби медіації тощо).

Правові основи взаємодії сім'ї та системи ювенальної юстиції закладені у міжнародних стандартах ювенальної юстиції, а саме - відповідних положеннях Конвенції ООН про права дитини, Мінімальних стандартних правилах ООН щодо ювенальної юстиції (Пекінські правила), Керівних принципах ООН для

запобігання злочинності серед неповнолітніх (Ер-Ріядські Керівні принципи), Правилах ООН про захист неповнолітніх, позбавлених волі (Гаванські правила). В узагальненому вигляді стандарти ювенальної юстиції викладені у Зауваженні загального порядку «Права дітей в рамках ювенальної юстиції», ухвалене 44-ою сесією Комітету ООН з прав дитини у 2007 р. Права та обов'язки батьків у сфері ювенальної юстиції відображені також у рекомендаційному акті Комітету Міністрів Ради Європи, адресованому країнам-учасникам (у тому числі - Україні) «Європейські правила щодо неповнолітніх правопорушників, які підлягають застосуванню санкцій чи заходів» від 5 листопада 2008 р. (далі - Європейські правила).

Відповідно до положень цих нормативно-правових документів у взаємодії сім'ї з системою ювенальної юстиції пріоритетним є збереження сімейного середовища неповнолітнього правопорушника [2]. Так, урядові та громадські установи мають докладати зусиль для збереження цілісності сім'ї (Ер-Ріядські принципи, п.12). Лише у разі нездатності сім'ї забезпечити належне виховання дитини слід розглядати можливість використання альтернативних місць проживання, в тому числі передачу дітей на виховання в установи або інші сім'ї для усиновлення (там само, п.14). Застосовування громадських санкцій чи заходів щодо неповнолітнього «повинно якомога більше поважати існуючі...стосунки з їхніми сім'ями» (Європейські правила, стаття 34), а виправні заклади для неповнолітніх правопорушників мають бути розміщені у місцях, зручних для відвідування і забезпечення зв'язків неповнолітнього з рідними (там само, стаття 53.5, 55). Неповнолітні засуджені мають право спілкуватися з батьками, у тому числі - під час відпусток з виправних установ (Гаванські правила, стаття 59).

Імовірність протиправної поведінки можна зменшити шляхом зміцнення соціальних зв'язків неповнолітнього із сім'єю, школою та іншими інститутами громадянського суспільства. У цьому процесі соціальний педагог є ключовою фігурою, який взаємодії із сектором ювенальної превенції і службою ювенальної пробації.

Закон України «Про пробації» визначає поняття «пробація» як систему наглядових та соціально-виховних заходів, що застосовуються за рішенням суду та відповідно до закону до засуджених, виконання певних видів кримінальних покарань, не пов'язаних з позбавленням волі, та забезпечення суду інформацією, що характеризує обвинуваченого [1].

У контексті нашого дослідження під ювенальною пробацією слід розуміти систему органів пробації, органів і служб у справах дітей, спеціальних установ та закладів, що здійснюють їх соціальний захист і профілактику правопорушень, пробацію стосовно осіб віком від 14 до 18 років, яка здійснюється з урахуванням вікових та психологічних особливостей неповнолітніх.

Ювенальна пробація має спрямовуватися на забезпечення нормального фізичного і психічного розвитку неповнолітніх, профілактику агресивної поведінки, мотивацію позитивних змін особистості та поліпшення соціальних стосунків [1].

Уповноваженим органом з питань пробації, який забезпечує реалізацію державної політики у сфері виконання певних видів кримінальних покарань, не пов'язаних із позбавленням волі, та пробації щодо неповнолітніх є сектор ювенальної пробації, відповідно до Типового положення про сектор ювенальної пробації, затвердженого наказом Міністерства юстиції від 10.08.2017 року №2649/5 [7].

Серед основних завдань Сектору визначено: забезпечення судів інформацією, що характеризує неповнолітнього обвинуваченого; здійснення наглядових та соціально-виховних заходів щодо неповнолітніх, засуджених до покарань у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, громадських робіт, виправних робіт, неповнолітніх осіб, звільнених від відбування покарання з випробуванням; реалізація пробаційних програм щодо неповнолітніх осіб, звільнених від відбування покарання з випробуванням; забезпечення взаємодії з органами і службами у справах дітей, що здійснюють їх соціальний захист і профілактику правопорушень, під час здійснення заходів пробації щодо неповнолітніх; забезпечення нормального фізичного і психічного розвитку неповнолітніх осіб, профілактика агресивної поведінки, мотивація позитивних змін особистості та поліпшення соціальних стосунків; сприяння залученню неповнолітніх до навчання та здобуттю ними повної загальної середньої освіти; забезпечення проведення соціально-виховної роботи із засудженими неповнолітніми із залученням батьків або їхніх законних представників; взаємодія з державними органами, органами місцевого самоврядування, громадськими об'єднаннями з питань реалізації завдань, визначених законодавством про пробацію.

Основними функціями Сектору є: підготовка досудових доповідей щодо неповнолітніх обвинувачених відповідно до ухвали суду; реалізація пробаційних програм щодо неповнолітніх осіб, звільнених від відбування покарання з випробуванням; проведення соціально-виховної роботи із неповнолітніми засудженими, до яких застосовано пробацію; узагальнення та аналіз інформації про неповнолітніх осіб для визначення їх потреб в наданні соціально-педагогічних, соціально-медичних, соціально-економічних, психологічних, юридичних та інформаційних послуг; визначення криміногенних факторів, що впливають на поведінку неповнолітнього засудженого; розроблення та реалізація заходів щодо роботи із неповнолітніми особами, які сприятимуть мінімізації ризику вчинення нових правопорушень, шляхом застосування методики оцінки ризику вчинення повторного кримінального правопорушення; забезпечення організації соціально-виховної роботи із неповнолітніми особами за індивідуальним планом роботи, визначеним на підставі оцінки криміногенних факторів неповнолітньої особи; забезпечення взаємодії з підприємствами, установами, організаціями, громадськими об'єднаннями та громадянами, що надають соціальні та психологічні послуги, з метою надання соціальних послуг неповнолітнім особам; сприяння залученню неповнолітніх осіб до виховних заходів та соціально корисної діяльності, до заходів, спрямованих на мотивацію позитивних змін особистості, поліпшення соціальних стосунків та

профілактику правопорушень; сприяння залученню неповнолітніх засуджених до навчання та здобуттю ними повної загальної середньої освіти; проведення роботи із батьками або законними представниками неповнолітніх засуджених щодо їх залучення до соціально-виховної роботи, яка проводиться з такими засудженими; забезпечення взаємодії з органами і службами у справах дітей, спеціальними установами та закладами, що здійснюють їх соціальний захист і профілактику правопорушень, щодо заходів соціальної профілактики, соціальної реабілітації та соціального супроводу неповнолітніх; залучення волонтерів пробації до здійснення нагляду за неповнолітніми засудженими та проведення з ними соціально-виховної роботи [3].

Підготовка майбутнього соціального працівника до профілактики делінквентної поведінки підлітків має спрямовуватися на формування компетентностей щодо соціальної роботи із суб'єктами ювенальної юстиції, а саме: вміння узагальнювати інформацію щодо особистості неповнолітніх осіб для визначення їх потреб у наданні соціальних послуг, виявлення факторів, які можуть сприяти протиправній поведінці; у разі потреби організовувати роботу з батьками або законними представниками, взаємодію з установами і організаціями, які надають соціальні послуги неповнолітнім особам; організовувати та проводити заходи соціально-виховної роботи з неповнолітніми особами відповідно до індивідуального плану роботи і визначених соціальних потреб; розробляти програми роботи з неповнолітніми особами, спрямовані на вирішення спеціальних потреб, у тому числі на мотивацію до позитивних змін у поведінці, подолання агресії та керування емоціями, навчання життєвим навичкам; організовувати заходи, спрямовані на забезпечення конструктивного дозвілля неповнолітніх осіб; у межах компетенції сприяти у вирішенні соціальних проблем підлітків; здійснювати моніторинг та узагальнення інформації про установи, організації, об'єднання громадян та громадян, що надають соціальні послуги та розташовані у межах адміністративно-територіальної одиниці дислокації закладу загальної середньої освіти; організовувати співпрацю із зазначеними організаціями.

Соціальний педагог забезпечує профілактику та запобігання булінгу (цькуванню), надання консультативної допомоги батькам, здійснює соціально-педагогічний супровід здобувачів освіти, які постраждали від булінгу (цькування), стали його свідками або вчинили булінг (цькування).

Висновки. Для ефективного реалізації цих положень має бути побудована чітка модель взаємодії служби ювенальної пробації зі службою у справах дітей, психологічною службою закладу загальної середньої освіти, батьками.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про пробацію»: [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/160-19>.
2. Крестовська Н. Сім'я та ювенальна юстиція. Молодіжна політика: проблеми та перспективи : зб. наук. праць у 2 вип. Дрогобич : РВВ Дрогобицького держ. пед ун-ту імені Івана Франка, 2011. С. 291-294.

3. Методичні рекомендації щодо проведення просвітницько-профілактичних занять з учнями 1–11 класів за програмою «Школа і поліція: Міністерство освіти і науки України, Національна поліція України. К., 2016.
4. Про Національну поліцію: Закон України (Ст. 11 Взаємодія з населенням на засадах партнерства; Ст. 23 Основні повноваження поліції). *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40–41. Ст. 379.
5. Романова І.А. Соціальні інституції. Навчально-методичний посібник. Харків: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2017. 216 с.
6. Романова І. А. Соціальний педагог у системі ювенальної юстиції. *Підготовка соціального педагога на засадах партнерства*. Матеріали науково-практичної конференції 24 листопада 2015 року. / За редакцією М. П. Васильєвої. Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2015. 144 с. С. 93-94.
7. Типове положення про сектор ювенальної пробації: [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1031-17>.

Мозгіна Н.І.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ ГАЛУЗІ ДО ПРОФІЛАКТИКИ АДИКТИВНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент В.В. Костіна

Анотація. У статті обґрунтовано актуальність професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної галузі до профілактики адиктивної поведінки підлітків у закладах загальної середньої освіти, визначено її суть та особливості, проаналізовано досвід профілактики адиктивної поведінки підлітків у закладах загальної середньої освіти, на основі якого виділено основні напрями у змісті професійної підготовки фахівців соціальної галузі до відповідного виду професійної діяльності.

Ключові слова: професійна підготовка, майбутні фахівці соціальної галузі, профілактика адиктивної поведінки підлітків, заклади загальної середньої освіти.

Mozghina N.I. Theoretical aspects of the training of future specialists of the social industry for the prevention of addictive behavior of adolescents in institutions of general secondary education.

Annotation. The article substantiates the relevance of the professional training of future specialists in the social sphere to prevent adolescent addictive behavior in institutions of general secondary education, determines its essence and features, analyzes the experience of preventing addictive behavior of adolescents in institutions of general secondary education on the basis of which the main directions in the content of vocational training of specialists in social industry to the appropriate type of professional activity.

Key words: professional training, future specialists of social branch, prevention of addictive behavior of adolescents, establishments of general secondary education.

Постановка проблеми. Аналіз наукових досліджень (І. Зверєва, А. Капська, О. Карпенко) [5; 12; 13] показав, що соціальна робота в Україні знаходиться у стані становлення та розвитку, що зумовлює необхідність професійної підготовки фахівців соціальної галузі.

Як свідчить аналіз статистичних досліджень за даними Інституту Горшеніна спостерігається різке збільшення розповсюдженості адиктивних розладів серед дітей та молоді: щорічно на 10-12 % зростає кількість підлітків, що мають адиктивну поведінку; 60,4% українців вважають, що права дітей в Україні не захищені; 53,7% українців вважають, що насамперед суспільство і держава повинні звернути увагу на проблему алкоголізму і наркоманії серед дітей і підлітків, низький рівень життя українських сімей, як мають дітей, проблеми організації дитячого дозвілля, проблеми якості виховання дітей у дошкільних і шкільних установах.

Як зазначає О. Змановська адиктивну поведінку можна розглядати, як різновид деструктивної поведінки, яка заподіює шкоду і самій людині і суспільству [4, с. 122]. Тому, важливою є профілактика адиктивної поведінки підлітків, що сприяє формуванню здорового покоління дітей і суспільства в цілому шляхом створення системи закладів, які здійснюють це важливе суспільне завдання.

Аналіз нормативного забезпечення, що регламентує процес підготовки майбутніх фахівців соціальної галузі до зазначеного напрямку професійної діяльності (Закони України «Про соціальні послуги»(2003) [11]; «Про освіту» (2017) [10]; «Про вищу освіту» (2017) [9] та ін.) показав, що з метою профілактики різноманітних залежностей фахівці соціальної галузі мають проводити заходи, спрямовані на їх попередження, тому необхідною є їх підготовка до профілактики адиктивної поведінки підлітків.

Аналіз наукових досліджень з проблеми підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери до профілактики адиктивної поведінки підлітків показав, що досліджено такі її аспекти: теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів та соціальних працівників (С. Харченко, О. Безпалько, О. Карпенко та ін.); теоретико-методичні основи загальної та спеціальної професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної галузі з питань профілактики адиктивної поведінки (А. Капська, В. Костіна, Р. Новгородський, Н. Пихтіна та ін.); питання підготовки фахівців соціальної галузі до профілактичної роботи з підлітками у закладах загальної середньої освіти (І. Гайдай, О. Змановська та ін.). Але попре загального широкого охоплення науковцями розглядання цієї проблеми, аналіз соціально-педагогічної практики професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної галузі з профілактики адиктивної поведінки підлітків у закладах загальної середньої освіти показав, що існують деякі суперечності: суспільство потребує професійних фахівців соціальної галузі, спроможних подолати проблеми

відхилення поведінки підлітків від соціальних норм, але не достатньо розробленим є методичне забезпечення їхньої професійної підготовки з профілактики адиктивної поведінки підлітків у ЗЗСО; заклади ЗСО мають вирішувати питання профілактики адиктивної поведінки підлітків, але фахівці психологічної служби ЗЗСО не в повній мірі готові до вирішення зазначеної проблеми, бракує методичного забезпечення у зазначеному напрямі.

Проведений аналіз наукової літератури дав підстави констатувати, що питання професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної галузі до профілактики адиктивної поведінки підлітків у закладах загальної середньої освіти, а також її навчально-методичного забезпечення залишаються недостатньо вивченими та потребують дослідження.

Метою статті є визначення суті та особливостей професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної галузі до профілактики адиктивної поведінки підлітків у закладах загальної середньої освіти, а також розробка її навчально-методичного забезпечення

Виклад основного матеріалу. Як засвідчив аналіз досліджень (В. Костіної [6;7], Н. Пихтіної [8], Р. Новгородського [8] та ін.) профілактику адиктивної поведінки підлітків здійснюють такі соціальні інституції: заклади освіти та виховання (ЗЗСО, школи-інтернати, ліцеї, гімназії дитячі садки); установи позашкільної освіти (оздоровниці, табори відпочинку, центри розвитку дитячої творчості, палаци для дітей та юнацтва), як головну організаційну ланку; державні соціальні служби (соціальні центри для сім'ї дітей та молоді, центри медико-соціальної реабілітації, центри практичної психології та соціальної роботи) що надають спеціальну медичну, юридичну, психологічну, соціальну допомогу у разі потреби; громадські організації (центри підтримки сім'ї, служби супроводу дітей, які перебувають в конфлікті із законом) які надають додаткові соціальні послуги .

Як показав аналіз наукових досліджень (І. Гайдай [2], Я. Гишинського [3] О. Змановської [4], А. Капської [13], Н. Пихтіної [8]) саме підлітки є категорією схильною до проявів адикцій, через фізичні та психологічні риси, які взагалі характерні для підліткового віку (соціальна незрілість, прагнення випробувати нові відчуття, нездатність прогнозувати наслідки різноманітних дій, прагнення до незалежності тощо).

Науковці (О. Безпалько [1], І. Зверева [12], А. Капська [13;14], Н. Пихтіна [8] та ін.) доводять, що краще попереджати проблему адиктивної поведінки підлітків профілактичними методами. Узагальнення ідей вищезазначених дослідників дозволило виокремити важливі дії фахівців соціальної галузі з профілактики адиктивної поведінки підлітків: вивчати можливі умови і фактори, що сприяють виникненню схильності до адиктивної поведінки; своєчасно виявляти особистісно-психологічні стани, що передують проявам адиктивної поведінки дитини; діагностувати мотиви адиктивної поведінки дітей та молоді; формувати поняття норми моралі у вихованні стійкості до проявів адиктивної поведінки – паління, алкоголізму, наркоманії; формувати досвід «антиадиктивно-спрямованої поведінки особистості», імунітету до негативного впливу інформації; формувати психологічну

готовність особистості до спілкування у ситуаціях можливої алкоголізації та наркотизації.

Необхідною складовою роботи з профілактики адиктивної поведінки є своєчасне виявлення підлітків «групи ризику» та надання їм допомоги, тому соціальні педагоги ЗЗСО відіграють важливу роль у профілактиці адиктивної поведінки підлітків, що зумовлює потребу у підготовці фахівців соціальної галузі, спроможних до виконання таких функцій.

Аналіз результатів наукових досліджень [1; 4; 13] з проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної галузі дозволив визначити поняття «професійна підготовка майбутніх фахівців соціальної галузі до профілактики адиктивної поведінки підлітків у закладах загальної середньої освіти», як процесу набуття необхідних знань, навичок і умінь, досвіду щодо профілактики адикцій у підлітків під час навчання, практики та можливість відтворювати їх у майбутній професійній діяльності.

На основі аналізу дослідження І. Гайдай [2, с.3] встановлено основні причини, що призводять до адиктивної поведінки підлітків: неузгодженість вимог та зразків поведінки; недоліки морального виховання; духовна черствість, емоційна глухота переважної більшості дітей; несприятлива спадковість; неадекватна самооцінка (зокрема, завищена); асоціальна поведінка батьків (пияцтво, бійки, наркоманія, злочинний спосіб життя); байдужість батьків до виховання дитини або надмірна опіка; уповільнені темпи розумового, соціального та морального розвитку; педагогічна занедбаність тощо.

Дослідники стверджують, що при плануванні роботи з підлітками щодо профілактики адиктивної поведінки необхідно враховувати [13, с. 241]: в які загальні виховні заходи доцільно включити елементи діагностико-профілактичного характеру (під час проведення яких вирішуються завдання гармонійного розвитку особистості); яке місце відводиться спеціальним заходам (передбачають вирішення завдань попередження адиктивної поведінки учнів). Враховуючи вищезазначене, реалізація завдань соціально-педагогічної профілактики адиктивної поведінки підлітків вимагає особливої професійної підготовки фахівців соціальної галузі за допомогою відповідної системи доцільних засобів, форм та методів, які увійдуть до комплексу засобів підготовки майбутніх фахівців соціальної галузі до профілактики адиктивної поведінки підлітків у ЗЗСО.

Методика реалізації змісту професійної підготовки майбутніх фахівців даного профілю має такі напрями: підготовка до профілактичної роботи з класним колективом в цілому чи мікро-колективом, деякі члени якого мають досвід адиктивної поведінки; підготовка до індивідуальної роботи з окремими особами групи «ризик»; підготовка до профілактичної роботи з сім'єю учня та педагогічним колективом закладу освіти з метою створення підтримуючого виховного середовища; підготовка до профілактичної роботи з різними соціальними інституціями у межах громади на засадах партнерства.

На основі узагальнення результатів наукового пошуку, вивчення змісту професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної галузі у ХНПУ

імені Г.С Сковороди та здійсненої практичної професійної діяльності, особливостями професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної галузі з профілактики адиктивної поведінки підлітків у ЗЗСО визначено: створення умов, які б сприяли впровадженню в процес підготовки майбутніх соціальних працівників комплексу засобів, що є необхідними у підготовці до роботи у зазначеному напрямі; спрямованість на забезпечення практичного складника підготовки для формування практичних умінь та навичок щодо організації профілактики адиктивної поведінки підлітків.

Перспективним напрямом подальших досліджень є розробка методичного забезпечення для впровадження комплексу засобів фахової підготовки майбутніх фахівців соціальної галузі з питань попередження адикцій підлітків у ЗЗСО, формування у них мотиваційної, когнітивної та практичної готовності діяти в означеному напрямі.

Список використаних джерел:

1. Безпалько О.В. Соціальна педагогіка в схемах і таблицях : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2003.134с.
2. Гайдай І. Особливості поведінки педагогічно занедбаних дітей та шляхи корекційної роботи з ними. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vchu/N157/N157p040-044.pdf (дата звернення : 01.03.2019 р.).
3. Гишинский Я.И., Смолинский Л.Г. Социодинамика самоубийств. *Социс.*1988.№5.С.62.
4. Змановская Е.В. Девиантология : Психология отклоняющегося поведения. Москва: Издательский центр «Академия», 2008. 288 с.
5. Карпенко О.Г. Професійна підготовка соціальних працівників в умовах університетської освіти науково-методичний та організаційно-технологічний аспекти : монографія / за редакцією С.Я. Харченко. Дрогобич : Коло, 2007. 374 с.
6. Костіна В.В. Професійна підготовка майбутніх фахівців соціальної сфери до використання етнопедагогічних засобів у роботі з дезадаптованими дітьми та молоддю. *VZDELÁVANIE A SPOLOČNOSŤ medzinárodný nekonferenčný zborník Prešovská univerzita v Prešove Pedagogická fakulta*, Prešov, 2016. С.172-182. URL: <http://www.pulib.sk/web/kniznica/elpub/dokument/Bernatova8/subor/Kostina.pd> (дата звернення : 01.04.2019 р.).
7. Костіна В.В. Теоретичні засади професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери до профілактики дезадаптації учнів. *Педагогіка та психологія*. Харків, 2017. Вип. 57. С 112-125.
8. Пихтіна Н.П., Новгородський Р.Г. Профілактика та соціально-педагогічна робота з дітьми девіантної поведінки : навчально-методичний посібник. Ніжин : Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2007. 239 с.
9. Про вищу освіту : Закон України від 07.02.2017 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення : 01.03.2019 р.).
10. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення : 01.03.2019 р.).
11. Про соціальні послуги : Закон України від 19.06.2003 р. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/966-15>. (дата звернення : 01.03.2019 р.).

12. Соціальна педагогіка : мала енциклопедія / за заг. ред. І.Д. Звереві. Київ : Центр учбової літератури, 2008. 336 с.
13. Соціальна педагогіка: підручник / за ред. проф. А.Й. Капської Київ: Центр навчальної літератури. 2003. 256 с.
14. Технологія соціальної роботи: навч. посіб. / За заг. Ред. А.Й. Капської. Київ: УДЦССМ, 2000. 372 с.

Пахомова Н.В.

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Науковий керівник - доктор педагогічних наук, професор М.П. Васильєва

Анотація. У статті визначено суть та схарактеризовано компоненти готовності майбутніх соціальних педагогів до роботи з формування здорового способу життя молодших школярів в закладі загальної середньої освіти. Запропоновано комплекс засобів підготовки майбутніх соціальних педагогів до роботи з формування здорового способу життя молодших школярів в закладі загальної середньої освіти.

Ключові слова: майбутній соціальний педагог, молодший школяр, формування здорового способу життя, заклад загальної середньої освіти, професійна підготовка.

Pakhomova N.V. Preparation of future social teachers for the formation of a healthy lifestyle of junior pupils in a general secondary education institution

Annotation. The article defines the essence and characteristics of the the components of the readiness of future social teachers to work to wards the formation of a healthy lifestyle for junior pupils in a general secondary education institution. The complex of means of preparation of future social teachers for work on formation of a healthy lifestyle of junior pupils in the institution of general secondary education is offered.

Key words: future social teachers, junior schoolboy, formation of a healthy lifestyle, preparation, institution of general secondary education, professional training.

Постановка проблеми. Здоров'я людини є найвищою цінністю, найважливішим надбанням держави, бо від нього залежить майбутнє усього суспільства. Держава піклується про здоров'я усіх громадян, але особливу увагу приділяє гармонійному розвитку і здоров'ю кожної дитини, що є однією з фундаментальних цінностей суспільства. Тому перед закладами загальної середньої освіти як провідним інститутом суспільства стоїть завдання сформувати фізично-здорову та соціально-активну особистість, яка б могла

успішно соціалізуватися та самореалізуватися в суспільстві. У загальному закладі загальної середньої освіти навчальна та виховна діяльність покладається на вчителів, класних керівників, але важливу роль у становленні особистості, формуванні її ставлення до свого життя та здоров'я відіграє шкільний соціальний педагог. Саме він допомагає дитині соціалізуватися в колективі, якщо в неї виникли труднощі або вона потрапила у складні життєві обставини, здійснює корекційну та профілактичну діяльність, захищає інтереси дитини.

У зв'язку з цим, виникає потреба у кваліфікованих спеціалістах - соціальних педагогах, що будуть впливати на свідомість підростаючого покоління з метою повноцінного розвитку підростаючого покоління. Це спричинює необхідність пошуку, розробки та впровадження засобів підготовки майбутніх соціальних педагогів до формування здорового способу життя молодших школярів у закладах загальної середньої освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проведений аналіз наукової літератури засвідчив, що проблемі здоров'я дітей молодшого шкільного віку присвятили свої праці А. Борисенко, Т. Бойченко, Ю. Бойчук, О. Дубогай, А. Мерлян, І. Петренко, С. Свириденко та ін. Питання формування здорового способу життя висвітлено у працях В. Добровольського, Л. Ващенко, О. Вакуленко, В. Оржеховської, І. Сенюти, В. Урського та ін. Різні аспекти професійної підготовки фахівців соціальної галузі в закладах вищої освіти розкрито у дослідженнях зарубіжних (О. Абдуліна, Р. Овчарова, В.Сластьонін, О. Холостова та ін.) та вітчизняних (О. Безпалько, І. Богданова, О. Василенко, М. Васильєва, І. Зверєва, Н. Кабусь, А. Капська, О. Карпенко, В. Костіна, І. Романова, С. Харченко та ін.) науковців. Питаннями підготовки майбутніх соціальних педагогів до формування здорового способу життя молодших школярів займалися Ю. Василькова, Б. Вульфова, О.Ващенко, М. Галагузова, В. Добровольський, Н. Заверико та інші. Однак питання професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів до формування здорового способу життя молодших школярів в наукових джерелах у галузі соціальної роботи висвітлені недостатньо.

Мета статті – здійснити аналіз готовності майбутніх соціальних педагогів до роботи з формування здорового способу життя молодших школярів; визначити та схарактеризувати комплекс засобів підготовки студентів – майбутніх соціальних педагогів до роботи з формування здорового способу життя молодших школярів в закладі загальної середньої освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. На основі аналізу наукової літератури [1; 2; 4; 6; 8; 10; 12] визначено, що *професійна підготовка* – це «цілеспрямований процес навчання професійним знанням та вмінням з метою набуття навичок, необхідних для виконання певних видів робіт». Професійна підготовка фахівців, як зазначає Н. Г. Ничкало, орієнтована на особистісний розвиток і творчу самореалізацію кожного громадянина України, формування поколінь, які навчаються впродовж життя та розвивають цінності громадянського суспільства [7, с. 9-22]. За визначенням А. Коноха [5], професійна підготовка – це процес, який відображає науково й методично

обґрунтовані заходи вищих навчальних закладів, спрямовані на формування рівня професійної компетентності особистості, достатнього для організації своєї професійної діяльності.

Узагальнюючи вищевикладене та погоджуючись з А. Савицькою, професійну підготовку майбутніх соціальних працівників розуміємо як «процес накопичення знань, умінь і навичок у площину формування й розвитку в студентів здатності практично діяти, застосовувати набуті знання і досвід у професійній діяльності» [9, с.27-31].

На основі аналізу наукових джерел [3; 11; 12] встановлено, що процес професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів до формування здорового способу життя молодших школярів у закладах загальної середньої освіти передбачає цілеспрямоване формування *мотиваційно-ціннісного* (професійно-педагогічна спрямованість студентів до формування здорового способу життя молодших школярів у майбутній власній фаховій діяльності, усвідомлення значущості та бажання опанування необхідних для цього знань, формування умінь); *когнітивного* (наявність у студентів загально-педагогічних та спеціальних знань віково-фізіологічних особливостей дітей молодшого шкільного віку, особливостей професійної діяльності соціального педагога з формування здорового способу життя дітей молодшого шкільного віку в закладах загальної середньої освіти); та *діяльнісного* (оволодіння уміннями і навичками організації, координації діяльності суб'єктів соціально-педагогічної діяльності з формування здорового способу життя молодших школярів).

Під час проходження науково-педагогічної практики у вищих навчальних закладах на базі кафедри соціальної педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди було проаналізовано навчально-методичне забезпечення процесу професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної галузі до формування здорового способу життя молодших школярів в закладі загальної середньої освіти з метою визначення навчальних дисциплін та кола питань, у межах яких студенти мають можливість опанувати знання, сформувати уміння і навички, необхідні для ефективної діяльності майбутніх фахівців з формування здорового способу життя молодших школярів.

Було визначено, що навчальними планами підготовки фахівців «Соціальна педагогіка» освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» не передбачено окремої навчальної дисципліни з проблеми формування здорового способу життя, у межах якої можна було б сформувати готовність майбутніх фахівців до роботи з формування здорового способу життя молодших школярів в закладах загальної середньої освіти. Проте, окремі аспекти роботи соціального педагога з формування здорового способу життя молодших школярів розглянуті в лекційних, семінарських та практичних заняттях таких навчальних дисциплін курсів як: «Педагогіка», «Психологія», «Історія та теорія соціальної роботи», «Основи соціалізації особистості», «Фізичне виховання», «Соціально-педагогічна діяльність у сфері дозвілля». У межах вивчення зазначених дисциплін розглядаються окремі питання щодо трактування поняття «здоров'я», «формування здорового способу життя», його складових, форм та

методів роботи соціальних педагогів з формування здорового способу життя молодших школярів.

Окрім того встановлено, що протягом періоду навчання студенти проходять: навчально-виробничу практику в ЦСССДМ, соціально-педагогічну практику в ЗЗСО та літніх дитячих оздоровчих таборах, під час проходження яких майбутні фахівці мають можливість практично застосувати знання, уміння та навички, отримані в процесі професійної підготовки в університеті. Однак, у контексті проблеми дослідження з'ясовано, що програмами всіх зазначених видів практик не передбачено прямої взаємодії з молодшими школярами з формування здорового способу життя в закладі загальної середньої освіти.

Таким чином, результати проведеного аналізу засвідчили, що існує потреба в розробці ефективних форм і методів роботи соціального педагога з батьками, педагогічним колективом щодо формування здорового способу життя учнів.

З метою удосконалення процесу професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів з формування здорового способу життя молодших школярів в закладі загальної середньої освіти було розроблено комплекс педагогічних засобів, метою якого є оволодіння майбутніми фахівцями теоретичними знаннями щодо формування здорового способу життя молодших школярів, формами і методами роботи щодо формування здорового способу життя молодших школярів в закладі загальної середньої освіти.

Зокрема, запропоновано курс «Соціально-педагогічна діяльність у сфері дозвілля» доповнити лекцією та семінарським заняттям на тему: «Теоретичні основи формування здорового способу життя». При цьому у ході лекційного заняття передбачено: розкрити поняття «здоров'я», визначити компоненти здоров'я, розкрити поняття «здоровий спосіб життя», його складові, сфери здорового способу життя, схарактеризувати фактори, що впливають на зазначений процес, розкрити фактори та чинники здоров'я людини. У свою чергу, у ході семінарсько-практичного заняття, окрім безпосередньо перевірки рівня теоретичних знань з теми, заплановано виконання студентами (індивідуально та групами) різноманітних практико орієнтованих завдань. Зокрема, передбачена індивідуальна робота студентів над вирішенням різноманітних соціально-педагогічних ситуацій, зміст яких відповідає тематиці заняття (формування здорового способу життя молодших школярів, роль соціального фахівця у формуванні здорового способу життя учнів). У межах групової роботи заплановано розробку студентами виховного заходу з формування здорового способу життя для молодших школярів, батьків та педагогічного колективу, їх презентація. У ході такої роботи майбутні соціальні працівники матимуть можливість не тільки закріпити знання, отримані у ході лекційного заняття та самостійної роботи, але й здобути відповідні практичні уміння та навички роботи з формування здорового способу життя молодших школярів в закладі загальної середньої освіти.

Висновки. Проблема підготовки майбутніх соціальних працівників до формування здорового способу життя молодших школярів є актуальною й вимагає вирішення. Реалізація запропонованого комплексу засобів підготовки майбутніх соціальних працівників до роботи з формування здорового способу

життя молодших школярів в закладі загальної середньої освіти, на наш погляд, здатна підвищити рівень готовності студентів – майбутніх фахівців соціальної сфери до здійснення зазначеної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Вайнола Р. Х. Особистісний розвиток майбутнього соціального педагога в процесі професійної підготовки : монографія. Запоріжжя: Хортицький навчально-реабілітаційний багатопрофільний центр, 2008. 460 с.
2. Жук О. Л. Педагогическая подготовка студентов : компетентностный подход. Минск : РИВШ, 2009. 336 с.
3. Казаренков В. И. Перспективы высшего образования в современном обществе. 2001. С. 49–57.
4. Коваленко О. Е. Методика професійного навчання. Харків, 2005. 360 с.
5. Карпова В. В. Праксеологічний підхід до професійної підготовки майбутніх соціальних працівників . Вінниця : ВНАУ, 2013. С. 158–164.
6. Карпова В. В. Сутність синергетичного підходу в процесі підготовки соціальних працівників. Дніпропетровськ: Варна, 2011. С. 427–430.
7. Ничкало Н. Г. Неперервна професійна освіта як філософська та педагогічна категорія. 2001. 9–22 с.
8. Поліщук В. А. Теорія і методика професійної підготовки соціальних педагогів в умовах неперервної освіти : монографія. Тернопіль : ТНПУ, 2006. 424 с.
9. Савіцька В. В. Практична підготовка майбутніх соціальних працівників як запорука готовності до професійної діяльності . Софія : «Бял ГРАД-БГ», 2013. С.27–31 .
10. Савіцька В. В. Практико-орієнтоване навчання майбутніх фахівців із соціальної роботи при підготовці у вищій школі. Миколаїв : «Сору-арт», 2013. С. 121–123.
11. Слостенин В.А. Педагогика : учеб. пособие для студ. высш. учебн. заведений. Москва : Академия, 2002. 576 с.
12. Шемшученко Ю.С. Професійна підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації: юридична енциклопедія. Київ: Ніка-Центр, 2003. 736 с.

Письменко Б.О.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ ПІДЛІТКІВ ГРУПИ «РИЗИКУ» ЗАСОБАМИ ТЕЛЕБАЧЕННЯ

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент В.В. Костіна

Анотація: У статті на основі аналізу результатів наукових досліджень та педагогічної практики визначено суть підготовки майбутніх соціальних працівників до формування здорового способу життя підлітків групи «ризик»

засобами телебачення, характеризувано її особливості та запропоновано комплекс засобів для збагачення її навчально-методичного забезпечення.

Ключові слова: підготовка майбутніх соціальних працівників, формування здорового способу життя, засоби телебачення, підлітки групи «ризик».

Pysmenko B.O. THEORETICAL ASPECTS OF TRAINING OF FUTURE SOCIAL WORKERS TO FORMING THE HEALTHY LIFESTYLE OF ADOLESCENTS IN THE RISK GROUP BY MEANS OF TELEVISION

Annotation: In the article, based on the analysis of the results of scientific research and pedagogical practice, the essence of the training of future social workers for the formation of a healthy lifestyle of adolescents of the "risk" group by means of television is determined, the features of it are characterized, and a set of tools for enrichment of its teaching and methodological support is proposed.

Key words: training of future social workers, formation of a healthy lifestyle, means of television, adolescents of the "risk" group.

Постановка проблеми. В умовах сьогодення проблема формування здорового способу життя підростаючого покоління набуває особливої гостроти, оскільки зростають показники захворюваності дітей та молоді, знижується якість медичного обслуговування, погіршується екологічна ситуація, спостерігається морально-духовна криза. Особливо вразливою категорією сучасного суспільства є підлітки із сімей групи «ризик», що обумовлено також прикладом асоціальної поведінки їхніх батьків.

Розробка питань професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери до формування здорового способу життя у дітей та молоді досліджували Ю. Бойчук, А. Заїкін, М. Махлін, В. Костіна, В. Пахальян, В. Підобід, С. Омельченко. Проблему формування різних складників здоров'я в освітньому процесі розглядали І. Бех, О. Гнатюк, В. Горащук, Н. Куїнджі, Н. Максимова, С. Тищенко. Роль телебачення та інших засобів масової інформації у формуванні здорового способу життя школярів висвітлювали Р. Гуревич, А. Зінюк, А. Мурашов, О. Невмержицька, І. Пенчук, С. Семчук та ін. Аналіз результатів наукових пошуків з проблеми професійної підготовки фахівців соціальної галузі до формування здорового способу життя підлітків групи «ризик» засобами телебачення показав, що вона не стала предметом окремих досліджень і потребує вивчення.

Мета статті: визначити суть та особливості професійної підготовки майбутніх соціальних працівників до формування здорового способу життя підлітків групи «ризик» засобами телебачення.

Виклад основного матеріалу. Підготовка майбутніх фахівців соціальної галузі - важливий напрям сучасних досліджень. Аналіз наукової літератури з проблеми дослідження показав, що різні її аспекти вивчали: К. Бакланов, Ю. Галагузова, Г. Єфремова, Л. Міщик, Л. Ткаченко, Р. Чубук.

Так, Л. Міщик доведено необхідність використання у професійній підготовці майбутніх фахівців системного, особистісно-діяльнісного,

індивідуального-творчого підходів [4]. Г. Єфремов акцентує увагу на необхідності підготовки майбутніх соціальних працівників до швидкого й адекватного реагування на зміни, що відбуваються у суспільстві [3].

Л. Ткаченко визначає професійну підготовку як «...сукупність спеціальних знань, навичок, умінь, якостей, трудового досвіду, норм поведінки, що забезпечують можливість успішної роботи з певної професії» [6, с. 301]. Також автор зазначає, що професійну підготовку майбутніх соціальних працівників необхідно проводити в три етапи (початковий, основний та завершальний), які передбачають цілепокладання, взаємодію викладачів та студентів, добір ефективних методів, засобів і форм підготовки, створення сприятливих умов, стимулювання діяльності студентів.

К. Баклановим представлено трьохрівневу модель професійного розвитку соціального працівника, яка складається з формування основ, оволодіння набутими знаннями, уміннями та навичками, накопичення досвіду їх застосування [1]. Цілком поділяємо ідеї дослідника та беремо їх за основу під час розробки комплексу засобів професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної галузі до формування здорового способу життя підлітків групи «ризик».

Згідно з визначенням Р. Чубук з метою професійної підготовки є «формування особистісно-професійних якостей, які необхідні для успішного функціонування у системі міжособистісних відносин, результатом чого є розвиток професійної компетентності соціальних працівників» [5, с.13]. Отже, професійна підготовка це багатогранний процес формування не тільки професійних знань, умінь та навичок, а ще й професійних якостей, якими необхідно володіти, щоб стати компетентним фахівцем з соціально-педагогічної діяльності.

Як зазначає Н. Зимівець, підготовка соціальних педагогів/працівників до роботи з дітьми та учнівською молоддю щодо формування відповідального ставлення до здоров'я передбачає реалізацію таких складників [2, с. 58]: опанування студентами знань щодо понять «здоров'я», «здоровий спосіб життя», «відповідальне ставлення до здоров'я», «сприяння здоров'ю», механізмів збереження та зміцнення здоров'я, шляхів забезпечення тривалого активно-творчого життя; формування валеологічного світогляду – системи відповідних переконань особистості й почуття відповідальності за власне здоров'я, його визначальні детермінанти, що спрямована на оздоровлення організму, «інвестування» в здоров'я; формування персональних умінь та навичок попередження захворювань, функціональних відхилень, шкідливих звичок, психопрофілактики емоційних зривів, стресів та депресивних станів; здійснення активної превентивної роботи та організації інтерактивних форм навчання підлітків та молоді здоровому способу життя.

На основі аналізу та узагальнення вищезазначених ідей дослідників визначено, що формування здорового способу життя є багато ступеневим процесом, який потребує від фахівця глибоких знань не тільки медичних і валеологічних, а й ще соціальних, інформаційно-технічних, культурологічних тощо. Професійну підготовку майбутніх соціальних працівників до формування

здорового способу життя підлітків групи «ризик» засобами телебачення розглядатимемо як процес формування знань, розвитку вмінь та досвіду у фахівців із соціального виховання, здатних компетентно здійснювати професійну здоров'язбережувальну діяльність з підлітками, їхніми батьками та оточенням, що впливає на процес їхнього соціального становлення.

З метою визначення особливостей процесу підготовки майбутніх соціальних працівників до формування здорового способу життя підлітків групи «ризик» засобами телебачення на базі ХНПУ імені Г.С. Сковороди нами було проаналізовано навчальний план освітнього рівня «бакалавр», спеціальності 231 «Соціальна робота», напряму підготовки 23 «Соціальна робота» та визначено дисципліни, які забезпечують підготовку майбутніх фахівців в означеному напрямі: «Валеологія», «Вікова психологія», «Соціально-педагогічна робота у закладах загальної середньої освіти», «Основи безпеки життєдіяльності», «Профілактика девіантної поведінки дітей та молоді». Також проаналізовано навчально-методичне забезпечення різних видів практик та підготовки науково-дослідницьких робіт щодо виокремлення можливостей для розвитку вмінь та досвіду з формування здорового способу життя учнів.

На основі аналізу науково-методичної літератури з проблеми дослідження та практики професійної підготовки з'ясовано, що ефективність процесу підготовки майбутніх соціальних працівників до формування здорового способу життя підлітків групи «ризик» засобами телебачення суттєво залежить від організаційних форм та методів навчальної роботи у вищій школі, серед яких: лекції, семінари, практичні заняття, спецкурси, соціально-педагогічні практики, консультації, курсові та магістерські роботи.

На основі узагальнення результатів науково-педагогічної літератури, поняття «комплекс засобів підготовки майбутніх соціальних працівників до формування здорового способу життя підлітків групи «ризик» засобами телебачення» визначено як сукупність матеріальних об'єктів, предметів, різноманітних видів діяльності, які використовуються у навчальному процесі як інструменти набуття та засвоєння майбутніми фахівцями необхідних знань, умінь та навичок, необхідних для здійснення якісної професійної діяльності у зазначеному напрямі.

З метою збагачення навчально-методичного забезпечення для підготовки майбутніх соціальних працівників до формування здорового способу життя підлітків групи «ризик» засобами телебачення визначено ефективні, дієві форми та засоби: лекційне заняття («Формування здорового способу життя у підлітків групи «ризик» в закладах освіти») що дозволяє опанувати теоретичними основами роботи соціального працівника з підлітками у напрямі формування здорового способу життя; семінарське заняття («Практичне використання медіа технологій як засобу формування здорового способу життя підлітків групи «ризик»), під час яких студенти матимуть змогу удосконалювати свої навички, застосовувати теоретичні знання у практичній діяльності; виховні позааудиторні заходи для студентів – залучення до наукових конференцій, олімпіад, конкурсів, з даної тематики.

Висновки. На основі узагальнення наукових досліджень та практики здійснення професійної діяльності з проблеми дослідження: 1) визначено суть та особливості підготовки майбутніх соціальних працівників до формування здорового способу життя підлітків групи «ризик» засобами телебачення; 2) доведено, що поєднання теоретичних та практичних засобів навчання сприяє більш ефективному формуванню професійної готовності студентів до виконання здоров'язбережувальної діяльності з підлітками групи «ризик».

Перспективи подальших досліджень. Перспективним напрямом подальших наукових досліджень є експериментальна перевірка розробленого комплексу засобів підготовки майбутніх соціальних працівників до формування здорового способу життя підлітків групи «ризик» засобами телебачення та визначення його ефективності.

Список використаних джерел:

1. Бакланов К.В. Формирование основ самосознания социального педагога в процессе профессиональной подготовки: дис...канд. пед. наук : спец. 13.00.08 – педагогічні науки. Москва, 1998. 180 с.

2. Гусак П.М. Відповідальне ставлення до здоров'я : теорія та технології : монографія / П.М. Гусак, Н.В. Зимівець, В.С. Петрович; за ред. П.М. Гусака. Луцьк : ВАТ «Волиньоблдрукарня», 2009. 252 с

3. Єфремова Г.Л. Підготовка майбутніх фахівців до соціально-педагогічної діяльності. Засоби навчання та науково-дослідницької роботи: зб. наук. пр. Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди. Харків : ХНПУ, 2007. 47с.

4. Міщик Л.І. Теоретико-методичні основи професійної підготовки соціального педагога у закладах вищої освіти: автореф. дис... д-ра пед. наук : спец. 13.00.05. Київ, 1997. 32 с.

5. Чубук Р.В. Підготовка майбутніх соціальних педагогів до роботи із студентською молоддю : автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.04. Теорія і методика професійної освіти. Одеса, 2008. 21 с.

6. Энциклопедия профессионального образования : в 3-х томах /под ред. С. Я. Батышева. М. : АПО, 1998. Т. 2. 390 с.

Прокопенко М.В.

ПРИНЦИПИ ТА МЕТОДИ ПРОФІЛАКТИКИ НЕГАТИВНИХ СОЦІАЛЬНИХ ЯВИЩ СЕРЕД СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, доцент Н.Д. Кабусь

Анотація. У статті розглянуто проблему профілактики соціально-негативних проявів серед студентів вищих закладів освіти. Визначено суть, принципи та методи профілактичної роботи соціального працівника з метою попередження негативних явищ серед студентської молоді. Зазначена необхідність постійного моніторингу та втручання в соціальний розвиток

студентського середовища з боку суспільства для коригування його напряму в сучасних соціально–економічних умовах.

Ключові слова: профілактика, негативні соціальні явища, студенти, фахівці соціальної сфери.

Annotation. The article deals with the problem of prevention of socio-negative manifestations among students of higher educational institutions. The essence, principles and methods of preventive work of a social worker have been determined in order to prevent negative phenomena among student youth. The necessity of constant monitoring and interference in the social development of the student's environment from the side of society in order to correct its direction in contemporary socio-economic conditions is indicated.

Key words: prophylaxis, negative social phenomena, students, specialists of social sphere

Постановка проблеми. Проблема профілактики негативних соціальних явищ, виховання здорової нації і вдосконалення системи профілактичних заходів для попередження соціально-негативних проявів в студентському середовищі, зокрема, тютюнопаління, алкоголізму, наркоманії, злочинності, порушень соціальних, моральних, правових норм, на сьогодні є гострою для всього суспільства. Це пояснюється тим, що молоде покоління опиняється під впливом соціальних, економічних, політичних та інших чинників, що може призвести до негативних соціальних проявів. При цьому будь-які як соціально-позитивні, так і соціально-негативні явища ґрунтуються на взаємодії соціально-історичних, індивідуально-особових і соціально-психологічних чинників.

Аналіз наукових джерел свідчить, що до соціально-історичних чинників, що сприяють поширенню негативних соціальних явищ, належать складна соціально-політична та економічна ситуація в країні, напружена атмосфера в сім'ях, недоліки і помилки в навчально-виховній роботі середніх закладів освіти, розрив між рівнем освіти і рівнем виховання, поширення в суспільстві асоціальної поведінки, пов'язаної зі зниженням життєвого рівня населення. Індивідуально-особові чинники відображають позицію окремої людини по відношенню до навколишнього світу, тобто виявляється психологічна готовність будувати свої стосунки з оточенням певним чином, установка на певну поведінку. До соціально-психологічних чинників належить психологічний клімат студентського колективу, що сприяє або протидіє девіантній та асоціальній поведінці молоді.

У зв'язку з цим важливим завданням фахівців соціальної сфери – соціальних педагогів, соціальних працівників є створення виховуючого середовища, що дозволяє гармонізувати взаємодію вище перелічених чинників, запобігти утворенню соціально-негативних залежностей і допомогти молодим людям в адаптації до нового статусу, нового оточення та подальшого навчання в установі вищої освіти.

Аналіз останніх досліджень. Проведений науковий пошук свідчить, що різні аспекти теорії і практики профілактики негативних соціальних явищ у

суспільстві, в тому числі у студентському середовищі, висвітлювали в своїх працях Т. Бондаренко, Ю. Кривов, М. Лукашевич, І. Зверева, С. Савченко, В. Андрущенко, С. Шашенко та інші вчені. Профілактиці негативних соціальних явищ, під якою розуміється сукупність заходів спрямованих на зміну негативних форм поведінки суб'єкта, завжди приділялося багато уваги. Водночас сучасний світ швидко змінюється, тому дослідження змін і виявлення коригуючих профілактичних впливів завжди залишається у центрі досліджень.

Формулювання цілей статті. Мета статті полягає у теоретичному дослідженні проблеми профілактики негативних соціальних явищ серед студентської молоді й пошуку шляхів підвищення її результативності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Здійснений науковий пошук свідчить, що до соціально-негативних явищ у студентському середовищі відносять агресією до однокурсників та викладачів, порушення норм проживання в гуртожитках, прогули занять, різні види залежностей (наркоманія, тютюнокуріння та алкоголізм, комп'ютерна та ігрова залежність), кримінальні злочини тощо. Ці явища часто поширюються в молодіжному середовищі, оскільки юнацький вік є сенситивним етапом морального розвитку особистості. У цей період здійснюється вибір індивідуальної життєвої позиції, що виявляється у відношенні до себе і суспільства й розкривається в життєвих цілях і мотивах, способах і засобах їх досягнення.

Водночас від того, яким буде моральне самовизначення сучасної молоді, залежить майбутній моральний стан суспільства, частиною якого вона є. Тому одним із основних завдань, що стоїть перед фахівцями соціальної сфери є створення умов для морального самовизначення молодої людини як усвідомленого процесу вибору особистістю моральних принципів і цінностей, норм і правил, еталонів та ідеалів. Результатом цього процесу є моральна позиція, яка виявляється у діях і вчинках людини як соціального суб'єкта, що є надійною профілактикою негативних явищ серед молоді.

Необхідно відзначити, що профілактика займає особливе місце у сфері соціальних технологій. Саме за допомогою профілактики можливо усунути соціальні проблеми в процесі зародження, цим самим створюючи основу для благополучного і стабільного суспільства. Аналіз наукових джерел [1] свідчить, що під профілактикою розуміють сукупність державних, громадських, соціально-медичних і організаційно-виховних заходів, спрямованих на попередження, усунення або нейтралізацію головних причин і умов, що викликають різні негативні соціальні відхилення в поведінці або соціальному статусі індивіда. Основною метою профілактичних заходів є створення умов для усвідомлення студентами важливості саморозвитку себе як особистості, досягнення успіху, виявлення активної життєвої позиції на основі стабільної взаємодії з суспільством.

До основних принципів соціально-педагогічної діяльності з профілактики негативних явищ у студентському середовищі належать: 1) довгостроковість і безперервність (профілактична діяльність серед студентів є ефективною, якщо вона здійснюється безперервно впродовж їх навчання у ЗВО); 2) послідовність і систематичність; 3) гуманність (важливим є уважне і доброзичливе ставлення

до усіх студентів, що є об'єктами профілактичної роботи); 4) професіоналізм (профілактика має проводитися фахівцями з відповідною освітою і спеціальною підготовкою); 5) співпраця і узгодженість дій суб'єктів профілактичної роботи, яка має бути комплексною і здійснюватися на різних рівнях (деканат, кафедра, куратор, староста групи); 6) особиста зацікавленість і відповідальність учасників; 7) активність учасників, їх перетворення з об'єктів у суб'єктів профілактичної діяльності.

До основних методів профілактики негативних соціальних явищ серед студентської молоді належать:

медико-соціальні методи (зокрема, медико-соціальна просвіта, пропаганда здорового способу життя), спрямовані на створення умов для збереження задовільного рівня фізичного і морального здоров'я людини;

організаційно-адміністративні методи, спрямовані на створення системи соціального контролю у конкретному ЗВО;

правові методи (зокрема, правова просвіта, правовий контроль, правові санкції), орієнтовані на створення системи правових норм і правил поведінки (наприклад, проживання в гуртожитку), а також створення ефективної системи контролю за виконанням цих норм;

педагогічні методи (зокрема, методи освіти, просвіти і виховання), націлені на формування в студентському середовищі соціально-прийнятної системи цінностей, норм і ідеалів, підвищення рівня знань і розширення кругозору студентів. До економічних методів економічне стимулювання та заохочення (наприклад, іменні стипендії), економічні пільги (зокрема, зменшення суми оплати за навчання для контрактників) тощо. До політичних методів належить підтримка прав і свобод студентських рад, органів студентського самоврядування тощо.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, ефективність соціально-педагогічної діяльності з профілактики негативних явищ у студентському середовищі забезпечується системністю такої роботи й має ґрунтуватися на суб'єктно-діяльнісному й культурологічному підходах, що сприятиме формуванню стійкої особистісно-соціальної позиції студентської молоді, формуванню у неї прагнення діяти заради власного добробуту і процвітання країни. Перспективами подальших досліджень є розробка технології соціально-педагогічної діяльності з профілактики негативних явищ у студентському середовищі та експериментальна перевірка її ефективності.

Список використаних джерел:

1. Савченко С. В. Науково-теоретичні засади соціалізації студентської молоді в позанавчальній діяльності в умовах регіонального освітнього простору: автореф. дис. д-ра пед. н.: 13.00.05. Луганський нац. пед. ун-т ім. Т.Шевченка. Луганськ, 2004. 42 с.

2. Харченко С. Я. Соціалізація дітей та молоді в процесі соціально-педагогічної діяльності: теорія і практика. Луганськ: Альма-матер, 2006. 230 с.

3. Андрущенко В.П. Філософія соціальної роботи в Україні на рубежі століть. *Вісник Київського національного університету ім. Т Шевченка. Сер. Соціальна робота в Україні: теорія і практика.* 2002. Вип. 1. С. 41–44.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО РОБОТИ З СІМ'ЯМИ, ЯКІ ЗНАХОДЯТЬСЯ У СКЛАДНИХ ЖИТТЄВИХ ОБСТАВИНАХ

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, доцент І.А. Романова

Анотація. У статті визначено особливості підготовки майбутніх соціальних працівників до роботи з сім'ями, які опинилися у складних життєвих обставинах; проаналізовану практику підготовки майбутніх соціальних працівників до професійної діяльності у цьому напрямі в ХНПУ імені Г.С. Сковороди.

Ключові слова: підготовка, майбутній соціальний працівник, сім'я у складних життєвих обставинах.

Annotation. The article outlines the peculiarities of preparing future social workers to work with families who are in difficult life circumstances; the practice of preparing future social workers for professional activity in this direction at the H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University is analysed.

Key words: preparation, future social worker, family in difficult life circumstances.

Постановка проблеми. В останні роки збільшився інтерес до питань сімейного виховання, а також до підготовки соціальних працівників до роботи з сім'ями, що опинилися в складних життєвих обставинах, адже саме сім'я забезпечує своїм членам економічну, соціальну, психологічну та фізичну безпеку.

Основні законодавчі акти, що регулюють роботу з сім'ями, які опинилися в складних життєвих обставинах, охоплюють Цивільний та Сімейний кодекс України, Закон України «Про соціальну роботу з дітьми та молоддю», «Про охорону дитинства», «Про попередження насильства в сім'ї», «Про державну допомогу сім'ям з дітьми», «Про соціальні послуги», Державний стандарт соціального супроводу сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах та ін.

Закон України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» встановлює гарантований державою рівень матеріальної підтримки сімей із дітьми шляхом надання державної допомоги, з урахуванням складу сім'ї, її прибутків, віку та стану дітей тощо. Закон України «Про соціальні послуги» визначає основними формами надання соціальних послуг є матеріальна допомога та соціальне обслуговування.

Вивчення проблем сімей займає провідне місце у дослідженнях багатьох вітчизняних вчених, свідченням чого є підвищений інтерес до даної проблеми в роботах О. Безпалько, Р. Вайноли, Т. Веретенко, В. Зацепіна, М. Галагузової, Л. Завацької, І. Зверєвої, І. Трубавіної, Ж. Петрочко та ін.

Питанням значення сімей в соціалізації особистості та особливостям соціально-педагогічної роботи з різними типами сімей приділяють увагу З. Зайцева, А. Капська, Л. Коваль, І. Зверева, Л. Коваль, І. Трубавіна та ін.

Підготовка майбутніх соціальних педагогів до роботи з сім'єю в складних життєвих обставинах має здійснюватися з урахуванням актуальних проблем сучасних українських сімей, державної сімейної політики, досвіду діяльності соціальних служб для дітей, сімей та молоді та застосуванням найефективніших форм і методів організації навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах.

Метою статті є висвітлення особливостей організації підготовки соціальних працівників до роботи з сім'ями, які знаходяться в складних життєвих обставинах.

Результати дослідження. У Національній програмі «Діти України» сказано, що сім'я є і залишається природним середовищем для фізичного, психічного та соціального розвитку дитини, її матеріального забезпечення і несе відповідальність за створення належних умов для цього. Усі державні та суспільні інституції мають підтримувати зусилля батьків та осіб, що їх замінюють, спрямовані на забезпечення необхідних умов для виховання, освіти, розвитку здорової дитини.

Аналіз соціально-педагогічної літератури [1-2; 4-7] дозволив визначити, що соціальна робота з сім'єю у складних життєвих обставинах - це система взаємодії соціальних органів держави і суспільства та сім'ї, спрямована на поліпшення матеріально-побутових умов життєдіяльності сім'ї, розширення її можливостей у здійсненні прав і свобод, визначених міжнародними та державними документами, забезпечення повноцінного фізичного, морального й духовного розвитку усіх її членів, залучення до трудового, суспільно-творчого процесу.

Відповідно до Державного стандарту соціального супроводу сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах (2016) «складні життєві обставини (далі - СЖО) - обставини, виявлені за результатами оцінки потреб, внаслідок яких сім'ї (особи) не можуть самостійно піклуватися про особисте/сімейне життя та брати участь у суспільному житті» [3].

Одним з важливих принципів при роботі з сім'єю є принцип самозабезпечення сім'ї, тобто надання їй соціальної допомоги з метою пошуку і стимуляції її внутрішніх резервів, які допоможуть у вирішенні насущних проблем. Соціальна допомога має на меті надання різноманітних соціальних послуг, що мають мати інформаційний, консультативний характер. Метою їх є надання психолого-педагогічної, правової, медичної та матеріальної підтримки сім'ям. Майбутній соціальний працівник виступає посередником між сім'єю, державою, громадськими організаціями та законодавчими органами.

Професійна підготовка майбутнього соціального працівника включає два основні компоненти: теоретичну підготовку, що передбачає формування системи знань про проблеми означеної категорії сімей та способи їх вирішення, а також практичну підготовку, яка передбачає вироблення практичних вмінь і

навичок соціальної та соціально-педагогічної роботи з сім'ями, що знаходяться в складних життєвих обставинах.

Відповідно готовність соціального педагога здійснювати професійну діяльність у напрямі роботи з сім'ями, які опинилися у складних життєвих обставинах передбачає, зокрема, оволодіння цілою низкою практичних навичок: 1) взаємодіяти з різними соціальними інституціями; 2) надавати інформаційні послуги, необхідні для розв'язання складної життєвої ситуації; 3) здійснювати діагностичну діяльність, спрямовану на виявлення соціально-психологічних характеристик; 4) надавати юридичні послуги щодо гарантій та пільг; здійснення захисту прав та інтересів сім'ї чи особи; захисту прав дитини тощо; 5) надання соціально-педагогічних послуг (планування спільно із сім'єю чи особою заходів та дій щодо усунення причин, які спричинили складні життєві обставини, моніторинг виконання запланованих дій; родини; навчання батьків ефективним методам виховання, мобілізації власних ресурсів сім'ї для вирішення проблем надалі; допомога батькам у розв'язанні конфліктних ситуацій сімейного виховання тощо) та інші. Це вимагає посилення практичної орієнтації професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів.

Відповідно до «Державного стандарту освіти в Україні» практика є обов'язковим компонентом освітньо-професійної підготовки студентів навчальних закладів усіх рівнів акредитації, будь-якої форми власності. Метою практики є оволодіння майбутніми соціальними працівниками і педагогами сучасними формами, методами професійної діяльності, основними засадами її організації, виховання потреби систематичного фахового вдосконалення. Перелік видів практик, їх форми, тривалість і терміни проведення визначаються навчальними планами підготовки соціальних працівників і соціальних педагогів, їх зміст відображено у відповідних програмах та інших методичних документах, які розробляються вищим закладом освіти.

Аналіз особливостей підготовки майбутніх соціальних педагогів і працівників у ХНПУ імені Г.С.Сковороди дозволив визначити, що формуванню практичних навичок взаємодії з сім'єю студентів приділяється значна увага. Зокрема, відповідно до плану підготовки бакалаврів зі спеціальності «Соціальна робота» на третьому році навчання передбачена навчально-виробнича практика у ЦСССДМ, де майбутні соціальні працівники мають можливість ознайомитися з практикою надання соціальних послуг сім'ям, які знаходяться на обліку. На четвертому році навчання передбачена виробнича практика у закладах загальної середньої освіти, під час проходження якої студенти оволодівають навичками взаємодії з сім'ями, які знаходяться на обліку шкільної психологічної служби.

З метою ознайомлення зі специфікою соціальної роботи у різних соціальних інституціях у програму підготовки майбутніх соціальних працівників було додатково внесено на кожному році навчання «Практикуми у соціальній галузі». Це значно розширює професійний світогляд майбутніх соціальних працівників щодо роботи з сім'ями, які опинилися у складних життєвих обставинах. Зокрема, це практикум у центрі соціально-психологічної реабілітації дітей (одним з ключових напрямів якого є робота з сім'ями щодо

налагодження соціальних контактів дитини з родиною і повернення її в родину), практикум у ДБСТ (на базі ХОБФ «Соціальна служба допомоги»), практикум у БФ «Карітас Харків» (який, зокрема, надає соціальні послуги сім'ям внутрішньо переміщених осіб) тощо.

Окрім практик кафедрою соціальної педагогіки створюються умови для залучення студентів до волонтерської діяльності. Відповідно до тематики статті це взаємодія з ГО «Амма» (для багатодітних сімей), волонтерська діяльність у Червоному Хресті щодо надання соціальних послуг сім'ям з наркозалежною молоддю тощо.

На основі проведеного аналізу особливостей підготовки майбутніх соціальних працівників до роботи з сім'ями, які опинилися у складних життєвих обставинах у ХНПУ імені Г.С.Сковороди, на нашу думку, доцільним є розширення можливостей вдосконалювати професійні навички шляхом організації на базі факультету психології і соціології консультативного пункту щодо надання соціальних послуг сім'ям з дітьми, де майбутні соціальні працівники, психологи зможуть поєднати навчальну і волонтерську діяльність.

Висновки. Сучасні соціально-економічні й політичні зміни у нашій країні, на жаль, збільшують частку сімей, які потрапляють у складні життєві обставини і потребують втручання з боку соціальних інституцій. Соціальний працівник є ключовою фігурою соціального супроводу таких сімей. Тож у процесі професійної підготовки цьому напряму майбутньої професійної діяльності має приділятися системна підвищена увага. Окрім системи теоретичних знань мають бути сформовані практичні навички щодо роботи у цьому напрямі. Це вимагає постійної системної практичної роботи студентів з цією категорією клієнтів.

Список використаних джерел:

1. Зверева І.Д., Кияниця З.П., Соціальний супровід сімей, які опинились в складних життєвих обставинах. К.: Наука, 2006.
2. Мушинський В.О. Сім'я у складних життєвих обставинах як фактор дезгармонійного розвитку дитини. К.: Просвіта, 2005.
3. Наказ Міністерства соціальної політики України «Про затвердження Державного стандарту соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах». *Офіційний вісник України* від 17.05.2016 2016 р., № 36, стор. 344, стаття 1420, код акта 81821/2016.
4. Толстоухова С.В., Яременко О.О., Вакуленко О.В. Технологія роботи з різними категоріями клієнтів центрів соціальних служб для молоді. К.: Державний інститут проблем сім'ї та молоді, 2003. 88 с.
5. Трубавіна І.М. Соціально-педагогічна робота з сім'єю у складних життєвих обставинах. Навчальний посібник. К.: Наука, 2002. 132 с.
6. Трубавіна І.М. Методологічні аспекти підготовки майбутніх соціальних педагогів до роботи з сім'єю. Кіровоград: Лотос, 2001. 357 с.
7. Трубавіна І.М. Соціально-педагогічна робота з неблагополучною сім'єю. К.: Освіта, 2002. 132 с.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО СОЦІАЛІЗАЦІЇ МОЛОДШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ ГРИ У ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор М.П.Васильєва

Анотація. У статті розкрито сутність професійної підготовки майбутніх соціальних працівників до соціалізації молодших дошкільників, визначено критерії їхньої професійної готовності до соціалізації молодших дошкільників засобами гри, розроблено комплекс засобів підготовки майбутніх фахівців соціальної галузі до соціалізації молодших дошкільників засобами гри у закладах дошкільної освіти.

Ключові слова: комплекс засобів, підготовка майбутніх соціальних працівників, дошкільники, соціалізація, гра.

Stepanova Y.O. Theoretical aspects of the training of future social workers for the socialization of younger preschoolers by means of the game in pre-school establishments.

Annotation. The article outlines the essence of the professional training of future social workers for the socialization of young preschoolers, the criteria for their professional readiness for the socialization of young preschoolers by means of the game, the complex of means of preparation of future specialists of the social sphere for the socialization of younger preschoolers by means of the game in pre-school establishments is developed.

Key words: complex of means, preparation of future social workers, preschoolers, socialization, game.

Постановка проблеми. У сучасному світі проблема соціального розвитку підростаючого покоління стає однією з найактуальніших. Батьки та педагоги як ніколи раніше стурбовані тим, що потрібно стежити, щоб дитина, входячи у цей світ, ставала впевненою та щасливою.

Дитинство - це особливий стан, сутністю якого є процес дорослішання дитини, її входження до соціального світу дорослих. Опанування дитиною соціальних норм, принципів життєдіяльності - складне явище.

У ранньому дитинстві закладаються основи взаємодії особистості з соціальним середовищем, отже, позитивна соціалізація дитини починаючи з дошкільного віку є запорукою досягнення нею у подальшому життєвих цілей, ефективного існування й сталого розвитку.

Дослідники відзначають, що при переході від одного до іншого соціального середовища дитина переживає кризу входження в нову соціальну спільноту [1; 3; 5; 6; 7; 9; 10].

З огляду на ці особливості перед соціальним працівником постає завдання формувати у дітей уміння встановлювати контакти з людьми, діяти в різноманітних комунікативних ситуаціях, реалізовувати діалогічне спілкування, способи поведінки, що дозволяють дитині самореалізуватись, накопичувати позитивний соціальний досвід, знаходити різні способи вирішення проблем, застосовуючи різноманітні педагогічні прийоми та форми роботи [8, с 256].

Для дітей дошкільного віку соціалізація відбувається, головним чином, через гру. Саме тому постійно розробляються нові й удосконалюються вже існуючі методики розвитку, спрямовані на те, щоб подати інформацію в простій, доступній, ігровій формі - тобто тієї, яка буде цікава. Дитяча гра — це діяльність, спрямована на орієнтування в предметній і соціальній дійсності, в якій дитина відображає враження від їх пізнання.

Специфіка підготовки спеціалістів соціальної роботи вимагає особливо ґрунтовної практичної підготовки до соціалізації дошкільників засобами гри у дошкільному навчальному закладі.

У період проходження практики особливо інтенсивно відбувається процес формування професійних умінь і навичок майбутніх соціальних працівників, оскільки вона проводиться в умовах, максимально наближених до майбутньої професійної діяльності, і, фактично, являє собою організацію самостійної практичної діяльності, спрямованої на розв'язання конкретних професійних завдань.

Основними принципами організації практики є її систематичність, безперервність і зв'язок з вивченням теоретичних навчальних дисциплін.

Останні дослідження та публікації. Розробка питань професійної підготовки майбутніх соціальних працівників знайшла свої відображення у працях вітчизняних дослідників. Проведений аналіз дозволив виявити окремі аспекти їх дослідження: Теоретико-методичні основи (О.Безпалько, Р.Вайнола, М.Васильєва, І.Зверєва, А.Капська, Г.Лактіонова, Л.Міщик, С.Харченко); Теоретико методологічні засади напрями соціально-педагогічної роботи з дошкільнятами (В.Суржанська); Особливості професійної підготовки майбутніх працівників засобами гри (І.Романова).

Мета статті: є визначити суть та особливості професійної підготовки майбутніх соціальних працівників до соціалізації молодших дошкільників засобами гри.

Виклад основного матеріалу. Соціалізація особистості передбачає необхідність сформованого у студентів цілісного уявлення про дитину як об'єкт і суб'єкт соціалізації, що вимагає визначення специфіки діяльності фахівців на кожному віковому етапі її соціального становлення, ставлення до неї як до суб'єкта спілкування, співпраці, партнерства, надання права на власний вибір.

Мета роботи соціального працівника - створення сприятливих умов для особистісного розвитку дитини (фізичного, соціального, духовно-етичного, інтелектуального), надання їй комплексної соціально-психологічної допомоги, а також захист дитини в її життєвому просторі використовуючи різноманітні технології. Соціальний працівник є своєрідним посередником між дитиною і

дорослим, дитиною і її оточенням, а також він відіграє роль наставника при безпосередньому спілкуванні з дитиною або її оточенням [2, с. 70].

Для визначення особливостей підготовки соціального працівника до професійної діяльності з соціалізації молодших дошкільників засобами гри у закладах дошкільної освіти розкриємо сутність поняття професійна підготовка соціальних працівників у різноманітних аспектах.

Л. Міщик, розглядає професійну підготовку соціальних педагогів як процес формування фахівця нового типу, здатного швидко й адекватно реагувати на зміни, що відбуваються в суспільстві, компетентно вирішувати соціально-педагогічні проблеми в усіх типах та видах навчально-виховних установ і закладів соціальної роботи, на всіх рівнях управління. [4, с. 14].

В. Поліщук професійну підготовку соціальних педагогів визначає як процес і результат оволодіння цінностями соціально-педагогічної діяльності, професійно необхідними знаннями, вміннями й навичками, професійно важливими особистісними якостями, що становлять основу формування готовності до професійної соціально-педагогічної діяльності [4, с. 139].

У працях І. Зверєвої стверджується, що соціальний педагог повинен вивчати і використовувати реальні можливості виховного потенціалу суспільства у зв'язку із системою соціальних чинників, серед яких – сім'я, громада, навчальний і трудовий колектив, друзі, неформальні групи, засоби масової інформації, мистецтво, політика, економіка, екологія [4, с. 242]. Урахування цих чинників у соціальному становленні особистості, а також забезпечення педагогічно доцільної організації стосунків індивіда із середовищем є головним завданням соціального педагога.

Беручи за основу розуміння готовності, ми вважаємо, що практичну готовність майбутнього соціального працівника до соціалізації дітей дошкільного віку також можна представити як сукупність знань (щодо сутності соціалізації на етапі дошкільня, її особливостей), умінь та навичок (щодо ефективного використання форм та методів роботи з дітьми, націлених на їхню успішну соціалізацію). Не менш важливим є мотиваційна складова та прагнення майбутнього вихователя до самовдосконалення. Отже, нами було визначено такі критерії практичної готовності майбутніх вихователів до соціалізації старших дошкільників: когнітивний; операційно-діяльнісний, особистісний.

Відокремлення когнітивного критерію зумовлено об'єднання сукупності знань педагога про суть і специфіку організації соціального розвитку дошкільників, а також сформованість уявлень про форми, методи, засоби соціалізації дітей старшого дошкільного віку. Цей критерій є результатом пізнавальної діяльності.

Операційно-діяльнісний критерій передбачає вміння майбутніх фахівців застосовувати свої знання на практиці, а також включає сукупність показників, що детермінують процес професійного самовизначення та ефективної взаємодії в системі «людина – людина»: рівень сформованості комунікативних та організаційних здібностей, характер особистісної спрямованості, ступінь виразності емпатії як основи компетентності у спілкуванні. Отже, операційно-

діяльнісний критерій визначає рівень володіння професійною майстерністю щодо соціалізації молодшого дошкільника.

Особистісний критерій передбачає урахування особистісної позиції педагога в процесі соціалізації дошкільника, його здатності усвідомлювати його необхідність та значущість, рефлексувати з приводу застосування тих чи інших форм та методів роботи, бачення своєї місії в означеному процесі.

На основі проведеного нами аналізу теоретичних джерел нами було розроблено комплекс засобів з підготовки майбутніх фахівців соціальної галузі до соціалізації молодших дошкільників засобами гри у закладах дошкільної освіти до складу якого входять: лекційне заняття «Особливості роботи соціального працівника з молодшими дошкільниками» (забезпечує формування когнітивного компонента готовності майбутніх соціальних педагогів до соціалізації молодших дошкільників), семінарські заняття: «Гра як засіб соціалізації» (сприяє засвоєнню студентами технології соціально-педагогічної діяльності з використанням гри як засобу соціалізації дошкільників у закладах дошкільної освіти та забезпечує формування – мотиваційно-особистісного та діяльнісного компонента).

Розроблений комплекс навчально-методичних засобів потребує експериментального дослідження та перевірки його ефективності.

Висновки. Проведене дослідження дозволяє визначити готовність соціального педагога до соціалізації дошкільників засобами гри у закладах дошкільної освіти як багатокомпонентне утворення, що структурно можна відобразити сукупністю когнітивного, операційно-діяльнісного, особистісного компонентів. У процесі підготовки майбутніх соціальних педагогів мають забезпечуватись умови для цілеспрямованого й комплексного впливу на формулювання визначених компонентів.

Список використаних джерел:

1. Андреевкова Н.В. Проблема соціалізації особистості. *Соціальні дослідження*. Вип. 3. М: МГУ. 1970.

2. Безпалько О.В. Проблеми становлення інституту соціальних педагогів у загальноосвітньому навчальному закладі України. [Електронний ресурс]. URL: <http://улуу.phy1i.kiev.ua/>.

3. Богуш А. М., Варяниця Л. О., Гавриш Н. В., Курінна С. М., Печенко І. П. Діти і соціум: особливості соціалізації дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. Луганськ : Альма-матер, 2006. 368 с.

4. Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка № 5 (288), Ч. II, 2014 [5, с. 14], [6, с. 139], [8, с. 242]

5. Голованова Н.Ф. Соціалізація і виховання дитини. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. СПб .: Мова, 2004. 272с.

6. Голова нова Н.Ф. Соціалізація і виховання дитини. М.: Академвидав, 2004. 272 с.

7. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери / За заг. ред. І. Д. Зверєвої. К.: «Універсум», 2012. 527 с.

8. Козлова С. А., Куликова Т. А. Дошкільна педагогіка: Учеб. посібник для студ. пед. навч. закладів. М .: Видавничий центр «Академія», 2000. [21, с 256].

9. Соціалізація дітей дошкільного віку [електронний ресурс]: URL: <http://ditu.com.ua/ditu/2492-socialzacya-dtey-doshklnogo-vku.html>

10. Харченко С. Я. Соціально-педагогічні технології : навч.-метод. посіб. Луганськ : Альма-матер, 2005. 552.

Солонінкіна О. В.

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ ГАЛУЗІ ДО ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНОЇ СТІЙКОСТІ У ВАГІТНИХ ЖІНОК МЕТОДАМИ ДЕЛЬФІНОТЕРАПІЇ

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент О.М. Василенко

Анотація. У статті розглянуто суть поняття підготовки майбутніх соціальних працівників до формування емоційної стійкості у вагітних жінок методами дельфінотерапії. Розкрито зміст і особливості цієї підготовки (відповідність змісту курсів вимогам підготовки; формування мотивації та ціннісного ставлення до роботи з вагітними; створення системи науково-методичного забезпечення методів дельфінотерапії з вагітними на діагностичній основі; формування професійних компетенцій у створенні мікросередовища вагітних).

Ключові слова: підготовка, соціальний працівник, дельфінотерапія, вагітні, емоційна стійкість.

Annotation. The essence of the concept of preparing future social workers for the formation of emotional stability in pregnant women by methods of dolphin therapy is considered in the article. The content and peculiarities of this training are revealed (correspondence of the contents of the courses to training requirements, the formation of motivation and value attitude to work with pregnant women, the creation of a system of scientific and methodological provision of dolphin therapy with pregnant women on a diagnostic basis, the formation of professional competencies in the creation of social and educational micro-environment of professional self-determination of youth, social workers).

Key words: training, social worker, dolphin therapy, pregnancy, emotional stability.

Постанова проблеми. Соціально-економічні й духовні процеси, що відбуваються в Україні, побудова громадянського суспільства на засадах реалізації принципу гуманізму, реформування системи освіти, посилення інноваційних процесів у вищій освіті вимагають орієнтації усіх її ланок на професійне становлення і самореалізацію майбутнього фахівця. Особливо це стосується професійної підготовки майбутнього працівника соціальної сфери в силу його соціального призначення.

З огляду на це основною ідеєю теорії і методики професійної підготовки майбутнього працівника соціальної сфери є створення умов для отримання

знань, формування навичок майбутнього фахівця у роботі з вразливими верствами населення, і особливо з вагітними жінками. Оскільки вагітні жінки є найбільш вразливою категорією суспільства і потребують особливого догляду, створення умов для формування в них емоційної стійкості в період вагітності.

Суспільство має потребу у зростанні чисельності здорового населення. Деякі жінки мають високий рівень стресу, тому вони потребують особливого підходу. З недавніх часів, одним із вирішенням певної потреби, стала дельфінотерапія, яка сприяє внутрішній гармонізації стану вагітної. Зміст, форми й методи формування емоційної стійкості у вагітних жінок потребує більшої уваги до розгляду цієї проблеми. Саме фахівець соціальної галузі має володіти на високому рівні комплексом цих методів у зв'язку з чим потребує спеціальної підготовки. З огляду на це основною ідеєю професійної підготовки майбутнього фахівця з соціальної галузі, її важливими завданнями є створення умов для максимального розкриття і розвитку внутрішнього потенціалу кожного студента в процесі опанування основ соціальної та психологічної допомоги у роботі з вагітними жінками будь-якого віку.

Аналіз психолого-педагогічних праць, інших літературних джерел свідчить, що проблему з вагітними жінками розглядали Л. Акініна О.Захарова,, В. Коваленко, Т. Крюкова, Є. Осоченко, Г. Філіппова Ж. Цереградська, О. Michel, М. Sears., D. Winnicott. Вивчення наукових досліджень з проблеми підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери дозволив встановити, що існує об'єктивна суспільна значущість якісної підготовки майбутнього соціального працівника у формуванні емоційної стійкості у вагітних жінок методами дельфінотерапії в умовах закладу вищої освіти.

Встановлено, що проблемі підготовки майбутніх соціальних працівників соціальної сфери приділено належну увагу, зокрема, вітчизняними (О. Безпалько, І. Зверева, О. Карпенко А. Капська, Л. Міщик, О. Пономаренко, С. Харченко) і зарубіжними вченими (Ю. Галагузова, Л. Коробка, С. Пашенко, М. Пейн) [1; 2; 3]. Проте, проблема професійної підготовки майбутніх працівників соціальної сфери до формування емоційної стійкості у вагітних жінок методами дельфінотерапії є не достатньо розробленою та потребує подальшого вивчення.

Мета статті. На основі аналізу наукової літератури, практики розкрити особливості підготовки майбутніх соціальних працівників до формування емоційної стійкості у вагітних жінок методами дельфінотерапії.

Основний виклад матеріалу. Аналіз наукових публікацій Б. Левінсон, Д. Натенсон, Б. Сміт (США), Х. Доббс (Великобританія), Натенсон (Флорида) у ракурсі досліджуваної проблеми дозволив під методами дельфінотерапії в соціально-педагогічній діяльності розуміти метод анімалотерапії, комплекс вправ на березі та у воді у взаємодії вагітних з дельфіном, спрямований на створення умов для посилення позитивних емоцій, активізації природних можливостей жінки щодо покращення здоров'я, орієнтації на соціальні мотиви, усвідомлення материнства, а також зниженню переживання щодо майбутнього материнства [4; 5].

Наукові публікації В. Бочарової, М. Васильєвої, Г. Васяновича,

С. Григор'євої, А. Капської, Л. Міщик, М. Пейн, С. Харченко, А. Рижанової, Є. Холостової присвячені питанням становлення соціально-педагогічної освіти, розкриттю головних функцій професійної діяльності соціального педагога і робітника, створенню моделей їх підготовки. Формування особистості, яка буде підготовленою до виконання освітніх, правових, виховних, реабілітаційних та консультативних функцій розглядають О. Величко, О. Гуренко, Н. Захарова, М. Іванова, В. Котляр [4]; яка крім професійних умінь, ще й володіє прикладними вміннями соціально-педагогічної діяльності (А. Капська, Р. Вайнола) [2]. Але всі автори наголошують ще й на тому, що підготовка соціальних працівників передбачає науковість змісту, творчу діяльність, мотивацію студентів до соціально-педагогічної діяльності та організацію практичної діяльності.

Отже, під підготовкою майбутнього соціального працівника у формуванні емоційної стійкості у вагітних жінок методами дельфінотерапії будемо розуміти систему змістово-педагогічних та організаційно-методичних засобів, спрямованих на формування готовності майбутнього соціального працівника (знань, умінь, навичок, практичний досвід) до соціально-педагогічної діяльності з вагітними жінками щодо створення умов посилення їх позитивних емоцій, покращення здоров'я, орієнтації на соціальні мотиви, усвідомлення материнства у взаємодії з дельфіном.

Аналіз робочих програм зі спеціальності соціальна робота (Київський національний університет імені Т.Г.Шевченка, Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, Національний авіаційний університет, Навчально-науковий Гуманітарний інститут, Інститут підготовки кадрів державної служби зайнятості України, Міжрегіональна академія управління персоналом (м. Київ), ХНПУ імені Г.С.Сковороди, Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, КЗ Гуманітарна педагогічна академія (м. Харків), Херсонський державний університет, Луганський національний університет імені Тараса Шевченка) дозволив встановити, що підготовка майбутніх спеціалістів щодо соціальної роботи з вагітними жінками спрямована на формування системи спеціальних знань щодо теорії та практики соціального супроводу спеціальних груп клієнтів, а також навичок щодо вибору у своїй роботі найбільш ефективних методів і технологій соціальної роботи в залежності від типу проблеми та конкретних цілей надання допомоги. До базових дисциплін підготовки соціальних робітників щодо роботи з вагітними жінками відносять цикл дисциплін, зміст яких містить профілактичну роботу з молодими матерями щодо усвідомлення материнства, роботу з нарко- та алкозалежними вагітними жінками, з неблагополучного сімейного оточення та бездомна вагітна жінка. Також розглядаються форми, методи соціальної роботи з вагітними дівчатками-підлітками, а також проведення просвітницької роботи зі студентською молоддю в закладах вищої освіти. Головним завданням цих предметів, у досліджуваному аспекті, є формування у студентів теоретичних уявлень і практичних умінь щодо соціально-педагогічного супроводу вагітних жінок (підлітків, віл інфікованих), ознайомлення з основними формами та

методами формування позитивного відношення до материнства. Зазначимо, що використання методів дельфінотерапії ні в одній з програм не розглядалося.

Аналіз практики роботи з вагітними жінками показав, що методи дельфінотерапії практикуються саме у мережі дельфінаріїв НЕМО (м. Харків, Одеса, Бердянськ, Алушта, Феодосія, Анапа, Мінськ, Алмата). Також методи дельфінотерапії зі хворими дітьми проводять на Балі, в Туреччині, Трускавці, Скадовську, Сочі, Москві, Ташкенті. Доведено на практиці, що за рахунок особливостей свого сприйняття дельфіни відчувають здорові і патологічні вібрації внутрішніх органів людини і впливають на них. У відповідь ультразвукове вплив дельфіна на вібрацію хворих органів людини видаляє з них застої фізіологічні рідини, дренує тканини і, в підсумку, оздоровлює їх [5].

Готовність до роботи з формування емоційної стійкості у вагітних жінок методами дельфінотерапії передбачає певні мотиви та здібності у студентів. Тому підготовка майбутніх соціальних працівників потребує не тільки знань соціально-педагогічного супроводу вагітних у різних ситуаціях, але й особливостей використання методів анімалотерапії. Як показує аналіз практики ускладнюють появу готовності негативне ставлення студентів до задач, байдужість, негативізм, відсутність плану дій та наміри максимально використовувати свої знання та вміння на практиці. Негативні реакції, помилки приводить до створення пасивних ситуацій у роботі. У ході підготовки важливо створити ситуацію успіху щодо посилення у студентів позитивних емоцій, седативних почуттів, відволікаючих факторів від взаємодії з дельфінами.

Успішність готовності майбутніх соціальних працівників залежить також і від вмінь сприяти фізичної взаємодії вагітної з дельфіном (таласотерапія – купання в морській волі, дотик до шкіри, виконання спільних вправ), що дозволяє адаптуватися вагітним до незвичних умов. Тому важливо у період проходження практики відпрацьовувати навички взаємодії з дельфіном.

Висновки. Таким чином, до особливостей підготовки майбутніх соціальних працівників формування емоційної стійкості у вагітних жінок методами дельфінотерапії віднесемо: відповідність змісту підготовки до вимог освітньо-професійної програми студентів; є складовою частиною соціальної освіти; відноситься до суб'єкт-суб'єктних форм взаємодії в навчальному процесі; носить практико-гуманістичну і професійну спрямованість; зміщує акценти з процесу накопичення знань у площину формування й розвитку в студентів здатності практично діяти що до роботи з вагітними жінками на основі знань про методи дельфінотерапії; забезпечення формування професійно-пізнавального інтересу та ціннісного ставлення студентів до роботи з вагітними жінками; створення системи науково-методичного забезпечення оволодіння студентами знаннями та практичними вміннями роботи методом дельфінотерапії з вагітними жінками на діагностичній основі; формування професійної компетенції у студентів щодо створення умов взаємодії вагітних і дельфінів.

Дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми. Подальшої розробки в окресленій науковій площині потребують: вивчення зарубіжного досвіду з підготовки майбутнього соціального працівника у формуванні емоційної стійкості у вагітних жінок методами дельфінотерапії.

Список використаних джерел:

1. Беспалько О.В. Соціальна педагогіка в схемах і таблицях: Навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2003. 134 с.
2. Вайнола Р. Х. Методика викладання дисциплін соціально-педагогічного циклу. К., 2012. 140 с.
3. Міщик Л. І. Оптимізація підготовки соціальних педагогів до професійної діяльності. *Наукові записки*. 2012 . № 4. С. 143-148
4. Величко О., Гуренко О., Захарова Н., Іванова М., Котляр В., Мішечкіна М., Петровська К., Сизоненко І., Тургенєва А. Професійна підготовка соціального педагога: теоретико-методологічний конспект Донецьк, 2013. 332 с.
5. Лисенко В.И., Загоруйченко И.В., Батозский Ю.К., Использование дельфинотерапии в реабилитации детей // *Сб. научн. статей: Матер. VI Конгресса педиатров России «Неотложные состояния у детей»*. М., 2000. С. 177-178.

Токар І.І.

СУЧАСНІ НАПРЯМИ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З ОРГАНІЗАЦІЇ ДОЗВІЛЛЕВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, доцент Н.Д. Кабусь

Анотація. Роботу присвячено розгляду сучасних напрямів соціально-педагогічної діяльності з організації дозвіллевої діяльності студентів у закладах вищої освіти. Розглянуто діяльнісний, психологічний та соціально-поведінковий підходи до визначення сутності соціальної роботи в сфері організації дозвілля студентів. Зазначено функції соціального педагога у закладах вищої освіти щодо соціально-педагогічної діяльності з організації дозвіллевої діяльності студентів. Наведено класифікацію форм дозвіллевої діяльності студентів. Акцентовано увагу на перспективних напрямках соціально-педагогічної діяльності з організації дозвіллевої діяльності студентів у закладах вищої освіти в умовах інформаційного суспільства.

Ключові слова: соціально-педагогічна діяльність, дозвіллева діяльність, студенти, інформатизація.

Annotation. The article is devoted to the consideration of modern directions of socio-pedagogical activity on the organization of leisure activities of students in higher education institutions. The active, psychological and socio-behavioral approaches to the definition of the essence of social work in the field of leisure

activities of students have considered. The functions of a social pedagogue in higher education institutions regarding social-pedagogical activity on the organization of leisure activity of students have indicated. The classification of forms of leisure activity of students has given. Attention has been focused on the perspective directions of social and pedagogical activity on the organization of student's leisure activities in higher education institutions in the conditions of the information society.

Key words: social-pedagogical activity, leisure activity, students, informatization.

Постановка проблеми. Інтеграція України до сучасного європейського освітнього, культурного, інформаційного простору вимагає від вітчизняних закладів вищої освіти вироблення нового світогляду щодо соціально-педагогічної діяльності в сфері організації дозвілєвої діяльності та самореалізації студентів. Саморозвиток та професійне становлення студентів відбувається під впливом таких чинників, як швидка інформатизація суспільства, розвиток масової культури, багатонаціональність, руйнування мовних бар'єрів тощо. Провідну роль у подоланні негативних наслідків дії означених чинників відіграють саме заклади вищої освіти як через систему організаційно-виховної роботи, так й опосередковано шляхом вибудовування комунікацій, використання методів й засобів соціально-педагогічної діяльності. Студенти у процесі дозвілєвої діяльності опиняються в умовах свободи вибору видів діяльності за інтересами, метою, змістом, стилем і способами самовираження. Залучення студентської молоді до дозвілєвої діяльності сприяє активній соціалізації, саморозвитку та професійному становленню. У цьому процесі активізується розвиток професійних, когнітивних, емоційно-вольових та організаційних якостей майбутнього фахівця; здійснюється формування індивідуально-творчого потенціалу студентів; відбувається педагогічна підтримка соціальної активності в професійно орієнтованих видах дозвілєвої діяльності.

Провідну роль у вирішенні цього завдання відіграє заклад вищої освіти, який повинен налаштовуватися не тільки на організацію навчальних занять, а й на активну виховну діяльність, на організацію дозвілєвих заходів.

Аналіз остатніх досліджень і публікацій. Аспекти дозвілєвої діяльності студентів закладів вищої освіти в Україні висвітлюють у своїх працях такі науковці, як Астахова В.І., Козубовська І.В., Пішун С.Г., Поліщук В.А., Сидор І.П., Шевчук І.В. та інші. Здійснений аналіз останніх досліджень і публікацій дозволяє констатувати, що дозвілєва діяльність студентів здійснюється за освітнім, техніко-інноваційним, громадсько-соціальним, творчим, спортивним, туристичним напрямками. Разом з тим, зміст дозвілля студентської молоді постійно змінюється і залишається недостатньо дослідженим.

Формулювання цілей статті. Метою дослідження є розгляд основних підходів до визначення сутності соціальної роботи в сфері організації дозвілля студентів у закладах вищої освіти та встановлення на цій основі відповідних напрямів соціально-педагогічної діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основним Законом України [1] гарантовано право людини на вільний розвиток своєї особистості у поєднанні з обов'язками перед суспільством, в якому забезпечується вільний і всебічний розвиток цієї особистості. Відповідно до цього одним з призначень соціальної політики держави є створення належних умов для саморозвитку її громадян.

Сучасна економічна криза в державі зумовлює виникнення низки проблем в соціальній сфері. Зокрема, залишковий принцип бюджетного фінансування культури і освіти в Україні за останнє десятиліття майже призвів до практичного знищення системи організації дозвілєвої діяльності, в тому числі й в закладах вищої освіти.

Водночас входження України в європейське освітнє середовище на рівноправних партнерських засадах вимагає від університетів актуалізації існуючих методів виховної роботи викладачів з точки зору соціальної педагогіки. Тобто заклади вищої освіти мають здійснювати підготовку фахівців, здатних до морального, духовного та культурного саморозвитку з урахуванням особистісних якостей студентів шляхом гідного забезпечення дозвілля молоді.

Формування базису соціально-педагогічної діяльності з вирішення проблеми організації дозвілєвої діяльності та самореалізації студентів у закладах вищої освіти відбувається з урахуванням сутнісних характеристик дифеніції «дозвілєва діяльність».

Так, в роботі Г. Олійник [2] зазначається, що дозвілєва діяльність – це частина соціально-культурної діяльності, що здійснюється під час дозвілля й вирізняється свободою вибору, активністю, ініціативою; стимулює розвиток творчих здібностей, сприяє самоосвіті, самовихованню і саморозвитку особистості. А отже можна констатувати той факт, що саморозвиток є результатом правильної та ефективно організованої соціально-педагогічної роботи з вирішення проблеми реалізації дозвілєвої діяльності як взагалі, й окремо у закладах вищої освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікації в сфері соціально-педагогічної діяльності з вирішення проблеми організації дозвілєвої діяльності студентів закладів вищої освіти дозволив виділити загальнокультурні, пізнавальні, політичні, побутові та інші аспекти розгляду змісту означеної категорії. Виходячи з цього, можна виокремити три основні теоретико-методичні підходи до визначення сутності соціальної роботи в сфері організації дозвілля студентів. Зокрема, діяльнісний підхід передбачає надання соціальним педагогом допомоги щодо спрямування студентів на засвоєння ними позитивних цінностей, реалізацію інтересів, отримання досвіду та досягнення мети шляхом залучення до культури, спорту, туризму, хобі тощо. Психологічний підхід спирається на врахування та адаптацію психологічного стану й емоційного сприйняття дійсності особистістю, що знаходить вираження у залученні її до особистісно-орієнтованих видів дозвілєвої діяльності. Відповідно до соціально-поведінкового підходу актуальною є робота соціального педагога щодо організації дозвілєвої діяльності як активності

заради власного задоволення, розваги, самовдосконалення та саморозвитку її суб'єктів.

Соціально-педагогічна діяльність з вирішення проблеми організації дозвіллевої діяльності студентів у закладах вищої освіти опосередковано реалізується через виконання соціальним педагогом діагностичної, організаторської, мотиваційної, освітньої, попереджувально-профілактичної, посередницької, виховної, розвивальної функцій.

При цьому актуальним є залучення студентів закладів вищої освіти до таких форм дозвіллевої діяльності:

– масових (зокрема, студентські конференції, олімпіади, виставки, форуми; науково-дослідницькі гуртки; гуртки молодіжної творчості та самодіяльності; прикладні гуртки; волонтерські, екологічні, туристичні, спортивні гуртки тощо; гендерні осередки; суспільно-політичні об'єднання; об'єднання етнічних та національних меншин, іноземних студентів;

– групових (кураторські години; екскурсії; тематичні клуби; тематичні тижні на кафедрах; зустрічі з видатними особистостями; дні кафедри; семінари, майстер-класи та тренінги; комунікації у соціальних мережах та меседжерах та ін.);

– індивідуальних (читання; колекціонування; гра на музичних інструментах; вишивання; малювання; кулінарія; вивчення іноземних мов та ін.).

Відзначимо, що серед найбільш поширених у закладах вищої освіти є масові форми організації дозвіллевої діяльності. Активними темпами розвивається волонтерський рух та start-up проектування у складі науково-дослідницького напрямку студентської діяльності.

Останнім часом особлива увага дослідників приділяється інформаційно-комунікативній функції соціального педагога у закладах вищої освіти, що обумовлено інтеграцією України до європейського інформаційно-освітнього простору. Розширення обсягів та вимог до якості інформаційно-дозвіллевих потреб студентів призводить до необхідності набуття соціальним педагогом компетентностей в сфері нових Інтернет-технологій (дистанційного навчання, соціальних мереж, інтерактивних форм дозвіллевої діяльності із залучення мультимедійних технологій тощо). Отже відбувається розширення віртуальної сфери дозвілля поряд з традиційними видами дозвіллевої діяльності студентів.

Крім того, науковці [3] відзначають, що культурно-дозвіллева діяльність студентської молоді має значні потенційні можливості для самоосвіти та творчої реалізації, залучення до важливих соціокультурних процесів; рекреації та розваг – відновлення фізичних сил, творчого потенціалу; соціалізації та самоактуалізації, залучення до суспільних процесів, втілення індивідуальних інтересів, засвоєння соціальних норм та правил культури, внутрішньої та зовнішньої свободи.

Висновки з проведеного дослідження. Таким чином, соціально-педагогічна діяльність щодо організації дозвіллевої діяльності студентів у закладах вищої освіти є безперервним процесом, що охоплює усі етапи та

сфери їх студентського життя, забезпечує становлення та формування у студентів мотиваційно-ціннісної, когнітивної й діяльнісно-практичної складової, а також сприяє їх майбутньому професійного саморозвитку. Провідним напрямом організації дозвілля студентів в контексті новітніх змін у соціокультурному просторі інформаційного суспільства є розбудова соціально-позитивного інформаційно-дозвіллевого середовища у позанавчальній діяльності; спрямування соціально-позитивної ініціативи на вдосконалення соціально-виховного простору закладу вищої освіти.

Список використаних джерел:

1. Конституція України [із останніми змінами, внесеними від 2 червня 2016 року №1401-VIII] [Електронний ресурс] / Офіційне інтернет-представництво Президента України Петра Порошенка. Режим доступу: <https://www.president.gov.ua/documents/constitution>

2. Олійник Г.М. Підготовка майбутніх соціальних педагогів до організації освітньо-дозвілдової діяльності учнів 5-7 класів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.05 «Соціальна педагогіка» / Г.М. Олійник. К., 2015. 23 с.

3. Олійник Г. Теоретичні основи формування культурно-дозвілдової діяльності студентської молоді [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://journals.uran.ua/swe/article/download/106082/104241>

Троян В.Д.

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ ГАЛУЗІ ДО ПРОФОРІЄНТАЦІЙНОЇ РОБОТИ В УМОВАХ РОЗВИВАЛЬНОГО ЦЕНТРУ

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент В.В. Костіна

Анотація: У статті розглянуто проблему професійної підготовки фахівців соціальної галузі до профорієнтаційної роботи в умовах розвивального центру. Автором визначено поняття «професійна підготовка фахівців соціальної галузі до профорієнтаційної роботи в умовах розвивального центру». Охарактеризовано суть і особливості професійної підготовки фахівців соціальної галузі до профорієнтаційної роботи в умовах розвивального центру, окреслено її значення у системі підготовки фахівців соціальної галузі. Запропоновано комплекс засобів професійної підготовки фахівців соціальної галузі до профорієнтаційної роботи в умовах розвивального центру.

Ключові слова: професійна підготовка, фахівці соціальної галузі, профорієнтаційна робота, розвивальний центр.

Annotation. The problem of professional training of specialists in the social sphere is considered in the field of development. The author defines the concept of "professional training of specialists in the social sphere towards work performance in conditions of "development center". The peculiarities of professional training of experts of social Industry for development and work in conditions of center of development are outlined, the values in the system of training of social industry

specialists are defined. Complex of professional training of Specialists of social industry for development and work in “Development Center” is proposed.

Keywords: professional training, experts in the social industry, professional work, center of development.

Постановка проблеми. В умовах глобалізації та нових соціально-економічних змін у країні, що впливають на сучасний стан суспільного розвитку, спостерігається розширення світу професій та оновлення в організації профорієнтаційної роботи з учнями, що сприяє ефективній підготовці школярів до вибору майбутньої професії, яка забезпечувала би оптимальне поєднання суспільних інтересів із основними мотивами їхньої поведінки та психологічними особливостями і зумовлює потребу у професійній підготовці майбутніх фахівців соціальної галузі до відповідного виду діяльності.

Аналіз нормативних документів (Закон України «Про зайнятість населення» (2012 р.), Постанова Кабінету міністрів України «Про затвердження Концепції державної системи професійної орієнтації населення» (2008 р.), Положення «Про надання соціальних послуг з професійної орієнтації у державній службі зайнятості» (2011 р.), Концепція профільного навчання у старшій школі (2013 р.)) дозволив визначити важливі аспекти підготовки підростаючого покоління до професійної орієнтації та підготовки фахівців соціальної галузі до відповідного виду професійної діяльності.

Аналіз практики здійснення профорієнтаційної роботи у закладах загальної середньої освіти показав, що вона не в повній мірі відповідає прагненням, інтересам і потребам сучасних школярів, бо не формує у них уявлення про багатоманітний простір праці, де можна застосувати набуті знання, уміння, інтелект і фізичні сили, не надає їм необхідної інформації для побудови обґрунтованих життєвих і професійних планів на майбутнє.

Контент-аналіз інформації, що розміщено на сайті rabota.ua, надав можливість стверджувати, що сучасний ринок праці вимагає від молоді максимального розкриття й використання внутрішнього потенціалу особистості у професійній діяльності, що підтверджує необхідність підготовки фахівців соціальної галузі до здійснення профорієнтаційної діяльності в умовах спеціалізованих установ, однією з яких є розвивальний центр.

Перший розвивальний центр з профорієнтаційною тематикою було відкрито у 1997 році Хав'єром Лопесом-Анкона з групою партнерів з метою створення установи, де можна не тільки дізнатись про основні аспекти професії, а й використати здобуті знання на практиці [9].

Аналіз змісту посадової інструкції фахівця соціальної галузі показав, що він має дбати про професійне самовизначення та соціальну адаптацію учнівської молоді [7]. Як зазначає А. Мацегора, сучасна українська школа потребує соціальних працівників, що здатні до творчої діяльності з високим рівнем компетентності у профорієнтаційній роботі зі старшокласниками [6]. Тому, оновлення професійної підготовки фахівців соціальної галузі, що відіграють значну роль у профорієнтаційній діяльності учнів у закладах

загальної середньої освіти, є важливим завданням теорії та практики професійної освіти.

Аналіз наукової літератури з проблем професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної галузі до профорієнтації підростаючого покоління показав, що досліджено такі її аспекти: теоретико-методичні питання фахової підготовки (І. Зверева, О. Карпенко, В. Поліщук, С. Харченко та ін.); основи методичної підготовки майбутніх соціальних педагогів до профорієнтаційної роботи зі школярами (О. Добенько, Т. Колісник, К. Нестеренко, М. Пряжнікова, Г. Рязанкіної, Т. Шишковець). Однак, попри різноманіття наукових пошуків проблема професійної підготовки фахівців соціальної галузі до профорієнтаційної роботи в умовах розвивального центру не стала предметом окремих досліджень і потребує вивчення.

Метою статті є визначення суті і особливостей професійної підготовки фахівців соціальної галузі до профорієнтаційної роботи в умовах розвивального центру.

Викладення основного матеріалу. Згідно з результатами досліджень С. Критюк [4] та Г. Лещук [5] професійна орієнтація виступає як цілеспрямована діяльність, пов'язана з формуванням у підростаючого покоління професійних інтересів та нахилів відповідно до здібностей, до вільного, усвідомленого, науково обґрунтованого вибору професії, з урахуванням як потреб суспільства, так і своїх інтересів та здібностей до вибору професії.

Важливими для розуміння теоретичних основ професійної підготовки фахівців соціальної галузі до профорієнтаційної роботи є положення, що були розроблені провідними українськими науковцями соціальної галузі – Г. Василенко, В. Зінченко, Т. Демиденко, А. Рижановою, М. Янцур. Так, А. Рижанова поняття «підготовка майбутніх соціальних педагогів до профорієнтаційної роботи» трактує як оволодіння знаннями, уміннями, навичками здійснювати заходи, що спрямовані на надання допомоги у виборі професії школярам та виокремлює таку структуру готовності майбутніх соціальних педагогів до профорієнтації: мотиваційно-ціннісний, когнітивний, операційно-діяльнісний, особистісно-творчий компоненти [8, с. 12]. Дослідниця відносить до інновацій в професійній підготовці фахівців соціальної галузі до профорієнтаційної роботи оволодіння соціально-педагогічними технологіями, що спрямовано на [8, с. 6]: становлення європейської соціальності громадянина України; формування глобальної культури людства, його інтеграцію та консолідацію; опанування віртуально-комп'ютерними і рекламно-інформаційними методами для сприяння соціальному становленню особистості дитини новими засобами, до якого відносить і їхнє професійне самовизначення.

Г. Василенко доводить, що професійна підготовка фахівців соціальної галузі до профорієнтаційної роботи має передбачати опанування комплексом знань, умінь та навичок [1, с. 10]. У змісті професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної галузі науковець виділяє такі знання: про систему профорієнтаційної роботи, її компоненти, учасників, етапи її здійснення; про методи та форми роботи; про світ професій, їх класифікації, вимоги професії до

фахівця; про ринок праці, умови навчання та працевлаштування; про особистість, її фізичний, психічний та соціальний розвиток; про типові помилки при виборі професії та шляхи їх усунення.

Аналіз змісту професійної підготовки фахівців соціальної галузі у ХНПУ імені Г.С. Сковороди показав, що цілеспрямована підготовка соціальних педагогів та соціальних працівників до здійснення професійної орієнтації відбувається у межах вивчення навчальної дисципліни «Основи профорієнтаційної роботи». Програма даної дисципліни спрямована на озброєння майбутніх соціальних педагогів теоретичними та практичними знаннями, необхідними для створення сприятливих умов та успішного вибору школярами майбутньої професії різноманітними формами та методами роботи.

У межах висвітлення проблематики нашого дослідження важливими є розроблені В. Зінченком педагогічні умови, які забезпечують успішне використання новітніх інформаційних технологій в профорієнтаційній роботі фахівців соціальної галузі [3, с.23]: професіоналізм викладача, знання ним особливостей проектної методики та вміння користуватися ІКТ, усвідомлення широких можливостей розвитку студентів у процесі проектної діяльності; мотивація діяльності студентів у роботі над проектом і використання ІКТ; оволодіння студентами технологіями проектної діяльності; включення в педагогічні проекти науково-дослідницьких завдань; систематичність взаємодії викладача зі студентами у виконанні проекту; створення електронних портфоліо з виконаних завдань.

Отже, враховуючи вищезазначені ідеї, професійну підготовку фахівців соціальної галузі до профорієнтаційної роботи в умовах розвивального центру розглядаємо як процес оволодіння знаннями, уміннями, навичками здійснювати заходи, що спрямовано на надання допомоги у виборі професії молодому поколінню, з урахуванням особливостей, зумовлених специфікою розвивального центру (режим та форми роботи, залучення фахівців, наявність обладнання).

Професійна підготовка фахівців соціальної галузі до профорієнтаційної роботи в умовах розвивального центру має свої особливості, зумовлені специфікою даного закладу та професійної освіти фахівців соціальної галузі. На основі узагальнення досвіду здійснення професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної галузі до профорієнтаційної діяльності в умовах розвивального центру виявлено, що підвищенню мотивації до профорієнтаційної діяльності у підростаючого поколінням сприяє проведення занять у формі майстер-класів, що дає змогу поринути у специфіку конкретної професійної діяльності та практично застосувати попередньо здобуті знання про суть та особливості профорієнтаційної діяльності фахівців розвивального центру; формам та методам допомоги підліткам у визначенні власних можливостей стосовно майбутньої професії тощо.

Для забезпечення підвищення рівня готовності майбутніх фахівців соціальної галузі до здійснення профорієнтаційної роботи в умовах розвивального центру розроблено відповідний комплекс засобів, що сприяє засвоєнню основних закономірностей та особливостей профорієнтаційної

роботи, оволодінню сукупністю вмінь і навичок, необхідних для здійснення власної успішної професійної діяльності в умовах розвивального центру, розвитку професійного інтересу до відповідного виду діяльності. Комплекс засобів забезпечує підготовку майбутніх фахівців соціальної галузі за такими компонентами: мотиваційно-ціннісний (забезпечує розвиток потреби, професійно-пізнавального інтересу та ціннісного ставлення майбутніх фахівців до здійснення профорієнтаційної діяльності з учнями; реалізовується за допомогою моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, спільного розв'язання проблемних ситуацій, пов'язаних із здійсненням профорієнтаційної діяльності), когнітивний (забезпечує засвоєння соціально-педагогічних знань із профорієнтації та методичного забезпечення щодо її здійснення), операційно-діяльнісний (передбачає формування профорієнтаційних вмінь і навичок; реалізовується за допомогою засвоєння студентами методики аналізу, синтезу, порівняння, моделювання, проектування профорієнтаційних дій, а також засвоєння досвіду застосування комплексного підходу до організації продуктивної взаємодії та оцінки результатів діяльності, використання методів співпраці у співнавчання, взаємонавчання) та особистісно-творчий (створює умови для розвитку творчого мислення, формування індивідуального стилю соціально-педагогічної діяльності та спрямований на вироблення нових рішень, знань і способів профорієнтаційних дій).

Засобами інтенсифікації результатів професійної підготовки є: аналіз співвідношення результатів із витратами часу на їх досягнення та, отриманими результатами; використання досвіду у профорієнтації студентів; розв'язання стандартних завдань нестандартними способами дій.

Ми згодні з Т. Демиденко, яка зазначає, що завдяки активним методам (активізуючій діагностиці, метою якої стимулювання до роздумів про перспективи особистісного і професійного самовизначення; тренінгу, дискусії, рольовій і діловій грі та ін.) можна розвивати нові і раніше сформовані вже існуючі особистісні якості підлітків [2, с. 15]. Спираючись на результати досліджень С. Критюк та Г. Лещук можна стверджувати, що для реалізації комплексу засобів професійної підготовки фахівців соціальної галузі до профорієнтаційної роботи в умовах розвивального центру досить успішно можна використовувати такі форми профорієнтаційної роботи: сюжетно-рольові, ділові та профорієнтаційні ігри, у тому числі адаптовані і спеціалізовані «квести»; зустрічі-консультації з фахівцями-представниками професій.

Висновки. Аналіз та узагальнення досвіду професійної підготовки фахівців соціальної галузі до профорієнтаційної роботи в умовах розвивального центру засвідчив, що: 1) суть професійної підготовки фахівців соціальної галузі до профорієнтаційної роботи в умовах розвивального центру полягає в оволодінні знаннями, уміннями, навичками здійснювати заходи, що спрямовано на надання допомоги у виборі професії молодому поколінню, з урахуванням особливостей, зумовлених специфікою розвивального центру (режим та форми роботи, залучення фахівців, наявність обладнання тощо); 2) до змісту

професійної підготовки відносимо навчання учнів: визначати власне життєве кредо й стиль поведінки; обирати спосіб реакції на незгоди й успіхи; визначати необхідний тип трудової діяльності й форми використання вільного часу; 3) ефективними формами проведення занять є майстер-класи (дає змогу поринути у специфіку конкретної професійної діяльності та практично застосувати попередньо здобуті знання про суть та особливості профорієнтаційної діяльності фахівців розвивального центру).

Список використаних джерел:

1. Василенко Г. В. Підготовка майбутніх робітників соціальної сфери до профорієнтаційної роботи з учнями. *Вісник Черкаського університету. Серія: Педагогічні науки.* Черкаси : Черкас. нац. ун-т, 2015. № 37 (370). 2015. С. 16-21.
2. Демиденко Т. М. Соціально-педагогічні аспекти профорієнтаційної роботи : метод. рек. до курсу. Черкаси. Черкас. нац. ун-т ім. Богдана Хмельницького, 2006. 86 с.
3. Зінченко В. О., Міщик Л.І. Підготовка майбутніх соціальних педагогів до профорієнтаційної роботи засобами інформаційно-комунікаційних технологій та педагогічної проектної діяльності. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи.* 2011. URL : [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ppps_2011_39\(2\)_18](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ppps_2011_39(2)_18). (дата звернення : 10.04.2019).
4. Критюк С. Я. Особливості профорієнтаційної роботи у період професійного самовизначення особистості в сучасних умовах : *Психологія обдарованості*: зб. наук. праць. Житомир : ЖДУ, 2009. Т. 6. Вип. 4. С. 75-88.
5. Лещук Г. В. Форми та методи профорієнтаційної діяльності соціального педагога *Науковий вісник Ужгородського національного університету.* 2011. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuped_2011_21_37.
6. Мацегора А. В. Профорієнтація як напрям діяльності соціального педагога загальноосвітнього навчального закладу [Електронний ресурс] / А. В. Мацегора // *Наукові записки [Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя].* – 2012. – Режим доступу до ресурсу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzsp_2012_6_19 (дата звернення : 10.04.2019).
7. Посадова інструкція соціального педагога. URL : Режим доступу до ресурсу: http://school26.edukit.zt.ua/z_vami_pracyuyutj/socialjno-psihologichna_sluzhba/socialnij_pedagog/posadova_instrukciya_socialjnogo_pedagoga/ (дата звернення : 10.04.2019).
8. Рижанова А. О. Інновації у професійній підготовці соціальних педагогів. *Актуальні питання підготовки та роботи фахівців соціальної та педагогічної сфер в умовах сучасних соціокультурних трансформацій* : Матеріали III Міжвуз. науково-практ. семінару. Харків : ФОП Шейніна О. В., 2015. С. 5–7.
9. Розвивальний центр «Кідзанія» URL : <https://kidzania.com/en/the-company> (дата звернення : 10.04.2019).

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ МІЖ ЖАНРАМИ КОМП'ЮТЕРНИХ ІГОР І ПРИЧИНАМИ ФОРМУВАННЯ КОМП'ЮТЕРНОЇ АДИКЦІЇ ПІДЛІТКІВ

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, доцент І.А. Романова

Анотація. У статті аналізуються загальні причини формування та розвитку комп'ютерної адикції підлітків, популярні жанри комп'ютерних ігор та їх вплив на психіку підлітка; здійснено припущення щодо можливості використання інформації про жанр комп'ютерної гри клієнта в роботі соціального працівника з вибудовування цілісної системи проведення реабілітаційних заходів щодо позбавлення підлітків комп'ютерної адикції.

Ключові слова: комп'ютерна адикція, жанр комп'ютерної гри, підлітки, соціальний працівник.

Annotation: The article analyzes the general causes of the formation and development of computer adictics of adolescents, popular genres of computer games and their influence on the psyche of a teenager; the assumption about the possibility of using the information about the genre of the computer game of the client in the work of the social worker on building a holistic system of rehabilitation measures for the deprivation of adolescents of the computer addiction is made.

Key words: computer addiction, genre of computer game, teenagers, social worker.

Постановка проблеми. На сьогоднішній день індустрія кібер-розваг посідає значне місце в соціо-культурному житті людини, а особливо підлітків. Технології розвиваються, ступінь занурення у віртуальні світи становиться все більш глибоким.

Особливості впливу комп'ютера на особистість розглядаються здебільшого в працях іноземних дослідників: як технологічна залежність (М. Гриффітс); як види «втечі» підлітків від реальності (Н. Пезешкіан); як засіб зміни емоційного стану (Х. Шиффер); у контексті «патологічного використання комп'ютера» (М. Шоттон). Вивченню сучасних комп'ютерних ігор та їх впливу на підлітків присвячені праці І. Болонова, І. Бурлакова, О. Войскунського, А. Гордєєвої, Г. Петрусь, С. Шапкіна та ін.

Щоб проводити ефективну профілактику комп'ютерної адикції підлітків майбутнім соціальним педагогам необхідно орієнтуватись у питанні кібер розваг. Аналіз соціально-педагогічної літератури [2-5] дозволив визначити, що комп'ютерна залежність підлітків є, скоріше, симптомом, ніж коренем проблеми. Зокрема, комп'ютерна адикція підлітків формується не внаслідок тривалої роботи на комп'ютері, а лише у випадку дії при цьому низки специфічних чинників: 1) зовнішніх (деструктивний вплив однолітків; нестача уваги і розуміння з боку батьків; нестача уваги вчителів; відсутність підтримки

оточуючих; відсутність позитивного прикладу тощо); 2) внутрішніх (відчуття самотності, безпорадності, непотрібності; невміння розібратися у своїх переживаннях; нестача досвіду у вирішенні наявних проблем; несформованість позитивних установок; несформовані або відсутні інші інтереси; відсутні значущі мотиви; відсутність установки на досягнення успіху тощо). Комп'ютерна адикція підлітків є різновидом педагогічної занедбаності, що є результатом відсутності виховання і проведення надміру часу за комп'ютером.

У процесі здійснення профілактичної роботи з комп'ютерної адикції підлітків соціальному педагогу необхідно розуміти навіщо, як і в які за жанром ігри грають діти.

Мета статті: теоретично проаналізувати взаємозв'язок між жанрами комп'ютерних ігор і причинами формування комп'ютерної адикції підлітків.

Результати дослідження. Сучасні комп'ютерні ігри дуже швидко прогресують не тільки, як культурний феномен, а й як наука. За красивою графікою, видатними музикальними композиціями й захопливим сюжетом знаходиться комплексна система, мета якої утримати гравця як можна довше та сформувати у нього бажання повертатися назад у гру. Саме завдяки цієї компонентної частини індустрія кібер-розваг отримує більшу кількість своїх прибутків, наприклад: система «Season pass», численні винагороди «Achievements», стабільні оновлення та зміни балансу «Patch» і так далі. Усі ці механізми дозволяють одному проекту утримувати аудиторію значно довше, навіть поза межами своєї актуальності (яскравим прикладом є онлайн гра «League of Legends», яка була випущена 27 жовтня 2009 року, але й досі є дуже популярною). Розробник та видавництво має на меті отримати найбільший прибуток протягом найдовшого часу. Для виконання цього розроблена система психологічного впливу на гравця. Як й інші жанри мистецтва, комп'ютерні ігри є стимуляторами емоцій. Однак, на відміну від інших жанрів мистецтва, комп'ютерні ігри, за рахунок своєї інтерактивності, мають значно більший інструментарій для досягнення результату. Найпотужнішим із цих інструментів ми вважаємо вплив на відчуття прогресії. Навіть у саму просту гру вбудовано цей елемент: таблиця рекордів, рівні персонажів або сюжетної кампанії, різні статистики і так далі. Відчуття прогресу винагороджує гравця на психологічному рівні, тому що наш мозок влаштований таким чином щоб людина отримувала задоволення від вдосконалення. І одна з причин такої великої популярності комп'ютерних ігор є те, що в них вбудовано баланс нагороди і покарання, який навіть у самих складних іграх (наприклад, «Dark Souls») тяжіє в сторону винагороди. Тобто комп'ютерна гра здатна стимулювати майже ідентичні емоції радості та ейфорії від прогресу, як і реальні здобутки, але при цьому має колосально меншій ступінь ризику. Отже, щоб уявити всю комплексність такого проекту як комп'ютерна гра, необхідно розуміти, що система прогресії є лише частиною системи з назвою «gameplay», що, у свою чергу, є частиною системи фінального продукту. І з кожним роком вона лише вдосконалюється. Але саме ця система часто являє собою пастку для людей із проблемами в соціалізації, з неповним соціальним життям, особливо це відноситься до підлітків.

Підліток, через свої вікові особливості, має дуже велику емоціональну вразливість. Недарма більшість успішних проектів спрямовані саме на цю аудиторію (наприклад, «Fortnite»). Нажаль, у багатьох випадках комп'ютерна гра здатна надати дитині емоції, еквівалент яких у реальному житті вона фізично не вміє або не здатна здобути. Причинами такої ситуації можуть бути багато факторів: низький рівень соціалізації, відсутність культурних центрів у районі або місті, великий ступінь залученості близького оточення до кіберрозваг, педагогічна занедбаність тощо. Більш того, таке джерело вражень і емоцій не має ризиків та не вимагає фізичного навантаження. Тому вибір підлітків тяжіє в бік легкого шляху, замість небезпечної, незбалансованої та несправедливої реальності. Така обстановка і є фундаментом для формування комп'ютерної адикції.

Комп'ютерні ігри поділяються на різні жанри. Кожен із них задовольняє окремий попит різних емоцій. Цей елемент, на нашу думку, є дуже важливим у розумінні конкретних причин формування адикції у конкретної людини. Однак він часто не розглядається вітчизняними психологами і соціальними педагогами. Аналіз соціально-психологічної літератури свідчить, що зазвичай комп'ютерні ігри аналізуються як щось ціле у різних випадках адикції. Але, на нашу думку, об'єднувати такі проекти як «Witcher 3» і «Minecraft» не є вірним. Перша гра задовольняє потребу у відчутті себе могутнім воїном, який бореться зі злом в окремому продуманому світі з активною взаємодією з цікавими персонажами та із захоплюючим сюжетом. У той час як інший проект дозволяє гравцю повністю змінювати фізичну форму світу блок за блоком, проявляти свою креативність у безмежному конструкторі та ділитися результатами з іншими. Ці ігри є видатними у своїх окремих жанрах. На наш погляд, можливі причини та ймовірність формування адикції в них різні.

Згідно статистики сайту blog.technavio.com за 2019 рік такі жанри відеоігор є самими популярними (включаючи консолі) [6]:

1. «Action» – «екшон» ігри, або ігри бойовики. Як зазначає Томас Аперлі (Thomas Apperley) у своїй статті «Genre and game studies: Toward a critical approach to video game genres» [1] вони поділяються на два значних піджанра: «first-person shooters» – бойовик від першої особи та «third-person games» – ігри від третьої особи, спрямовані на адреналінові битви, де головним є швидкість реакції та адаптації;
2. «Sport» – спортивні ігри, суть яких полягає в симулюванні різних розважальних спортивних дисциплін. Томас Аперлі відносить цю групу до жанру симуляції «Simulation» [1], але зараз це є окремим жанром через колосальний фінансовий успіх таких ігор як «Fifa»;
3. «Battle Royale» – королівська битва – новий жанр в індустрії, який отримав велику популярність серед підлітків, спрямований на самотійне або командне виживання в умовах конкуренції з іншими гравцями та бойовим полем, що постійно зменшується, де виживає тільки один гравець або одна команда із багатьох;

4. «Action-adventure» – бойовик-пригода, жанр який поєднує в собі елементи бойовика та головоломки, колекціонування різних предметів та дослідження навколишнього світу;
5. «Role-playing games» (RPG) – рольові ігри, жанр що дозволяють відігравати різні соціальні ролі в казкових світах;
6. «Adventure» – пригода, жанр сфокусований у більшості на дослідженні та вирішуванні головоломок;
7. «Racing» – гонки, конкурентний жанр на швидкість реакції та вміння контролювати направлення машини;
8. «Fighting» – бійка, конкурентний жанр, спрямований на пряме протистояння одного гравця проти іншого, використовуючи ігрових персонажів – бійців;
9. «Real-time strategy» (RTS) – стратегія, частково конкурентний жанр, спрямований на стратегічне та тактичне планування, вміння правильно та вигідно використовувати ресурси та мікро-контроль великої кількості бойових одиниць;
10. «Simulator» – симулятор, жанр спрямований на найреалістичніше відтворення різних реальних видів діяльності, професій тощо.

Кожен із цих жанрів надає різні емоції, наприклад: жанри «Action», «Sport», «Battle royale», «Fighting» та «Racing» здатні стимулювати викид адреналіну під час кульмінаційних моментів протистояння. Також на їх базі створюються величезні конкурентні онлайн системи, де кожен гравець має свій власний рейтинг. У таких системах часто формуються «еліти серверу» та кіберспортивні арени, адже, лише спостереження за процесом змагання стимулює сильні емоції, як під час перегляди матчу з футболу. Жанри «Role-playing games», «Action-adventure» та «Adventure» дозволяють гравцю повністю відірватися від реальності та зазирнути в інший світ, отримати ігрового аватара тобто іншу індивідуальність. Такі ігри дозволяють відчувати себе кимось іншим, «кращим» ніж у реальності. Що стимулюють зацікавлення саме підлітків. Жанр «Real-time strategy» здатен задовольнити бажання контролю, а також стимулювати планування та менеджмент. «Simulator» надає можливість отримати певний досвід і враження від різних форм діяльності.

У процесі здійснення профілактичної роботи з комп'ютерної адикції підлітків соціальному педагогу необхідно розуміти навіщо, як і в які за жанром ігри грають діти. Наприклад, дитина яка грає в кібер-спортивні ігри (дисципліни), робить це з бажанням отримання перемоги. У той час, як дитина, яка грає у рольові ігри (RPG), робить це з бажанням відчувати себе кимось іншим (героєм, злодієм, антигероєм тощо). У першому і другому випадках є ризик формування адикції, однак причини будуть різні, тому і методи профілактики повинні бути різними. Проте, протидія комп'ютерній адикції неможлива без налагодження процесу виховання, формування особистості, утвердження справжніх людських цінностей, визначення життєво важливих цілей і можливостей їхнього досягнення, розвитку цілеспрямованості, самостійності та працездатності, налагодження процесу соціалізації підлітка взагалі.

Висновки. Отже, у роботі з підлітками з проблемами комп'ютерної адикції соціальний працівник, знаючи жанр гри, в яку здебільшого грає клієнт,

може отримати інформацію щодо соціальних запитів дитини. Це, на нашу думку, є корисним у вибудуванні цілісної системи проведення реабілітаційних заходів щодо позбавлення підлітків комп'ютерної адикції.

Список використаних джерел:

1. Apperley T. Genre and game studies: Toward a critical approach to video game genres. Режим доступу: https://www.researchgate.net/publication/253070922_Genre_and_game_studies_Toward_a_critical_approach_to_video_game_genres
2. Більбот Т. Профілактика і корекція комп'ютерної залежності в осіб молодого віку. *Вестник физиотерапии и курортологии*. 2005. № 2. С. 139–142.
3. Вінтюк Ю. Узалежнення від комп'ютера: формування і можливості протидії. *Вісник Львівського університету*. Серія: філософія. 2010. Вип. 13. С.215-226.
4. Макаренко О., Постова О. Соціалізація підлітків та комп'ютерна залежність. *НАУКОВІ ЗАПИСКИ. Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота*. 2007. Т. 71. С. 23–27.
5. Максимовська Н., Дикун Н. Соціально-педагогічна профілактика комп'ютерної залежності серед підлітків. *Соціальна робота в Україні: теорія і практика*. 2008. № 12. С. 56–65.
6. Сайт: <https://blog.technavio.com/blog/top-10-most-popular-game-genres>

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ СТУДЕНТІВ 2-4 КУРСІВ

Авдашкова А.І.

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ З СОЦІАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ У ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Науковий керівник – професор, доктор педагогічних наук М.П.Васильєва

Соціальне виховання є дуже важливим у формуванні особистості, сприяє розвитку людини, реалізації її здібностей і можливостей у соціумі шляхом накопичення соціального досвіду і формування соціальної компетентності. Закладам дошкільної освіти відводиться особлива роль – спільно з сім'єю стати провідною соціальною інституцією, яка забезпечує здійснення соціального виховання дитини у дошкільному дитинстві, спрямованого на розвиток соціально та індивідуально значущих рис та якостей дитини та її успішне функціонування у суспільному доквіллі.

На підставі аналізу наукових досліджень А. Й. Капської, М. А. Галагузової, Т. Ф. Алексеєнко, М. В. Шакурової та ін. визначено, що соціально-педагогічна діяльність зі старшими дошкільниками спрямована на формування у дітей старшого дошкільного віку соціально значущих умінь та якостей, сприяння їхньому самовизначенню та самоствердженню, відповідно до особливостей та можливостей дітей старшого дошкільного віку. Одним із напрямів здійснення соціально-педагогічної діяльності у закладах дошкільної освіти є здійснення процесу соціального виховання.

На основі узагальнення наукових ідей О. Кононко, Т. Поніманської, Є. Рибак, В. Суржанської розроблено комплексну програму соціально-педагогічної діяльності з соціального виховання старших дошкільників у закладах дошкільної освіти «Виховані та активні!», що передбачала підвищення соціальної компетентності дошкільників та різних компетентностей батьків та вихователів закладу дошкільної освіти.

Робота з дітьми передбачала реалізацію таких етапів соціально-педагогічної діяльності з соціального виховання старших дошкільників у закладах дошкільної освіти: мотиваційно-активізаційного (мотивування дітей до співпраці у дитячому колективі, розвитку ефективних засобів комунікації.), пізнавально-діяльнісного (створено пізнавально-творче середовище, що забезпечувало пізнання дітьми способів позитивної взаємодії зі світом та діяльність з їх засвоєння), креативно-ціннісного (залучено дітей до спільної творчої діяльності, що дозволяє розвинути соціальну активність дошкільнят).

Робота з батьками полягала в підвищенні їхньої педагогічної культури стосовно соціального виховання дошкільнят, сприянні співпраці дітей і батьків.

Робота з вихователями передбачала підвищення їхньої методичної підготовки до соціального виховання дітей старшого дошкільного віку.

Впровадження комплексної програми ««Виховані та активні!»» засвідчило, що дошкільники експериментальної групи порівняно з контрольною характеризуються більш вираженою пізнавально-творчою активністю, позитивним спілкуванням з дітьми та дорослими, більшість дітей виявляють себе через позитивні вчинки, що підтверджує її ефективність.

Артюшенко В.В.

ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ СПОЖИВАННЯ ГАЗОВАНОГО НАПОЮ «СОСА-COLA» НА ПРОЦЕСИ МИСЛЕННЯ ТА УВАГИ СЕРЕД ПІДЛІТКІВ

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент В.В. Костіна

Молодь 21 століття вживає солодку газовану воду, не замислюючись про склад продукту, приносить вона користь чи шкоду. Одними з таких напоїв є напої компанії The Coca-Cola та PepsiCo. Споживачі по всій земній кулі з задоволенням втамовують спрагу цими напоями кожного дня. В даний час склад головного інтернаціонального напою наступний: очищена вода, палений цукор, ортофосфорна кислота, кофеїн, харчовий барвник – цукровий колер, натуральні ароматизатори і двоокис вуглецю. Вуглекислий газ є консервантом і позначається на упаковках як E290. І якщо підсолену газовану воду пити корисно, вона насичує організм електролітами, то вживання солодких газованих напоїв може призвести до негативних наслідків.

Широко відомо, що газовані напої можуть стати причиною багатьох хвороб, починаючи від алергії або астми, і закінчуючи ожирінням та серцевими захворюваннями. Так, консерванти на основі натрію, додані в содову, знижують в організмі кількість калію, що у деяких людей призводить до виникнення реакції на натрій у вигляді астми чи екземи [2]. Щоденне споживання 0,5 л будь-яких солодких газованих напоїв додає до віку клітин організму 4,6 року, що є рівносильним впливу паління [6]. «Coca-Cola» містить у своєму складі фосфорну кислоту, яка може призвести до утворення каменів у нирках та інших проблем з видільною системою. Виділяючись з організму разом з сечею, вона спонукає вихід кальцію та інших мінералів, що може викликати розвиток остеопорозу [4].

Бляшані банки, в яких продаються солодкі газовані напої, всередині мають спеціальне покриття з камеді, що викликає рак і проблеми з системою репродукції: передчасне статеве дозрівання і інші репродуктивні порушення [6].

До початку експерименту ми вирішили визначити вікову категорію населення, яка найчастіше купує газовані напої. Для цього провели опитування серед продавців (50 осіб) продуктових магазинів. Результати були цілком очікувані: 90% покупців - діти та підлітки, 10% - дорослі, віком 25-45 років. У зв'язку з цим нами проведено анкетування серед учнів Куп'янського НВК

«школа-гімназія №3» з метою визначення, які саме газовані напої купують найчастіше діти. Виявлено, що 65% опитуваних споживають «Coca-Cola», 25% – «Фанту», 10% – лимонад.

У роботі використані наступні методи: визначення переключення довільної уваги здійснювалося за допомогою рисунків з подвійним зображенням, стійкість уваги – за картою цифр, концентрацію уваги – за тестом Мюстерберга [3]. Виявлення особливостей логічно-понятійного мислення здійснювалося шляхом утворення складних аналогій [3].

В експерименті, який проходив в два етапи, приймало участь 20 осіб. На першому етапі досліджувані (вибірка включала людей, які не вживали газовані напої, віком 14 – 17 років) у лютому 2019 року проходили впродовж тижня щоденно 4 тести на виявлення особливостей процесів мислення та уваги. На другому етапі - у березні 2019 впродовж тижня до 11.00 вживали 0,5 л «Coca-Cola» та о 13.00 проходили тести.

У результаті дослідження виявлено, що час, витрачений на розпізнання об'єктів на рисунках з подвійним зображенням, вірогідно збільшується в осіб при споживанні «Coca-Cola» (табл. 1). Тобто швидкість переключення довільної уваги у них зменшується.

Таблиця 1

Показники уваги та мислення при споживанні газованого напою «Coca-Cola»

Досліджувані показники	Статистичні характеристики	Не споживали «Coca-Cola»	Споживали 0,5 л «Coca-Cola» в день
Швидкість переключення довільної уваги (в сек.)	n	20	20
	\bar{x}	10.2	12.1
	$\pm S$	1.06	1.3
	P I-II; I-III	>0.05	≤ 0.05
Стійкість уваги (в хв.)	n	10	10
	\bar{x}	22.0	23.43
	$\pm S$	0.65	0.44
	P I-II; I-III	>0.05	(0,1>P>0,05)
Концентрація уваги (кількість правильно визначених слів)	n	10	10
	\bar{x}	20.43	17.43
	$\pm S$	0.81	0.48
	P I-II; I-III	>0.05	(0,1>P>0,05)
Логічно-понятійне мислення (кількість помилок)	n	10	10
	\bar{x}	4.14	6.43
	$\pm S$	0.46	0.48
	P I-II; I-III	>0.05	≤ 0.05

Стійкість уваги у досліджуваних до споживання газованого напою в основному мала середній ступінь розвитку, при цьому у жодної особи не зареєстровано високий ступінь. Після вживання «Coca-Cola» досліджувані

витрачали більше хвилин на розпізнання цифр (див. табл. 1). Тобто, ступінь стійкості довільної уваги у них мала тенденцію до погіршення і, власне, знаходилася на задовільному рівні.

До вживання газованого напою досліджувані за тестом Мюстерберга серед 24-х прихованих слів змогли визначити в середньому 20, що відповідає концентрації уваги з середнім ступенем розвитку. Після споживання – вони змогли визначити біля 17 слів. Це свідчить про тенденцію до зниження концентрації уваги у осіб після вживання «Coca-Cola» (див. табл. 1).

При визначенні особливостей логічно-понятійного мислення встановлено, що на першому етапі експерименту досліджувані допускали до 4-х помилок. Їм властива неточність у використанні понять. Це свідчить про наявність у них середнього рівня розвитку логічно-понятійного мислення. Після вживання газованого напою «Coca-Cola» досліджувані допускали 6 і більше помилок, часто плутано і неточно виражали свої думки та невірно розуміли чужі складні міркування. Загалом, їхній рівень логічно-понятійного мислення вірогідно знизився (див. табл. 1) та має низький середній рівень розвитку.

Тобто, вживання газованого напою «Coca-Cola» негативно впливає на процеси уваги та мислення. Так, стійкість і концентрація довільної уваги у осіб які його споживають має тенденцію до зниження, а швидкість переключення – вірогідно знижується. Також рівень логічно-понятійного мислення за умови споживання газованого напою вірогідно знижується.

Дослідження має прикладний характер. Його результати можуть бути використані у педагогічній практиці у навчальних закладах. Адже, навіть чудово знаючи про шкідливий вплив «Coca-Cola» на організм людини, більшість з нас віддають перевагу саме цьому напою, тим самим погіршуючи своє здоров'я.

Список використаних джерел:

1. Невил Исделл, Дэвид Бизли. Внутри Coca-Cola. История бренда №1 глазами легендарного CEO. "Манн, Иванов и Фербер", 2011.
2. Професійні хвороби: Підручник. К.: Здоров'я, 2003.
3. Фізіологія вищої нервової діяльності (ВНД): навчальний посібник / І.А. Іонов, Т.Є. Комісова, А.В. Мамотенко та ін. Х.: ФОП Петров В.В., 2017. 143 с.
4. Почему вредно пить сладкую газировку. Режим доступу: <http://fatalenergy.com.ru/>
5. Вся правда о газированных напитках. Режим доступу: <http://mirsovetov.ru>
6. Вплив Кока-Коли на організм людини. Режим доступу: http://nebo.at.ua/publ/zdorovja/shkidlivist_koka_koli/

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ТЕХНОЛОГІЯ З ПРОФІЛАКТИКИ ДЕЛІНКВЕНТНОЇ ПОВЕДІНКИ МОЛОДШИХ ПІДЛІТКІВ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент О.М. Василенко

Сучасний кризовий стан усіх сфер суспільного життя в Україні зумовлює знецінення морально-духовних ідеалів та соціально схвалюваних стереотипів поведінки соціальних суб'єктів. Це актуалізує необхідність теоретичного аналізу природи, суті, особливостей, форм делінквентної поведінки молодших підлітків з метою пошуку дієвих механізмів її соціального контролю та розробки ефективної технології соціально-педагогічної профілактики.

У науковій літературі суть поняття «технологія» досліджували вчені, зокрема Г. Вороніна, Ю. Василькова, Т. Василькова, М. Галагузова, А. Капська, Л. Мардахаєв, Р. Овчарова, М. Шакурова, П. Шептенко.

Педагогічні технології і соціально-педагогічні технології досліджували у працях В. Беспалько, В. Бехтерева, М. Галагузової, В. Курбатова, І. Павлова, В. Паламарчук, Г. Селівка, А. Ухтомського, С. Шацького.

На основі аналізу досліджень вищезазначених авторів було визначено соціально-педагогічну технологію як цілеспрямовану діяльність соціального педагога, внаслідок якої реалізують поставлену мету і змінюють об'єкт діяльності. Отже, під технологією соціально-педагогічної профілактики делінквентної поведінки молодших підлітків будемо розуміти діяльність соціального педагога, для якої характерна раціональна послідовність використання різних профілактичних методів та засобів з метою зниження ризику проявів делінквентної поведінки молодших підлітків.

Розкриємо зміст етапів діяльності соціального педагога. Підготовчий етап має на меті створення інформаційного середовища з попередження випадків делінквентної поведінки молодших підлітків у закладах загальної середньої освіти. Перший підетап: інформаційний (ознайомлення з науковою літературою; підбір інформації щодо профілактики делінквентної); діагностичний (виявлення причин делінквентної поведінки); аналітичний (аналіз проблеми і проєктивна робота з профілактики делінквентної поведінки). Форми: діагностика (визначення схильності до девіантної поведінки (М. Горський); методика виявлення групи ризику; методика визначення схильності до адиктивної, агресивної, делінквентної поведінки (А. Орел). Другий етап технології – основний – має на меті організацію профілактики делінквентної поведінки молодших підлітків у закладах загальної середньої освіти. Перший підетап – когнітивний (ознайомлення з причинами і наслідками делінквентної поведінки). Форми: відеолекторій «Закон і відповідальність підлітка»; круглий стіл «Наслідки делінквентної поведінки»; відеолекторій «Стоп Насильство»; Бесіда «Обережно – злочин». Другий підетап – діяльнісний (включення молодших підлітків в ігрову, спортивну, художню, творчу

діяльність). Форми: спортивні змагання, конкурси, виставки, гуртки. Третій етап – підсумковий, метою якого є підведення підсумків роботи, узагальнення отриманих знань та навичок, проведення повторної діагностики для підтвердження ефективності даної технології. Форми: бесіда з соціальним педагогом: «Моя сім'я»; бесіда з психологом: «Твоє майбутнє. Свідомий вибір»; бесіда «Права дитини». Третій етап – підсумковий (підведення підсумків роботи, узагальнення отриманих знань та навичок, проведення повторної діагностики для підтвердження або корекції ефективності даної технології).

Основними суб'єктами роботи соціального педагога з соціально-педагогічної профілактики є молодші підлітки, їхні батьки та вчителі.

Таким чином, розроблена соціально-педагогічна технологія з профілактики делінквентної поведінки молодших підлітків відкрита, оскільки до її реалізації залучаються різні категорії мікросередовища молодших школярів, а також гнучка – профілактичні методи змінюються відповідно до рівня делінквентної поведінки молодших підлітків, варіативна – профілактичні напрями змінюються відповідно до соціальної політики держави. Також технологія спрямована на зниження ризику проявів делінквентної поведінки молодших підлітків у закладах загальної середньої освіти.

Буркова М.В.

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ З ПІДГОТОВКИ ДІТЕЙ-СИРІТ ТА ДІТЕЙ, ПОЗБАВЛЕНИХ БАТЬКІВСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ ДО МАЙБУТНЬОГО СІМЕЙНОГО ЖИТТЯ В СОЦІАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ ІНТЕРНАТНОГО ТИПУ

Науковий керівник – професор, доктор педагогічних наук М.П. Васильєва

Для України є досить характерним, що із зниженням потенціалу загальнолюдських і духовних цінностей активно починає проявлятися феномен розвитку сирітства – зростає кількість дітей, які залишилися без батьківського піклування. Нині, в державі спостерігається стрімке збільшення кількості дітей сиріт та дітей позбавлених батьківського піклування, однією з причин чого є знецінення інституту сім'ї та зубожіння системи сімейних цінностей.

Соціально-педагогічну роботу з дітьми і молоддю досить змістовно розглянули А. Капська, О. Безпалько, Р. Овчарова; формування особистості вихованців інтернатного закладу - В. Кучманич, О. Інгуменова; проблемами підготовки дітей-сиріт до майбутнього сімейного життя займалися О. Хархан, Л. Кравець, В. Калініна.

Нами було розроблено комплексну програму соціально-педагогічної діяльності з підготовки дітей-сиріт до майбутнього сімейного життя, що передбачала організацію роботи соціальним педагогом як з вихованцями так і з педагогічним колективом закладу.

Реалізація програми передбачала такі етапи: 1) діагностичний – виявлення рівня обізнаності вихованців та педагогів з питань сімейного життя; 2) діяльнісний, спрямований на засвоєння учнями сімейних цінностей та навичок ведення домашнього господарства, а також мотивацію педагогів до пошуку нових форм і методів роботи; 3) підсумковий, що забезпечив аналіз результатів впровадження програми.

Експериментальне впровадження розробленої нами програми соціально-педагогічної діяльності з підготовки дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування до сімейного життя підтвердило ефективність проведеної роботи, що виявилася у підвищенні рівня обізнаності вихованців шляхом засвоєння ними сімейних цінностей та зростанні рівня їх позитивного емоційно-ціннісного ставлення до шлюбу та інституту сім'ї.

Соціально-педагогічний експеримент відбувався протягом 2018-2019 років на базі спеціалізованої школи-інтернат №14. Проведений експеримент засвідчив доцільність впровадження програми в підготовку майбутніх соціальних педагогів.

Буряківська А.І.

СОЦІАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З РОЗЛАДАМИ АУТИСТИЧНОГО СПЕКТРУ В СПЕЦІАЛЬНОМУ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ КОМПЛЕКСІ З ВИКОРИСТАННЯМ ІГОР

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Н.О. Єсіна

На сучасному етапі становлення України як демократичної держави формується ставлення суспільства до дітей з різноманітними порушеннями психофізичного розвитку, нове бачення умов і шляхів їх соціалізації та інтеграції в соціум. У цьому контексті особливого значення набуває відповідне удосконалення змісту освітньої бази та методик навчання для дітей які мають діагноз - аутизм. Ця проблема є актуальною в Україні, оскільки сьогодні спостерігається тенденція до зростання кількості дітей - аутистів, а методичного забезпечення для виховання та успішної соціалізації цієї категорії у майбутньому в суспільстві не достатньо.

Аналіз наукової літератури показав, що питання сутності та особливостей соціального виховання розглянуті у працях (О. Безпалько, А. Рижанової, О. Расказової,); характеристика арт-терапії як інструменту прогресивної психолого-педагогічної допомоги (М. Кисельової, О. Копитіна), використання арт-терапії у роботі з дітьми молодшого шкільного віку (О. Сороки).

Проаналізувавши психолого-педагогічну літературу, з зазначеної проблеми, ми дійшли висновку, що дитячий аутизм - це відхилення в психічному розвитку дитини, головним проявом якого є порушення спілкування дитини з оточуючим світом. Причини виникнення аутизму різноманітні. Найчастіше це патологія, рідше - особлива органічна недостатність (хромосомна, спадково-обмінна, можливо, і внутрішньоутробна).

Не виключено, що дитячий аутизм може виникнути і як самостійна аномалія психічної конструкції, обумовлена спадковістю.

Отже, для аутизму характерний аномальний розвиток усіх областей психіки дитини: інтелектуальної й емоційної сфер, сприйняття, моторики, уваги, пам'яті, мовлення. Це призводить до несформованості комунікативних навичок у дитини, зумовлює її нездатність установлювати емоційні зв'язки, і, зрештою, ускладнює її соціалізацію.

На основі теоретичного аналізу положень праць О. Рассказової «*соціальне виховання дитини з аутизмом*» визначаємо як «процес її спрямованої, закономірної позитивної зміни, вдосконалення соціально значущих та соціальних якостей, засвоєння соціальних емоційних реакцій; засноване на соціальних знаннях та вміннях, детерміноване системою людських цінностей осмислення людиною себе як члена суспільства, визначення своїх позицій у ньому; напрацювання різних форм самовиявлення у різних видах соціальної поведінки, звичних реакцій у певних соціальних діях, усвідомлення себе суб'єктом власної діяльності» [4, с.237].

Таким чином, соціальне виховання реалізується через відповідну соціально-виховну роботу у провідних соціальних інституціях, що сприятиме соціальній адаптації та інтеграції дітей з аутизмом, зокрема молодшого шкільного віку.

Отже, у сучасних умовах для освітньої системи актуалізованою є потреба пошуку шляхів позитивної соціалізації дітей з аутизмом. Результати аналізу наукових джерел [2,3] уможливили висновок про те, що у соціально-виховному процесі дитини з аутизмом доцільно використовувати методи арт-терапії (терапія мистецтвом), яка може сприяти корекції шкільної дезадаптації дитини, а також є «ефективним механізмом соціалізації молодших школярів з аутизмом» [2, с. 97].

При цьому найбільш ефективним арт-терапевтичним методом у роботі із дітьми з аутизмом є ігрова терапія (ігротерапія) – метод лікування або корекції емоційних і поведінкових розладів у дітей, в основу якого покладено властивий дитині спосіб взаємодії з навколишнім світом – гру.

Таким чином, можна зробити висновок, що ігрова терапія допомагає дитині висловити свої переживання найбільш прийнятним для нього чином - через гру, а також проявити творчу активність у вирішенні складних життєвих ситуацій, у модельованому ігровому процесі. Даний методологічний підхід є одним з найефективніших у роботі з дітьми, які мають психофізичні розлади.

Список використаних джерел:

1. Безпалько О. В. Соціальна педагогіка в схемах і таблицях: навчальний посібник. Київ: Центр навч. літератури, 2003. 134 с.
2. Киселева М. В. Арт-терапия в практической психологии и социальной работе. Санкт-Петербург: СПб: Речь, 2007. 336 с.
3. Копытин А. И. Арт-терапия - новые горизонты / под ред. А.И. Копытина. Москва: Когито-Центр, 2006. 336 с.
4. Рассказова О. І. Інклюзивна освіта: діагностика соціальності учнів. *Наукові записки кафедри педагогіки*. 2013. Вип. 31. С. 237-247.

5. Рижанова А. О. Розвиток соціальності в культурі інформаційного суспільства. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. 2012. № 36. С. 240-245.
6. Сорока Н. В. Особливості соціалізації молодших школярів засобами арт-терапії. *Педагогіка, соціальна робота*. 2011. № 20. С. 138-140.

Голуб Д.Ю.

ТЕХНОЛОГІЯ РОБОТИ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА З ПРОФІЛАКТИКИ КОМП'ЮТЕРНОЇ АДИКЦІЇ СТАРШИХ ПІДЛІТКІВ В ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Науковий керівник – професор, доктор педагогічних наук М.П.Васильєва

На даному етапі розвитку людства комп'ютер дуже міцно закріпився у нашому житті. Багато людей, а частіше саме молодь та підлітки, не можуть уявити свого існування без комп'ютера та його функцій. Потреба у попередженні та усуненні ризику розвитку негативного соціального явища комп'ютерної залежності у підлітків, на наш час існує, тому вирішити цю проблему та заповнити потребу профілактики можна завдяки технології роботи соціального педагога, яка є дійовим засобом попередження комп'ютерної адикції підлітків.

Технології роботи соціального педагога з профілактики комп'ютерної адикції старших підлітків у ЗЗСО існують (Н.В. Сергєєва), але вони на рівні наукових робіт і були апробовані лише у рамках дослідження, а в закладах освіти на постійній основі не мають практичного значення.

Під технологією роботи соціального педагога розуміємо певну програму дій соціального педагога, його співробітництво з індивідом чи соціальною групою в прогнозованих чи спонтанних умовах з метою досягнення оптимального результату (Л.М. Завацька). Технологія роботи соціального педагога з профілактики комп'ютерної адикції старших підлітків в ЗЗСО – це науково обґрунтована діяльність, що являє собою систематизовану за етапами програму, яка спрямована на мінімізацію факторів виникнення комп'ютерної залежності у старших підлітків, створення оптимальної соціальної ситуації розвитку особистості, різних видів її активності, розкриття внутрішнього потенціалу старших підлітків, направлення на зміну ціннісної орієнтованості, що дозволить попередити негативну інтеграцію до віртуального світу.

Метою технології роботи соціального педагога з профілактики комп'ютерної адикції старших підлітків є попередження такого соціального негативного явища, виявлення та розвиток у дітей позитивної ціннісної орієнтованості на життя без надмірного вживання комп'ютера та похідних від нього гаджетів у діяльність.

Розроблено технологію роботи соціального педагога з профілактики комп'ютерної адикції старших підлітків в умовах ЗЗСО. Розроблена та апробована технологія роботи складалася з трьох етапів: констатуючий, формуючий та контрольний.

Констатуючий та контрольний етап створені для проведення діагностичної програми, яка визначила рівні наявності, ризику виникнення, розвитку комп'ютерної адикції у старших підлітків. Дослідження показало, що рівень ризику розвитку справжньої залежності є досить високим та перевищує сусідні показники.

Напрямами заходів, які склали формуючий етап технології та основний – дослідження, було просвітництво учнів в існуванні явища комп'ютерної залежності та її проявами, виявлення та поштовх до розвитку у дітей позитивної ціннісної орієнтованості на життя без надмірного вживання у діяльність комп'ютера та похідних від нього гаджетів. Було проведено два заходи: просвітницький «Комп'ютерне суспільство» та профілактичний «Стоп, віртуальність». Особливостями були рольова гра «Служба допомоги», яка дозволила підліткам побачити свої проблеми (через які вони надмірно проводять час за комп'ютером) та вправа «У валізу не поміститься комп'ютер» – це дало старшим підліткам порівняти своє віртуальне життя та розмаїття сфер позитивної соціалізації в реальному житті, а також робота з батьками та педагогічним колективом: педагогів залучено до оцінювання нашої діяльності, а для батьків розроблено пам'ятки «Як попередити комп'ютерну залежність вашої дитини?».

Контрольний етап технології роботи соціального педагога з профілактики комп'ютерної адикції старших підлітків в ЗЗСО має на меті проведення повторної програми діагностування, щоб виміряти та відстежити графік змін у розвитку у дітей позитивної ціннісно-орієнтаційної системи життя без надмірного вживання комп'ютера та похідних від нього гаджетів у щоденну діяльність підлітків. На цьому етапі відбувається оцінка ефективності технології профілактики, можливі пропозиції щодо корекції складу технології, її змісту, форм проведення заходів.

Таким чином, було розроблено технологію роботи соціального педагога з профілактики комп'ютерної адикції старших підлітків в закладі загальної середньої освіти. За результатами апробації розроблена технологія є досить ефективною на цьому етапі нашого дослідження, проте також потребує роботи над нею у подальшому вивченні нами проблеми профілактики комп'ютерної залежності старших підлітків.

Гусон В.А.

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ ГАЛУЗІ ДО ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ КАЗКИ У СОЦІАЛЬНОМУ ВИХОВАННІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент В.В. Костіна

Україна стоїть на шляху подальшої розбудови та євроінтеграції, що потребує підготовки майбутніх фахівців готових до використання найкращих здобутків закордонної теорії і практики соціальної роботи. Одним із засобів

соціального виховання, який є ефективним при роботі з дітьми дошкільного та молодшого шкільного віку є казка, тому важливою є професійна підготовка майбутніх фахівців соціальної галузі до здійснення соціального виховання молодших школярів засобами казки.

Аналіз наукової літератури показав, що питання професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів і соціальних працівників до соціального виховання молодших школярів засобами казки розглянуто у таких аспектах: теоретичні та методичні засади підготовки соціальних педагогів до здійснення професійної діяльності (О. Безпалько, М. Галагузова, І. Зверева, А. Капська та ін.); застосування методу казкотерапії у процесі фахової підготовки майбутніх соціальних педагогів (Г. Локарева); використання казкотерапії як інструменту прогресивної психолого-педагогічної допомоги дітям (І. Вачков, Д. Соколов, Р. Ткач). Але проблема професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної галузі до використання засобів казки у соціальному вихованні молодших школярів є недостатньо дослідженою та потребує теоретичного та практичного вирішення.

У своїй професійній діяльності фахівець соціальної галузі використовує різноманітні засоби та методи для повноцінного виховання та навчання клієнтів. У соціальній педагогіці та соціальній роботі казкотерапія розглядається як засіб соціально-педагогічної та психологічної допомоги особистості, який сприяє її соціалізації, адаптації, корекції, профілактиці, реабілітації, регуляції, розвитку та мобілізації ресурсного потенціалу із використанням метафоричних ресурсів. Т. Зінкевич-Євстигнєєва вважає, що казкотерапія - це відкриття тих знань, які живуть у душі і є, на даний момент, психотерапевтичними [1]. На думку А. Осипової казкотерапія – це «метод, який використовує форму казки для інтеграції особистості, розвитку творчих здібностей, розширення свідомості та взаємодії з оточуючим світом» [2, с. 7].

Ми погоджуємось з З. Фалинською, яка визначає підготовку майбутніх фахівців соціальної галузі як «процес формування фахівця нового типу, здатного швидко й адекватно реагувати на зміни, що відбуваються у суспільстві, компетентно вирішувати соціально-педагогічні проблеми в усіх типах та видах навчально-виховних установ і закладів соціальної роботи, на всіх рівнях управління» [3, с.231]. Підготовка майбутніх фахівців соціальної галузі до соціального виховання молодших школярів має забезпечувати володіння ними сукупністю соціально-педагогічних, психологічних, соціально-виховних прийомів, засобів і методів, які цілеспрямовано впливають на свідомість, поведінку і діяльність особистості молодших школярів з метою їх активного пристосування до умов суспільства.

На основі узагальнення результатів вищезазначених наукових досліджень та практики надання соціальних послуг визначено, що під час підготовки майбутніх фахівців соціальної галузі до соціального виховання молодших школярів необхідно навчити їх застосовувати у своїй професійній діяльності засоби казки, використання яких дозволяє: сформувати здібності до елементарного аналізу твору; навчити вибіркового ставленню до людей шляхом засвоєння поведінки героїв казки, за допомогою інтонації, міміки,

жестів; навчити виявляти почуття, співпереживання до своїх улюблених казкових героїв, оточуючого соціального середовища; закласти основи соціальної поведінки в суспільстві, які є необхідними для дорослого життя та спілкування з однолітками та дорослими.

Отже, професійна підготовка майбутніх фахівців соціальної галузі до використання засобів казки у соціальному вихованні молодших школярів є важливим компонентом їхньої професійної освіти, який дозволяє підвищити їхню професійну готовність до вирішення найрізноманітніших соціальних проблем, що виникають у молодших школярів у процесі їхнього соціального виховання.

Список використаних джерел:

1. Зинкевич-Евстигнеева Т. Практикум по сказкотерапии. Санкт-Петербург: Питер, 2000. 233 с.
2. Осипова А.А. Общая психокоррекция: учебное пособие. Москва: Сфера, 2002. 510 с.
3. Фалинська, З. З. Волонтерська практика в системі професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Ужгород, 2013. Вип. 29. С. 230–232.

Дерев'янку Г.О.

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ З ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ ПІДЛІТКІВ У ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Н.О. Єсіна

Вивчення та всебічний аналіз проблеми формування здорового способу життя у молодого покоління є одним з найактуальніших питань сьогодення, розв'язання якого визначає майбутнє нашої держави та подальше існування здорової української нації. У зв'язку із загостренням соціально-економічних проблем суспільства і погіршенням стану здоров'я як дорослого, так і дитячого населення, визначальною інституцією з формування здорового способу життя дітей та підлітків є система освіти, ключова роль якої полягає у формуванні культури здоров'я та здорового способу життя учнів.

Проаналізувавши теоретичну основу здійснення соціально-педагогічної діяльності з формування здорового способу життя підлітків, ознайомившись з фізіологічними особливостями підліткового віку, проаналізувавши вітчизняний й зарубіжний досвід з формування здорового способу життя, було розроблено комплексну програму соціально-педагогічної діяльності «Здоров'я дітей - здоров'я нації».

Мета комплексної програми «Здоров'я дітей - здоров'я нації» полягає у формуванні у підлітків знань, вмінь, навичок про здоровий спосіб життя через

впровадження спортивних форм, методів та засобів у навчально-виховний процес.

Виходячи з мети, було сформовано такі завдання комплексної програми соціально-педагогічної діяльності «Здоров'я дітей - здоров'я нації» з формування здорового способу життя підлітків у закладі загальної середньої освіти: сформуванати систему знань підлітків про важливість власного здоров'я та способи його збереження; основи особистісної гігієни; правила збалансованого харчування; профілактику шкідливих звичок; попередження суспільно небезпечних хвороб (ВІЛ, СНІД); важливість та користь щоденних фізичних вправ; мотивації підлітків до ведення спортивного способу життя.

Об'єкти програми: підлітки та їх батьки.

Суб'єкти програми: соціальний педагог, вчитель фізкультури, медичний працівник школи, батьки підлітків, класні керівники, волонтери.

Принципи: гуманізму, системності, диференційного підходу, опори на позитивний потенціал особистості.

Методи роботи: лекції, бесіди, тренінги, дебати, тематичні виховні години, валеологічні хвилинки, спортивні заняття, фізкультхвилинки, спортивні змагання, естафети, динамічні перерви, квести, туристичні походи, екскурсії, прогулянки, майстер класи, свята, дні здоров'я, факультативи та курси за вибором, гуртки оздоровчого спрямування, акції з збереження здоров'я, клуби здорового способу життя.

Очікуваний результат комплексної програми «Здоров'я дітей - здоров'я нації»: сформована система знань, вмінь та навичок підлітків про здоровий спосіб життя та способи його підтримання, вмотивованість учнів до ведення здорового способу життя та до систематичних занять спортом.

Для досягнення зазначеного результату було розроблено план реалізації заходів комплексної програми «Здоров'я дітей - здоров'я нації», яка передбачає здійснення соціально-педагогічної діяльності за такими напрямками: ціннісно-мотиваційний, теоретичний та практичний.

Довбня О.В.

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З ПРОФІЛАКТИКИ БУЛІНГУ СЕРЕД МОЛОДШИХ ПІДЛІТКІВ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент О.М. Василенко

Булінг, згідно визначення Centersfor Disease Controland Prevention – це будь-яка агресивна поведінка однієї людини чи групи людей, що повторюється неодноразово або має очевидні передумови для повторення. Саме профілактика булінгу є важливою складовою професійної діяльності соціального педагога в закладах освіти. Вона повинна бути спрямована на: своєчасне виявлення булінгу в мікросередовищі, виявлення об'єктивних причин, які стали причиною

боулінгу, соціально-психологічну підтримку дитини, яка стала жертвою, робота з батьками з метою інформування та вироблення спільної стратегії, щодо допомоги постраждалої дитині. Для виконання цієї мети було розроблено програму соціально-педагогічної діяльності з профілактики булінгу серед молодших підлітків у закладах загальної середньої освіти. Програма є комплексною оскільки охоплює всіх учасників навчально-виховного процесу: підлітків, вчителів, класних керівників, психолога, батьків.

Соціально-педагогічна діяльність представленої програми здійснювалася на трьох рівнях (загальношкільний, груповий (на рівні класу), індивідуальний) за такими напрямками: діагностичний, інформативний, превентивний, корекційний, дозвіллевий, трудовий, фізичний. З метою моніторингу ознак, особливостей та причин булінгу було використано опитувальники на виявлення рівня агресивності (Басса-Дарки), тривожності і страху (Кондаш), взаємовідносин у класі (Дж.Морено), толерантності.

Серед інформаційно-профілактичних заходів у програмі було заплановано заходи з елементами тренінгів «Конфлікт. Шляхи вирішення конфліктів», «Причини і наслідки булінгу в учнівському середовищі», перегляд відео з обговоренням виходу із ситуацій «Булінг в школі. Як його розпізнати», «Кібербулінг», диспут-конкурс «Ми змінимо світ від насильства», конкурс-виставка плакатів на тему «Шкільному булінгу скажемо – Ні».

Корекційний напрям містив вправи групової роботи «Правила безконфліктного спілкування», арт-терапію «Допоможи сусіду», дискусію «Дякую тобі, за те, що ти...», заняття з елементами тренінгу «Зняття агресивності та інших негативних проявів», гру «Комплімент», комплекс вправ «Взаємодія у групі».

Методична робота з педагогічним колективом містила такі заходи: круглий стіл «Розвиток умінь у підлітків безконфліктного спілкування», семінар «Роль педагога в процесі миробудування», лекція соціального педагога «Медіація в навчальному закладі», психологічний тренінг «Як вирішити конфлікти», тренінг «Відновлювальна комунікація», обговорення ситуації «Ознаки булінгу».

У роботі з батьками було проведено профілактичну роботу за такими заходами: обговорення ситуацій «Інструменти для аналізу конфліктів», Вироблення навичок безконфліктного спілкування», лекція-бесіда «Батьки і діти – прагнення до незалежності», бесіда психолога «Допомога дитині у випадку булінгу», рольова гра «Розмова з дитиною», арт-терапія батьків з дітьми «Моя родина – моє багатство», спортивні змагання «Батьки і діти – єдине ціле».

Впровадження програми профілактики булінгу сприяло формуванню у молодших підлітків знання про суть, ознаки булінгу, психологічні конфлікти та способи їх розв'язання. Також комплекс превентивних заходів було спрямовано на розвинення комунікативної компетентності, формуванню навичок самоконтролю, вміння запобігати конфліктам та конструктивно вирішувати конфліктні ситуації. Залучення дітей та їхніх батьків до фізичних змагань, суспільно-корисної праці та проведення свят дозволило виховувати у підлітків

толерантне ставлення до оточуючих, що сприяло позитивним змінам у психолого-соціальній атмосфері мікросередовища учнів у класі. За результатами контрольного тестування молодших підлітків виявлено зростання якісних і кількісних показників згуртованості дитячого колективу, зменшився відсоток дітей, яким було не комфортно у класі.

Отже, розроблена програма соціально-педагогічної діяльності з профілактики булінгу серед молодших підлітків є цілеспрямованою (попередження та створення умов у мікросередовищі запобігання боулінгу серед молодших підлітків), комплексною (різні суб'єкти соціально-педагогічної діяльності: педагогічний колектив, батьки, учнівське самоврядування, громада), гнучка (зміна заходів відповідно до виявлених проблем). Програма передбачає поєднання різних форм соціально-педагогічної діяльності: бесіди, виставки, відеолекторій, тренінгові заняття, рольові ігри, проблемні ситуації. Що сприяє кращому усвідомленню учнями своїх прав, свобод та обов'язків, розвиває розуміння та повагу до однолітків, інформує про сутність та види булінгу, його наслідки, та до яких фахівців дитина може звернутись, якщо вона стала жертвою.

Подальшого дослідження потребують питання професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів до профілактики булінгу серед молодших підлітків.

Карпцова К.С.

СОЦІАЛІЗАЦІЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ ІНКЛЮЗИВНОМУ ПРОСТОРИ

Науковий керівник - кандидат педагогічних наук, доцент О.С. Белякова

Однією з проблем ХХІ століття є необхідним надати можливість рівного доступу до якісної освіти усіх без винятку людей. на даному етапі в Україні суспільство та система освіти розвивається під впливом європейських тенденцій, принципів та методів роботи направлених на проблему зростання кількості осіб з інвалідністю.

Постає питання відходження від традиційної освітньої програми та відмови від простого засвоєння та відтворення інформації до розвитку кожної особистості як повноцінного учасника суспільства. В зв'язку з цим на державному рівні була введена програма інклюзивної освіти, що спричиняє потребу створення умов для соціалізації дітей з особливими освітніми потребами.

Цією проблемою займалися М.В. Примуш, Л.О. Савчук, М.Є. Чайковський, І.О. Калініченко, В.А. Клімчук, М.І. Васюник-Кулієва та інші.

Діти з особливими освітніми потребами - це особи віком до 18 років, які потребують додаткової постійної чи тимчасової підтримки в освітньому процесі з метою забезпечення її права на освіту. Цей термін передбачає

зміщення наголосів з недоліків і порушень у дітей, відхилень від норми до фіксації їхніх особливих потреб. Проблемою дітей з особливими освітніми потребами виступає до якісної освіти. Їх навчання потребує додаткових ресурсів (персонал, матеріали, фінанси). Навчання та виховання дітей з особливими освітніми потребами повинне здійснюватися з урахуванням їх особливостей, використанням додаткових заходів та організаційних форм навчальної роботи, залежно від характеру особливих потреб.

Соціалізацію - це процес та результат входження індивіда до системи соціальних взаємовідносин через засвоєння ним цінностей, норм, ідеалів, які необхідні для його успішної життєдіяльності. Одним із найважливіших періодів соціалізації є шкільний вік.

Для забезпечення інклюзивної освіти створюється інклюзивне освітнє середовище, воно визначається як середовище в якому створена сукупність умов, способів і засобів їх реалізації спільного навчання, виховання та розвитку учнів з урахуванням їхніх потреб та можливостей.

Отже, для забезпечення ефективної соціалізації дітей з особливими освітніми потребами потрібно створити додаткові умови для інтеграції в суспільство і це можна зробити засобами інклюзивної освіти.

Коваль К.С.

ПРОФІЛАКТИКА ДЕЛІНКВЕТНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ ЯК СОЦІАЛЬНА ПРОБЛЕМА

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент В.В. Костіна

Проблема пошуку шляхів підвищення ефективності профілактичної роботи набула останнім часом особливої актуальності у зв'язку з тенденцією, що позначилася в країні: зростанню злочинності, особливо серед неповнолітніх; зростанню числа тяжких злочинів, організованої злочинності, у яку усе більше втягується молодь.

Аналіз наукової літератури з проблеми дослідження показав, що для визначення характеристики поняття «делінквентна поведінка підлітків» науковці вживають різні терміни, які визначають поведінку неповнолітніх, що порушили моральні та правові норми: «важковиховувані», «дезадаптовані», «педагогічно занедбані», «соціально занедбані», «підлітки з поведінкою, яка відхиляється від правових норм», «неповнолітні правопорушники», «підлітки з протиправною поведінкою» тощо.

До причин, що зумовлюють делінквентну поведінку підлітків дослідники відносять [1]: міграційні процеси та явище урбанізації; руйнація системи позашкільної роботи з підлітками; майнове розшарування суспільства; поширення вживання алкоголю та наркотиків у дитячому середовищі; соціальне сирітство; поширення гедоністичних та споживацьких тенденцій у підлітковому середовищі; негативний вплив засобів масової інформації, інформаційних технологій, комп'ютерних ігор, Інтернету тощо.

Отже, делінквентна поведінка підлітків – це протиправна чи злочинна поведінка підлітків, що зумовлює їхню дезадаптацію та потребує соціально-педагогічної допомоги.

Аналіз кваліфікаційної характеристики соціального педагога показав, що до його функціональних обов'язків належать, попередження конфліктів в учнівських колективах, орієнтація учнів на здоровий спосіб життя, профілактика правопорушень серед неповнолітніх, робота з учнями «групи ризику» [3].

Дослідники зазначають, що соціальному працівникові для роботи з важковихованими підлітками потрібно будувати взаємодію на засадах діалогу, з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей підлітків, а також даних їхнього оточення та належності до референтних груп [4]. Також важливим є індивідуальний підхід до кожного учасника групи та диференційований - до кожної окремої групи.

Ми погоджуємося з П. Коротковим, який доводить важливість в сучасних умовах зміни підходів до організації профілактичної роботи (від заходів адміністративно-правового впливу перейти до надання соціально-педагогічної допомоги родині, підліткові; допомозі, заснованої на вивченні особистості неповнолітнього правопорушника, умов його сімейного й суспільного виховання) [1]. Дослідник зазначає, що така робота може вестися лише в тісній взаємодії всіх соціальних інститутів і вимагає глибоких спеціальних психіко-педагогічних знань у фахівці соціальної галузі, які її мають здійснювати.

Як зазначає В. Лютий, соціальний працівник допомагає важковиховуваному підлітку знайти себе, пізнати самого себе, розібратися у відношеннях з оточуючими людьми, набути необхідні знання, громадянські і професійні якості, досягти нормальних відносин з батьками, учителями, однолітками, сформувані творчі захоплення [2].

Отже, профілактична робота з підлітками з делінквентною поведінкою може бути ефективною тільки при системному і комплексному підході, коли здійснюється взаємодія і всіх зацікавлених інститутів суспільства і різних фахівців: соціальних педагогів, психологів, інспекторів у справах неповнолітніх, державних та громадських організацій. Профілактика делінквентної поведінки підлітків припускає систематично здійснюваний, цілеспрямований попереджувальний вплив на дітей та молодь, що ведуть антигромадський спосіб життя, із метою попередження злочинів і інших асоціальних проявів. У виховній роботі з важковиховуваними важковиховуваними підлітками потрібно формувати у них систему загальнолюдських цінностей, прагнення до самовиховання та самостійності й самоствердження.

Список використаних джерел:

1. Коротков П.В. Профілактика та корекція делінквентної поведінки молоді у діяльності соціальних служб. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету*. Сер. : Психологічні науки. 2013. Вип. 114. С. 98-102.

2. Лютий В. П. Поведінка девіантна. *Енциклопедія для фахівців соціальної сфери*. 2-ге видання / за заг. ред. проф. І. Д. Зверевої. Київ; Сімферополь : Універсум, 2013. С. 358 – 360.
3. Посадова інструкція соціального педагога. URL : Режим доступу до ресурсу: http://school26.edukit.zt.ua/z_vami_pracyuyutj/socialjno-psihologichna_sluzhba/socialnij_pedagog/posadova_instrukciya_socialjnogo_pedagoga/ (дата звернення : 10.04.2019).
4. Швець Т.М. Соціальна дезадаптація підлітків у теоретичному контексті: сутність і причини виникнення. *Збірник наукових праць*. Педагогічні науки. 2016. № 69. Том 3. С. 49-53.

Лещенко Є.В.

МАЙСТЕР-КЛАС З ОСНОВ ВИКОРИСТАННЯ «КАРТОК-ЖИТТЄВИХ ІСТОРІЙ» В ІНКЛЮЗИВНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, викладач В.В. Анголенко

Створення умов для впровадження інклюзивної освіти є важливим завданням фахівців соціальної галузі, що працюють в системі різних соціальних інституцій. Необхідність її впровадження прописується в сучасних нормативно-правових документах задля сприяння формуванню у освітян нової суспільної філософії щодо дітей та дорослих з особливими потребами. Аналізуючи освітній досвід, відзначимо, що у закладах середньої освіти надається усе більше уваги питанню освіти та соціально-педагогічної роботи з дітьми з інвалідністю.

Для ефективного результату соціального навчання та виховання дітей необхідним є впровадження інноваційних, гнучких засобів індивідуального персоніфікованого підходу. Одним з таких засобів є «Картки-життєві історії» – тематичні картки, що мають яскраві зображення, привабливі для наслідування, до змісту яких покладено історії з реального досвіду дитини. За умови грамотного використання, картки забезпечують закріплення та розвиток у дітей різноманітних соціальних знань та вмінь, навчання розумінню того, як інші люди реагують на ті чи інші соціальні ситуації тощо.

«Картки - життєві історії» можуть бути використані не тільки для навчання дитини правил поведінки в соціальних ситуаціях, а й для засвоєння нового розпорядку дня, пояснення послідовності нових занять, засвоєння дитиною соціальних реакцій на різні внутрішні почуття, такі як злість, роздратування, страх, тощо. Використання карток допоможе дитині подолати сром'язливість, навчитися встановлювати нові соціальні контакти.

Метод соціальних історій розробила в 1991 році Керол Грей, директор Центру Грей по соціальному навчанню й вихованню в місті Зіланд (США) під час роботи звичайним вчителем. Головне завдання цього методу - реабілітація дітей з різними формами аутизму, допомога в розумінні соціальних правил.

Розробка «Карток - життєві історії» починається зі збирання інформації, виявлення актуальної теми для навчання й виховання, розробки персоналізованого тексту та ілюстрації.

Отже, картки-життєві історії є корисним засобом у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами. Вони не потребують багато часу для їх створення. Їх можуть створювати як педагоги, вихователі так і батьки для соціального розвитку власної дитини.

Літвиненко Ю.С.

ДІЯЛЬНІСТЬ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА З ПРОФІЛАКТИКИ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ УЧНІВ 6 КЛАСУ

Науковий керівник - доктор педагогічних наук, доцент І.А. Романова

За визначення В. Афанасьєвої, соціально-педагогічна профілактика девіантної поведінки – це «комплекс соціальних, педагогічних (навчально-виховних), медико-психологічних і правових заходів, спрямованих на виявлення та усунення причин, які сприяють поширенню девіантної поведінки в підлітковому середовищі» [1]. Соціально-педагогічна профілактика девіантної поведінки підлітків надається комплексно всіма суб'єктами соціально-педагогічної діяльності. Соціальний педагог є ключовою фігурою цього процесу, який виконує організуючу, координуючу, виховну, правозахисну та інші функції.

Спираючись на вивчений досвід профілактичної соціально-педагогічної діяльності [2] та враховуючи особливості підліткового віку, нами було розроблено програму роботи соціального педагога з профілактики девіантної поведінки учнів 6 класу, елементи якої впроваджувалися під час проходження виробничої практики на базі 6-Б класу Харківської спеціалізованої школи №134 у березні 2019 р. Зокрема, було проведено виховну годину на тему «Ми проти булінгу». Метою заходу було попередження виникнення булінгу в класі. Основні завдання: 1) розповісти дітям що таке булінг; 2) розкрити його негативні наслідки; 3) закріпити у дітей тверде переконання у небезпеці булінгу та сформуванню антибулінгової моделі поведінки. Було виявлено, що діти не знають що таке булінг, але кожна дитина хоч раз була свідком або жертвою булінгу. Наступним заходом, який був впроваджений – була профілактична лекція з елементами тренінгу на тему: «Наркотики? Мені це не потрібно». Основні завдання заходу: 1) розвіяти міфи про наркоманію; 2) донести дітям інформацію про смертельну небезпеку наркотиків; 3) навчити практично відмовлятися від наркотичних речовин. Було виявлено, що більшість учнів не можуть пояснити: у чому саме полягає шкідливість вживання наркотичних речовин; у майже половини дітей класу не сформоване вміння твердо відмовляти на пропозиції щодо вживання наркотичних речовин.

Розроблена програма містить не тільки діяльність з учнями, а й активну взаємодію з батьками учнів, оскільки більшість учнів з девіантною поведінкою,

мають труднощі у налагодженні стосунків з сім'єю. Зокрема, було проведено арт-терапевтичний захід «Родинний оберіг», під час проведення якого учні розширили свої знання про традиції рідного краю, про символіку оберегів. Кожен учень за допомогою батьків зробив оберіг для своєї родини.

Список використаних джерел:

1. Афанасьєва В.В. Соціально-педагогічна профілактика девіантної поведінки підлітків у діяльності загальноосвітньої школи: автореф. дис. ... канд. пед. наук зі спеціальності 13.00.05 – «Соціальна педагогіка». Луганськ, 2011. 22с.
2. Романова І.А. Подолання жорстокого поводження з дітьми в шкільному середовищі. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*: збірник наукових праць / [редкол. Т. І. Сущенко]. Запоріжжя, 2013. Вип.29 (82). 568 с. С. 476-480.

Новицька А.О.

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОФІЛАКТИКА НЕГАТИВНОГО ВПЛИВУ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ НА СВІДОМІСТЬ ПІДЛІТКІВ

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор М.П. Васильєва

Засоби масової інформації – це потужний чинник впливу на свідомість людей і особливо підлітків з незміцнілою самосвідомістю та несформованим світоглядом. Особливе занепокоєння викликає факт спрямованого (нажаль, переважно, негативного) впливу сучасних ЗМІ на зростаюче покоління, зокрема підлітків. Хвиля насильства, що поглинула соціум, зростання немотивованої агресії, руйнування традиційних загальнолюдських цінностей, відсутність у визначених моральних орієнтирів та духовних лідерів, зниження порогу емоційної чутливості (так званий «емоційний дебілізм») – усе це зумовлено, не в останню чергу й сучасним змістом матеріалів, які нав'язливо подаються у засобах масової інформації. Для того, щоб орієнтуватися в різних інформаційних потоках суспільство повинно формувати інформаційну культуру як одну із складових загальної культури особистості. У зв'язку з цим великого значення набуває процес профілактики. Вирішенням такої проблеми повинні займатися такі соціальні інституції як заклади освіти, позакласні та позашкільні заклади, гуртки та секції.

Аналіз наукової літератури свідчить, що накопичений чималий досвід дослідження підліткового віку. Зокрема, розвитку особистості підліткового віку присвячені роботи Л. Божович, І. Булах, І. Дубровіної, І. Кулагіної та ін. Позитивні та негативні аспекти впливу засобів масової інформації, передусім, на молоде покоління вивчають В. Степанов, С. Шандрук. Особливості проведення соціально-педагогічної профілактики негативного впливу зі сторони оточення на підлітків досліджують О. Безпалько, Т. Вашека, А. Капська, Ю. Чернецька та ін.

Метою дослідження є розкриття змісту соціально-педагогічної профілактики негативного впливу засобів масової інформації на свідомість підлітків.

У своїх роботах В. Волянська зазначає, що специфічні соціальні потреби підліткового віку пов'язані з процесом формування особистості. Підлітки вбачають у спілкуванні з ровесниками сферу особистого життя, де кожен діє самостійно і відповідає за свої вчинки. Найважливіша потреба підлітка – прагнення до спільної діяльності з ровесниками й бажання бути визнаним, прийнятим товаришем, зайняти в їх середовищі те становище, яке б відповідало їхнім домаганням. Для одних це бажання бути лідером, для інших – користуватись авторитетом в якійсь справі, треті намагаються знайти близького друга.

С. Шандарук визначає, що «засоби масової інформації – особливий вид соціального спілкування, котрий здійснюється у масштабах суспільства і, маючи потужний ціннісно-орієнтаційний виховний потенціал, є важливим чинником соціалізації особи. ЗМІ – це своєрідна система, яка охоплює періодичні друковані видання, радіо-, теле-, відеопрограми, інші форми поширення масової інформації, зокрема комп'ютерні телекомунікаційні технології». Підлітки через психічні особливості не можуть фільтрувати позитивну і негативну інформацію, тому потрібно проводити соціально-педагогічну профілактику негативного впливу ЗМІ на свідомість підлітків.

Запобігти асоціальній поведінці та негативного впливу ЗМІ на свідомість підлітків можна за допомогою соціально-педагогічної профілактики. Соціально-педагогічна профілактика — комплекс дій, що впливають на комплекс соціальних умов, які сприяють збереженню і розвитку здоров'я, запобігаючи несприятливому впливу чинників соціального та природного середовища.

Процес соціально-педагогічної профілактики негативного впливу ЗМІ на свідомість підлітків полягає в логічному, послідовному поєднанні набутих теоретичних знань з практичними вміннями. Це вимагає системної роботи з підлітками, батьками та школою; збільшення видів і кількості заходів, які організуються самими підлітками.

Сех М.І.

СОЦІАЛЬНА РОБОТА З ЛЮДЬМИ ПОХИЛОГО ВІКУ З ЧИСЛА ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В ПРОЕКТІ «ДОМАШНЯ ОПІКА» БФ «БО «КАРІТАС ХАРКІВ»

Науковий керівник - доктор педагогічних наук, доцент І.А. Романова

На сучасному етапі розвитку суспільства у світі зростає частка людей похилого віку. Україна не є виключенням. Припинення або зменшення трудової діяльності викликає зміни соціального статусу людини, трансформацією цілісних орієнтирів, самого способу життя та спілкування [1]. Особливо це

стосується людей похилого віку з числа внутрішньо переміщених осіб, які додатково зазнають ускладнень у соціально-побутовій сфері, у соціально-психологічній адаптації до нових умов. Незважаючи на існування в Україні цілої мережі соціальних інституцій, які надають комплекс соціальних послуг людям похилого віку, соціальна робота з цією категорією населення потребує подальшого вдосконалення. Зокрема, потрібно активізувати залучення недержавних організацій до надання соціальних послуг особам похилого віку.

Всеукраїнська соціальна програма «Домашня опіка», яка працює в Україні з 1999-го року – це єдина в Україні альтернатива роботі державних соціальних служб, які не встигають охопити допомогою всіх потребуючих через нестачу часу та працівників. Ця програма є ключовим напрямом роботи Міжнародного благодійного фонду «Карітас України». Діяльність «Домашньої опіки» спрямована на покращення якості життя людей, які опинились у скрутних обставинах. Водночас – це можливість для людини залишатись вдома і безкоштовно отримувати допомогу, не змінюючи звичні умови на лікарняний стаціонар чи притулок. На Сході України проект адаптований до потреб вимушених переселенців і реалізується за зразком найефективніших соціальних програм Франції, Австрії та Німеччини. Допомогу від «Домашньої опіки» отримали вже понад 13 тисяч осіб. В Україні соціальні послуги надаються на безоплатній основі і фінансуються іноземними донорами. Проте, частково центри отримують і державну підтримку та виграють соціальні конкурси на місцевому рівні.

Команда наряду опіки вдома – соціальні працівники та медсестри. У Східному регіоні, де більшість підопічних – вимушено переміщені особи, з ними працюють психологи та лікарі. «Домашня опіка» включає: догляд за хворими – перевдягання, зміну постільної білизни, гігієнічні процедури; медичні послуги – вимірювання тиску, пульсу і температури тіла, надання ліків, обробку ран, масажі, розтирання, лікувальну фізкультуру; ведення домашнього господарства – придбання продуктів, приготування їжі, годування, миття посуду, прибирання в помешканні, прання і прасування. Працівники проекту також допомагають з юридичними питаннями – сплатою комунальних послуг, отриманням субсидій; організують дозвілля та спілкування, консультують підопічних та їхні родини. Надають потребуючим у тимчасове користування реабілітаційне обладнання: ходунки, візки, милиці, туалетні крісла, протипролежневі матраци тощо. А що найголовніше – завжди знаходять час просто поспілкуватись, підтримати, разом з підопічними згадати приємні моменти і те, заради чого варто жити. Персонал благодійного фонду «Карітас України» постійно має можливість проходити навчання як формальне, так і неформальне. Ще одним напрямом у реалізації проекту «Домашня опіка» є видання спеціалізованої літератури. Центри «Домашньої опіки» працюють у різних містах України. Разом - це 14 центрів проекту в Україні.

У процесі аналізу особливостей реалізації проекту «Домашня опіка» було визначено, що особи похилого віку, які належать до 3 групи рухової активності, лише епізодично залучаються до реалізації соціально-культурних заходів. Отже існує необхідність у розробці програми організації дозвілля цих клієнтів. Тому

була розроблена програма дозвіллевої платформи «Здоровенькі були» в проєкті «Домашня опіка» БО «БФ «Карітас Харків». Розроблена програма підтримки соціальної активності людей похилого віку з числа внутрішньо переміщених осіб складається з двох блоків: 1) організація міжособистісного спілкування в процесі клубної роботи з використанням арт-терапевтичних методик; 2) організація просвітницько-інформаційної діяльності з людьми похилого віку в «Академії золотого віку».

Список використаних джерел:

1. Романова І.А. Соціальна робота з підтримки інтелектуальної активності людей похилого віку. *Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія. Щоквартальний науково-практичний журнал*. Харків: НТУ «ХП», 2018. №1. 144 с. С.64-72.

Сініченко А.С.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОФІЛАКТИКИ ЖОРСТОКОЇ ПОВЕДІНКИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор М.П. Васильєва

На сучасному етапі становлення української держави з нестабільним станом економічної, політичної, фінансової сфер життєдіяльності будь-якій людині, а особливо дітям молодшого шкільного віку, психіка яких ще не повністю сформована, важко витримати вплив негативних чинників оточуючого середовища й контролювати власні емоції.

Державою передбачено створення умов для запобігання розповсюдженню жорстокої поведінки серед дітей та молоді. Профілактика жорстокої поведінки учнів є важливим соціальним завданням, що передбачено міжнародними і вітчизняними нормативно-правовими документами: Конвенція ООН про права дитини (1989р.); Закони України «Про освіту» (2017р.), «Про охорону дитинства» (2001р.), «Про соціальну роботу з дітьми та молоддю» (2001р.), «Про протидію булінгу» (2018р.). Враховуючи вищезазначене, актуальною проблемою теорії і практики соціальної роботи є профілактика жорстокої поведінки серед учнів.

Аналіз наукової літератури показав, що дослідженими є такі аспекти проблеми: соціально-педагогічна профілактика негативних явищ у середовищі дітей та молоді (А. Капська, О. Василенко, С. Харченко та ін.); зміст та особливості соціально-педагогічної діяльності з учнями, вчителями, батьками з попередження їхньої жорстокої поведінки (К. Венцель, О. Дроздов); організація профілактичної діяльності в позанавчальній діяльності (А. Полянничко, О. Карпенко).

На основі аналізу вищезазначених ідей визначено суть профілактики жорстокої поведінки молодших школярів, що полягає у здійсненні роботи з попередження виявів жорстокої поведінки дітей молодшого шкільного віку, яка

передбачає з'ясування причин виникнення жорстокості та пошук методів подолання та контролювання жорстокості.

На основі узагальнення теоретичних ідей запропонованих дослідниками нами розроблено захід для молодших школярів на тему: «Дружити справа нелегка, але дружити треба вміти», який передбачав набуття навичок дружби, шляхів примирення при сварках та навичок контролю емоцій.

Перспективним напрямом подальших досліджень є розробка методів та засобів соціальної роботи з батьками дітей молодшого шкільного віку з метою підвищення їхніх можливостей щодо здійснення профілактики жорстокої поведінки молодших школярів.

Тепляк А.М.

СОЦІАЛЬНА РОБОТА З ЛЮДЬМИ ЛІТНЬОГО ВІКУ В УМОВАХ КЛУБУ АКТИВНОГО ДОЗВІЛЛЯ «ДРУГА МОЛОДІСТЬ»

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, доцент І.А. Романова

Аналіз нормативно-правової бази (Закон України «Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію та інвалідам» (2004); Закон України «Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні» (1993); Закон України «Про соціальні послуги» (2003); Положення «Про територіальні центри соціального обслуговування» (2009)) показав, що важливим аспектом державної політики України є організація соціально-активного дозвілля людей літнього віку. Враховуючи вищезазначене, в умовах клубу для активного довголіття для людей літнього віку «Друга молодість», що діє на базі ХОБФ «Соціальна служба допомоги», нами розроблено та реалізовано проект «Феєрія життя», що передбачав запровадження таких напрямів змістовної дозвіллевої діяльності: 1) організація активного дозвілля, спрямованого на підтримку когнітивних здібностей людей літнього віку; 2) створення сприятливих умов для реалізації творчого потенціалу людей літнього віку; 3) залучення людей літнього віку до соціальної взаємодії, що спонукає до спілкування.

Програмою соціальної роботи за проектом «Феєрія життя» було передбачено реалізацію низки заходів організації дозвілля людей літнього віку за трьома виділеними напрямами: практичним (залучення членів клубу до різних видів творчості: майстер-клас з виготовлення ляльки-мотанки «Оберіг поколінь», уявна подорож «Країна Оригамі» тощо); культурним (організація культурного дозвілля, спрямованого на розвиток інтелектуальних здібностей членів клубу: день інтелектуально-карткових ігор «Карє», турнір з шахів «Чемпіон клубу» тощо); соціальним (проведення культурно-масових заходів, спрямованих на міжособистісне спілкування, встановлення довірчих стосунків, емоційної рівноваги: різдвяна концертна програма «Зоря запалала», день поезії з нагоди дня народження Т.Г. Шевченка «Вірші Кобзаря» тощо).

Основними етапами впровадження проекту були: підготовчий (проведення вступної ознайомчої конференції для працівників та учасників клубу «Друга молодість» з метою роз'яснення суті проекту та особливостей проектної взаємодії; організація та проведення першого демонстраційного заходу для знайомства з членами клубу «Друга молодість»); основний (організація тематичних заходів з членами клубу «Друга молодість» за різними напрямками дозвіллевої діяльності (інтелектуальних ігор, тематичних свят, майстер-класів з виготовлення різних виробів тощо); підсумковий (організація та проведення заключної підсумкової конференції з адміністрацією та членами клубу активного довголіття «Друга молодість» з метою обміну враженнями та досвідом між організаторами та учасниками проекту). Для оцінки ефективності проекту під час підсумкової конференції нами було проведено анкетування членів клубу, а також здійснено опитування працівників клубу, результати яких підтвердили його ефективність.

Шварц Ю.В.

ТЕХНОЛОГІЯ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З ФОРМУВАННЯ ЗГУРТОВАНОГО КОЛЕКТИВУ ПІДЛІТКІВ У ЛІТНЬОМУ ОЗДОРОВЧОМУ ТАБОРІ

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент О.М. Василенко

Дослідження соціальної педагогіки і психології, свідчать, що сучасні підлітки зорієнтовані на інформаційні технології, в край важко знаходять спільну мову з однолітками та не мають навичок у спілкуванні в колективі. Наявний у суспільстві дефіцит виховання колективістських цінностей стає загрозою умінню підлітків успішно діяти в соціальних ситуаціях, які передбачають співчуття, згоду, дружні стосунки, співробітництво, і підсилює почуття самотності, тривожності. Тому підготовка майбутніх соціальних педагогів до роботи зі створення колективу серед підлітків у літніх оздоровчих таборах, є важливим завданням сучасної соціально-педагогічної науки та практики.

Формування колективу підлітків в умовах цілеспрямованого навчально-виховного впливу досліджували видатні науковці минулого та сучасності О. Безпалько, А. Макаренко, А. Мудрик, В. Сухомлинський, Д. Ушинський, С. Шацький та інші (особливості формування колективізму у підлітків). Проблемі виховання підлітків присвятили свої праці З. Алієва, А. Бездухов, О. Скрябіна. Окремі питання формування колективістських якостей в умовах літнього оздоровчого табору розкривали О. Безпалько, Т. Дем'янюк, О. Панченко, В. Солова, Т. Титкова та інші.

Аналіз різних точок зору науковців на сутність колективу, дає нам підстави стверджувати, що колектив – це вищий рівень розвитку групи, специфічне об'єднання осіб, якому властивий ряд важливих ознак: загальна соціально значима мета, спільна діяльність, дисципліна, висока згуртованість,

єдність ціннісно-нормативної орієнтації, глибока ідентифікація і відповідальність за результати сумісної групової діяльності (Т. Дем'янюк).

З урахуванням розглянутих нами відмінних рис підліткового колективу, особливостей та етапів формування згуртованого дитячого колективу, особливостей соціально-педагогічної діяльності у дитячому оздоровчому таборі, вивчення досвіду формування згуртованого дитячого колективу нами було розроблено технологію соціально-педагогічної діяльності з формування згуртованого колективу підлітків у літньому оздоровчому таборі.

Під технологією соціально-педагогічної діяльності з формування згуртованого колективу підлітків у літньому оздоровчому таборі будемо розуміти алгоритм дій, який реалізується завдяки етапам діяльності у літньому оздоровчому таборі, з метою формування згуртованого дитячого колективу, яка ґрунтується на основі загально-прийнятих моральних принципів, враховує особливості мікросередовища колективу підлітків та його основні потреби.

Для досягнення своєї мети означена технологія містить такі етапи роботи: інформаційно-діагностичний, змістовно-діяльнісний та аналітико-діагностичний. Надамо їм характеристику.

Перший етап інформаційно-діагностичний, який містить підетап діагностичний (виявлення рівня згуртованості у дитячому колективі), методики (діагностика інтегрованості колективу, оцінка морально-психологічного клімату в колективі, діагностика мотиваційних орієнтацій в міжособистісних комунікаціях); підетап інформаційний (ознайомлення з особливостями згуртованого колективу, методами його виховання).

Другий етап змістовно-діяльнісний (формування згуртованого колективу в умовах дитячого оздоровчого табору) було реалізовано завдяки спільній творчій і спортивній діяльності, виконанню спільної пісні, несення варті, участі в рольових і розважальних іграх, вікторинах, конкурсах, обговорення лекцій, створення інформаційного стенду, проведення психологічної хвилини; активної участі в походах, спільній трудовій вахті. На цьому етапі було використано такі соціально-педагогічні методи: бесіди, навіювання, переконання, приклади, інформування, ігри, змагання, рівний-рівному, створення ситуації успіху, арт-терапія, казка-терапія, педагогічні ситуації, створення ситуації успіху, психологічне розвантаження, позитивне підкріплення;

Третій етап аналітико-діагностичний, було реалізовано через підетапи діагностичний (виявлення рівня згуртованості колективу після впровадження технології), аналітичний під етап (аналіз результатів діагностики, робота з дезадаптованими дітьми, корекція технології). Методи діяльності: методики виявлення інтегрованості групи, діагностика міжособистісних відносин, оцінка морально-психологічного клімату в колективі; самоаналіз, рефлексія, порівняння, аналіз результатів, самоаналіз, виявлення шляхів покращення технології, звітування.

Таким чином, розроблена технологія спрямована на створення умов психологічного комфорту; допомога у самопізнанні; збагачення дітей моральними нормами спілкування; формування культури спілкування;

виховання відповідальності, здатності до самоорганізації діяльності; розвиток ініціативи і самостійності; формування пізнавальної пильності; виховання організаторських умінь. Ця технологія характеризується як гнучка (може змінюватися відповідно до особливостей табору, дитячого колективу) та універсальна (може використовуватися фахівцями соціально-педагогічної, психологічної та педагогічної сфери).

Подальшого вивчення потребують питання підготовки майбутніх соціальних педагогів до формування згуртованого колективу підлітків у літньому оздоровчому таборі.

Шевченко М.П.

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОФІЛАКТИКА СОЦІАЛЬНОГО СИРІТСТВА

Науковий керівник - кандидат педагогічних наук, доцент Л.М. Макар

Соціальне сирітство як соціальне явище існує стільки ж, скільки існує людство, адже завжди були і є діти, які з тих чи інших причин залишились без батьківського піклування, тому їхнє виховання надалі покладено на суспільство, державу, заклади освіти.

На даний момент Україна проживає не найкращі часи – економічна та політична проблеми і інші ситуації, які викликають дисфункційність та нездорову атмосферу в сім'ї, так як недостатня дієвість заходів сімейної, соціальної і демографічної політики, які спрямовані, головним чином, не на профілактику або ж усунення причин негативних явищ, а на їх корекцію, постійне запізнення державних інститутів у виявленні сімейного неблагополуччя та допомоги сім'ї в період кризи, неефективна законотворчість - це все стало причинами некерованого зростання соціального сирітства дітей.

У сучасному світі соціальне сирітство є проблемою міжнародною і кожна країна вирішує дану проблему в залежності від можливостей і реалій сучасності.

Вивченням соціального сирітства та причин його появи займались: І. Білоус, Л. Калашник, А. Капська, Л. Кальченко, В. Пігіда, Я. Раєвська, В. Щорс; профілактикою соціального сирітства та пошуком шляхів вирішення даної проблеми займались: О. Бордіян, І. Лопатченко, Н. Оліференко, А. Панченко, Л. Рень, О. Терновець.

Профілактика соціального сирітства – комплекс заходів, які спрямовані на попередження та подолання чинників соціального сирітства, за допомогою соціальних, педагогічних (освітньо-виховних), психологічних, медичних, правових механізмів та створення сприятливих умов для розвитку особистості дитини «групи ризику».

Профілактика соціального сирітства повинна відбуватися як на державному, суспільному рівні, так на освітньому і сімейному рівнях.

Реалізація стратегії держави щодо профілактики соціального сирітства в Україні сприяє підтримки виховного потенціалу родини, ранньому виявленню можливих криз з метою збереження родин. Особлива роль в цьому процесі належить місцевим органам влади, які максимально наближені до проблем і потреб конкретних сімей. Це дозволяє не допустити вилучення дитини у батьків за рахунок своєчасного втручання в сім'ю і прийти на допомогу родинам якомога раніше, коли батьки ще можуть і хочуть подолати труднощі.

На освітньому рівні вона полягає у створенні сприятливих умов у мікросоціумі підлітка закладу освіти для попередження виникнення складних життєвих ситуацій; забезпечення діагностики, корекції та консультування із соціально-педагогічних проблем для дітей та сімей „групи ризику”; здійснення системи превентивних заходів, спрямованих на попередження чинників впливу на дитину та її найближче оточення.

Основними завданнями профілактичної роботи є: створення сприятливих умов у мікросоціумі школяра ЗЗСО для попередження виникнення складних життєвих ситуацій; забезпечення діагностики, корекції та консультування із соціально-педагогічних проблем для дітей та сімей „групи ризику”; розробка та впровадження технології профілактики соціального сирітства в ЗЗСО.

Шерстньова М.С.

СУЧАСНІ ФОРМИ ТА МЕТОДИ РОБОТИ З НАРКОЗАЛЕЖНОЮ МОЛОДДЮ

Науковий керівник - доктор педагогічних наук, доцент І.А. Романова

Сьогодні українське суспільство перебуває в умовах соціальної нестабільності, спостерігається значний зріст рівня злочинності й відбувається переоцінка цінностей, особливо серед молоді. За таких умов завжди виникає підґрунтя для соціально-негативних явищ, серед яких наркоманія молоді.

Соціально-педагогічна діяльність з наркозалежними має декілька напрямів роботи. Л. Романовська вважає, що така робота передбачає реалізацію двох напрямів: у реабілітаційному центрі й поза ним. Робота з наркозалежними в реабілітаційному центрі полягає «в діагностиці потреб наркозалежних, їх соціальному навчанні та вихованні, соціальній адаптації до середовища ресоціалізації, соціальній реабілітації. Другий напрям - соціально-педагогічна робота з наркозалежними, що здійснюється поза реабілітаційним центром і реалізується через корекційно-профілактичну роботу, організацію соціального супроводу, сприяння налагодженню нормальної життєдіяльності, допомогу в соціальній інтеграції та конструюванні сприятливого середовища життєдіяльності» [3].

Соціально-педагогічна реабілітація наркозалежної молоді частіше за все здійснюється у спеціально створюваних реабілітаційних центрах під наглядом фахівців медичної, психологічної, соціально-педагогічної сфери. Деколи до штату працівників реабілітаційних центрів запрошуються священники та

працівники правоохоронних органів, спеціалісти з центру зайнятості населення та волонтери, що дозволяє комплексно впливати на реабілітацію наркозалежної молоді, надаючи їй допомогу комплексно.

Умовою ефективної роботи реабілітаційних центрів – є створення терапевтичної спільноти. «Терапевтичне співтовариство (далі ТС) для тих, хто зловживає психоактивними речовинами, — це спільнота людей, реабілітація та реадaptaція яких відбувається в структурованому певним чином середовищі, готуючись до майбутнього життя без ПАР у сучасному соціумі»[2]. Модель ТС містить дев'ять обов'язкових елементів, які засновані на теорії соціального навчання, що застосовує співтовариство, щоб сприяти поведінковим і світоглядним змінам, а саме: активна участь, зворотній зв'язок членів ТС, рольове моделювання, колективні способи для керівництва індивідуальними змінами, загальні норми і цінності, структурованість і систематичність, відкрита комунікація, взаємини особистості й групи. «У ТС якнайкраще реалізується біо-психо-соціо-духовний підхід. Реабілітаційні заходи охоплюють чотири важливих сфери життєдіяльності людини: 1) біологічний аспект — це групи активності, передусім пов'язані з роботою над залежністю, відновленням соматичного статусу, спортивними заходами; 2) психологічний аспект — це індивідуальні консультивання і психотерапія, групова психотерапія, групи почуттів; 3) Соціальний аспект — робота з сім'єю, самообслуговування, самоврядування, збори співтовариства, освіта, трудова діяльність, професійне навчання, соціально- прийнятні форми відпочинку, постреабілітаційна підтримка; 4) духовний аспект — культура, норми і цінності, виховання, навчання, етика. Реабілітація повинна завершуватися оволодінням основними життєвими навичками, побутовими вміннями, здатністю до регулярного навчання і праці»[1]. Таким чином, ТС охоплює весь комплекс реабілітаційної допомоги підліткам та молоді, які зловживають психоактивними речовинами.

Найпоширенішою програмою реабілітації людей із залежністю є програма «12 кроків». Ця програма виникла у 30-ті роки минулого століття й одразу отримала значне поширення і активно використовується у багатьох реабілітаційних центрах. Методика реабілітації «12 кроків» - це поетапна програма, спрямована на духовну переорієнтацію пацієнтів [4]. Суть програми полягає в тому, що людина усвідомлює свою залежність, необхідність лікування, погоджується прийняти допомогу фахівця та активно діяти задля своєї успішної реабілітації.

Ще одним видом реабілітаційних центрів, які досягли значних успіхів у своїй діяльності – є Християнські реабілітаційні центри. Реабілітаційна програма в християнських реабілітаційних центрах побудована на моделі терапевтичної спільноти, але переважає релігійний підхід. Віра в Бога дуже часто стає стрижнем для людини, котра втратила віру в людей. Як і в терапевтичному співтоваристві, в християнських реабілітаційних центрах терапевтичний ефект досягається за рахунок постійного перебування пацієнтів у безпечному середовищі під безпосереднім наглядом наставника. Зазвичай, у цих центрах доволі суворий режим — праця і молитва (ні хвилини неробства). Від пацієнтів вимагають повного й добровільного послуху. І терапевтичні

спільноти, й християнські реабілітаційні центри намагаються жити за принципами самозабезпечення, тому лікування в них або безкоштовне, або проводиться за символічну плату. Кінцева мета, до якої прагнуть християнські реабілітаційні центри, — повне зцілення й відновлення в суспільстві наркозалежних людей, а ключовий принцип, що лежить в основі реабілітації та порятунку, — віра в Бога. Основна діяльність, якою займаються послушники в таких центрах, це трудотерапія і вивчення Слова Божого (Біблії). Данні центри реабілітації працюють за такими методами: вивчення Біблії (щодня не менше, ніж одну годину); молитва (не менше ніж тричі на день); «Програма 12 кроків»; групова терапія (не рідше, ніж двічі на тиждень проводиться 2-годинна сесія); сімейна терапія (не рідше одного разу на тиждень проводиться 1-годинна сесія); індивідуальна консультація (не менше одного разу на тиждень)» [1]. Після проходження реабілітації пацієнтам пропонується відвідувати збори церкви для підтримання віри у Бога, а значить не повернутися до вживання ПАР.

Вагомий внесок у вирішені проблеми реабілітації наркозалежної молоді вносять волонтери, які на основі доброї волі здійснюють соціально-психологічну підтримку наркозалежної молоді, проводять групові зайняття з творчого розвитку клієнтів, проводять різноманітні спортивні змагання, естафети, та надають соціально-педагогічну допомогу наркозалежним. Ці заходи мають великий терапевтичний вплив на клієнтів реабілітаційних центрів, вони допомагають відволіктися від суворого режиму реабілітаційного центру, відчутти радість життя та побачити яскравий приклад соціально-активної поведінки.

Отже, виходячи з аналізу досвіду соціально-педагогічної реабілітації наркозалежної молоді, можливо зробити наступні висновки: 1) реабілітація наркозалежних якісніше відбувається в умовах групової взаємодії; 2) на початку соціально-педагогічної роботи з молоддю з метою їх реабілітації першочерговим є активне прагнення клієнта позбавитися залежності та прийняття факту існування проблеми; 3) під час здійснення соціально-педагогічної реабілітації залежної молоді соціальному педагогу потрібно орієнтуватися на розкриття внутрішнього позитивного потенціалу кожного клієнта та на відновлення їх системи цінностей і пріоритетів; 4) одним з найважливішим напрямів соціально-педагогічної діяльності з наркозалежною молоддю – є відновлення їх соціальних відносин і соціального статусу; 5) під час своєї діяльності соціальний педагог має орієнтувати клієнта на саморефлексію, самоосвіту та самовдосконалення, сприяти розвитку здатності до самореабілітації; 6) залучення волонтерів до процесу соціально-педагогічної реабілітації наркозалежної молоді – є важливою умовою підвищення ефективності соціально-педагогічної реабілітації наркозалежної молоді має та впливає на подальше життя молоді після проходження реабілітації.

Список використаних джерел:

1. Допомога наркозалежним в Україні: довідник реабілітаційних центрів / Анічин Є. М., Дикань З. В., Седих С. М. К. : «Міжнародний альянс з ВІЛ/СНІД в Україні», 2014. 68 с.

2. Концептуальные основы реабилитации несовершеннолетних, употребляющих психоактивные вещества / под ред. Г.Н. Тростянецкого. М., 2001. 265 с.
3. Романовська Л. Напрями соціально-педагогічної роботи з наркозалежними в реабілітаційних центрах. [Електронний ресурс]. URL: http://elar.khnu.km.ua/jspui/bitstream/123456789/5237/1/pfto_2016_47_22%20%281%29.pdf
4. URL: <https://nonarcotic.com.ua/uk/statti/445-pro-programu-12-kroktiv>

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

1. Авдашкова Альона Ігорівна – студентка 4 курсу спеціальності «Соціальна педагогіка» Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, м. Харків.
2. Арестова Аліна Сергіївна - магістрант спеціальності «Соціальна робота» Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, м. Харків.
3. Артющенко Валерія Володимирівна - студентка 1 курсу спеціальності «Соціальна робота» Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, м. Харків.
4. Биков Михайло Леонідович– магістрант заочної форми навчання спеціальності «Соціальна робота» Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, м. Харків.
5. Берсеньова Анжеліка Юріївна – студентка 3 курсу спеціальності «Соціальна робота» Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, м. Харків.
6. Буркова Марина Володимирівна – студентка 4 курсу спеціальності «Соціальна педагогіка» Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, м. Харків.
7. Буряківська Аліса Ігорівна – студентка 4 курсу спеціальності «Соціальна педагогіка» Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, м. Харків.
8. Гудевич Тетяна Андріївна – магістрант заочної форми навчання спеціальності «Соціальна робота» Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, м. Харків.
9. Голуб Даріна Юріївна – студентка 3 курсу спеціальності «Соціальна робота» Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, м. Харків.
10. Гусон Валерія Андріївна - магістрант спеціальності «Соціальна робота» Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, м. Харків.
11. Деділова Тетяна Вікторівна - магістрант заочної форми навчання спеціальності «Соціальна робота» Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, м. Харків.
12. Дерев'янку Гліб Олегович – студент 4 курсу спеціальності «Соціальна педагогіка» Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, м. Харків.
13. Довбня Ольга Владиславівна - студентка 4 курсу спеціальності «Соціальна педагогіка» Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, м. Харків.
14. Довидченкова Ольга Миколаївна - магістрант заочної форми навчання спеціальності «Соціальна робота» Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, м. Харків.

15. Каймакова Валентина Анатоліївна - магістрант спеціальності «Соціальна робота» Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, м. Харків.
16. Карпцова Крістіна Сергіївна - студент 2 курсу спеціальності «Соціальна робота» Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, м. Харків.
17. Коваль Олена Вікторівна – магістрант заочної форми навчання спеціальності «Соціальна робота» Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, м. Харків.
18. Коваль Катерина Сергіївна - магістрант спеціальності «Соціальна робота» Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, м. Харків.
19. Левченко Аліна Андріївна – магістрант спеціальності «Соціальна робота» Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, м. Харків.
20. Лещенко Євгенія Валеріївна - студентка 3 курсу спеціальності «Соціальна робота» Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради, м. Харків.
21. Літвиненко Юлія Серіївна - студентка 4 курсу спеціальності «Соціальна педагогіка» Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, м. Харків.
22. Любіна-Безкоровайна Анастасія Олександрівна – магістрант спеціальності «Соціальна робота» Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, м. Харків.
23. Мозгіна Наталя Іванівна – магістрант заочної форми навчання спеціальності «Соціальна робота» Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, м. Харків.
24. Новицька Анна Олексіївна – студентка 2 курсу спеціальності «Соціальна робота» Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, м. Харків.
25. Пахомова Наталія Володимирівна - магістрант спеціальності «Соціальна робота» Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, м. Харків.
26. Письменко Богдан Олександрович - магістрант спеціальності «Соціальна робота» Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, м. Харків.
27. Прокопенко Микола Вікторович– магістрант заочної форми навчання спеціальності «Соціальна робота» Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, м. Харків.
28. Рябець Яна Сергіївна - магістрант спеціальності «Соціальна робота» Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, м. Харків.
29. Сех Марія Іванівна – студентка 4 курсу спеціальності «Соціальна педагогіка» Харківського національного педагогічного університету імені

Г.С. Сковороди, регіональний менеджер проектів та програм «Домашня опіка»
Благодійна організація «Благодійний фонд «Карітас Харків», м. Харків.

30. Сініченко Альона Сергіївна – студентка 2 курсу спеціальності «Соціальна робота» Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, м. Харків.

31. Степанова Юлія Олександрівна - магістрант спеціальності «Соціальна робота» Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, м. Харків.

32. Солонінкіна Олена Володимирівна - магістрант заочної форми навчання спеціальності «Соціальна робота» Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, м. Харків.

33. Тепляк Аліна Миколаївна – студентка 4 курсу спеціальності «Соціальна педагогіка» Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, м. Харків.

34. Токар Інна Іванівна - магістрант заочної форми навчання спеціальності «Соціальна робота» Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, м. Харків.

35. Троян Владислав Дмитрович - магістрант спеціальності «Соціальна робота» Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, м. Харків.

36. Цепов Іван Вікторович - магістрант спеціальності «Соціальна робота» Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, м. Харків.

37. Шварц Юлія Володимирівна – студентка 3 курсу спеціальності «Соціальна робота» Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, м. Харків.

38. Шевченко Маргарита Павлівна – студентка 3 курсу спеціальності «Соціальна робота» Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, м. Харків.

39. Шерстньова Маргарита Сергіївна – студентка 4 курсу спеціальності «Соціальна педагогіка» Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, м. Харків.

МАТЕРІАЛИ
студентської науково-практичної конференції

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕНЬ У ГАЛУЗІ
СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ І СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

24 травня 2019 р.

Кафедра соціальної педагогіки
ХНПУ імені Г.С. Сковороди

Відповідальність за дотримання вимог академічної доброчесності несуть автори

Формат 60x90/16.
Гарнітура Times New Roman.
Умов. друк. арк. 8,4.

Електронне видання